

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1965 | ΑΡ. 26

Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς Δοχειαρίου (1568).

ΤΑ ΤΡΙΑ ΕΛΠΙΔΟΦΟΡΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Τρία υπῆρξαν τὰ ἐλπιδοφόρα μηνύματα τῶν ἀγγελικῶν ὑμνωδιῶν, πού ἠκούσθησαν κατὰ τὴν νύκτα τῆς θείας Γεννήσεως. «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ». «Ἐπὶ γῆς εἰρήνη». Καὶ «εὐδοκία ἐν ἀνθρώποις».

*

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ».

Διότι ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ ἐσήμανε τὴν ἀποστέγασιν τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἐλευθέραν καὶ συνεχῆ πορείαν πρὸς τὸν Θεόν, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ μόνῳ εὐρίσκεται τὸ πλήρωμα τῆς ἀληθείας. Ἐσήμανεν ἀκόμη τὴν γέννησιν τοῦ νέου Ἀδάμ· τοῦ νέου δηλαδὴ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κατανοεῖ τὴν αἰωνίαν καὶ θείαν τάξιν τοῦ κόσμου καὶ προσφέρει πρὸς τὸν Θεὸν τὸ δημιουργικόν του τάλαντον· συμμετέχων οὕτω ἐνεργῶς εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπὶ τῆς Γῆς. Ἀποτελεῖ διὰ τοῦτο ὅλως νέον στάδιον καὶ μίαν νέαν ἡμέραν τῆς Δημιουργίας τοῦ Κόσμου. Καθ' ὅσον ὁ Παλαιὸς Ἀδὰμ ἐξεπροσώπει μίαν στατικὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς· τῆς ὁποίας ἡ ἠθικὴ καθωρίζετο ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ νόμου, πού εἰς ἐνεπιγράφους πλάκας ἐδόθη ἐπὶ τοῦ Σινᾶ εἰς τὸν Μωϋσῆ. Καὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἦτο παθητικὸς ἐκτελεστής.

*

Τὸ μυστήριον ὅμως τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀπείρου ἀγάπης ἀπεκαλύφθη ἐν τῷ Χριστῷ· ὁ ὁποῖος ἐθεμελίωσε τὴν οὐράνιον καὶ αἰωνίαν Ἐκκλησίαν, διὰ τῶν μυστηρίων τῆς ὁποίας κοινωνεῖ ὁ λαὸς πρὸς τὸ βάθος τῆς πνευματικῆς ζωῆς· καὶ διὰ τῆς δημιουργικῆς πορείας τῆς ὁποίας πραγματοποιεῖται ἡ ἀναγέννησις τοῦ κόσμου. Καὶ ἔκτοτε ὁ κόσμος εἶναι δυναμικός. Καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχει πάντοτε ἡ δυνατότης ἀνόδου εἰς νέας καὶ ὑψηλοτέρας κορυφάς.

*

«Γίνεσθε τέλειοι» εἶναι ἡ κατηγορηματικὴ

ἐπιταγὴ τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου. Ἐπιταγὴ τῆς ὁποίας ἡ πραγμάτωσις προϋποθέτει τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐξαναγκασμοῦ ἀποδοχὴν τῆς. Προϋποθέτει προσέτι ἀπεριόριστον ἀγάπην τοῦ ἀγαθοῦ· ἐφесιν ἀδιάλειπτον πρὸς ἠθικὴν τελείωσιν· καὶ ἀγῶνα συνεχῆ πρὸς ἐκρίζωσιν τοῦ κακοῦ. Διότι μόνον διὰ τοῦ σταθεροῦ προσανατολισμοῦ πρὸς τὸ ἀγαθὸν αὐτοαναλίσκεται ἐντὸς τῶν συνειδήσεων τὸ κακόν. Καὶ δημιουργοῦνται νέαι πνευματικαὶ καὶ ἠθικαὶ ἀξίαι, διὰ τῶν ὁποίων τελειοῦνται καὶ θεοῦνται ἡ ζωὴ καὶ ὁ κόσμος.

Καὶ εἶναι πρὸς «δόξαν Θεοῦ» πᾶσα ἀποκρησὶς καθαρότητος καὶ ἀγνότητος καὶ ἀκεραιότητος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καὶ πᾶσα πορεία πρὸς τὸ φῶς τοῦ λαμπροῦ ἀστέρος, πού ἐσελάγισεν ἐπάνω ἀπὸ τὴν φάνην τῆς Βηθλεέμ. Διότι ἡ οὐρανία του μαρμαρυγῆ φωτίζει τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα θέτει ἡ ζωὴ. Καὶ ὑπερβάλλεται οὕτω ἐντὸς τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως ὁ ἐφιέλτης τοῦ πεπερασμένου καὶ τοῦ προσκαίρου αὐτῆς

*

«Καὶ ἐπὶ Γῆς εἰρήνη».

Δύο χιλιάδες, ὡς ἔγγιστα, ἔτη ἔχουν παρέλθει ἀπὸ τῆς στιγμῆς πού ὁ Αἰώνιος καὶ Ἄναρχος ἐνεδύθη, εἰς μίαν ἐκδήλωσιν ὑπερτάτης ἀγάπης πρὸς τὸ πλάσμα του, τὴν σάρκα καὶ τὴν πικρὰν μοῖραν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ κατελθὼν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Παντοδυναμίας του ἐκάλυψε, πλήρης συγκαταβάσεως, τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν μετὰ τὴν ἀλουργίδα τῆς θείας του τελειότητος. Καὶ τὸ μήνυμα τῶν Ἀγγέλων διὰ τὴν «εἰρήνην ἐπὶ τῆς Γῆς» δὲν ἐπραγματώθη ἀκόμη. Καὶ ἡ ἀνθρωπότης, ὅχι μόνον δὲν ἀνεῦρε τὸν δρόμον τοῦ λυτρωμοῦ τῆς· ἀλλὰ καταιγίζεται εἰς λαίλαπας μίσους. Καὶ ποταμοὶ αἱμάτων ποτίζουν καθημερινῶς τὸν πολυταλαιπωρημένον φλοιὸν τῆς Γῆς.

*

Καὶ τοῦτο, διότι, μωρὰ καὶ τυφλή, δὲν

ἐνεστερνίσθη τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης ποῦ ὕψωσεν ὁ ἐνσαρκωθεὶς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὡς ὄρον εὐτυχίας καὶ ὡς καθοδηγητικὸν γνώμονα τῆς ἐφημέρου γηίνης πορείας τῆς. Ἀλλὰ ἐπίστευε καὶ πιστεύει, ὅτι μόνον διὰ τῆς ἀλλαγῆς καὶ διὰ τῆς βελτιώσεως τῶν ὑλικῶν ὄρων τῆς ζωῆς θ' ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν βαρεϊάν τῆς ἀσθένειαν. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι, ὅτι προκαλεῖ τὸ δέος καὶ τὴν ἀγωνίαν τὸ θέαμα τοῦ κόσμου· ποῦ βαδίζει καρηβαρῶν πρὸς τὸ βάραθρον τοῦ ὀλέθρου.

*

Καὶ ὁμως, εἶναι κατάδηλον, ὅτι τὰ κολοσιαῖα ὄντως ἐπιτεύγματα τῆς τεχνικῆς προόδου καὶ τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ ἀποβαίνουν ἀλυσιτελῆ καὶ ἀρνητικά. Καὶ ὅτι ἡ σοφία τῆς κοσμικῆς ἡγεσίας ἔχει πτωχεύσει. Διότι ἡ οὐσία τῆς ζωῆς εὐρίσκεται εἰς τὴν συνεχῆ ἀνατίμησιν τῶν ἠθικῶν κυρίως ἀξιῶν. Καὶ χωρὶς τὴν ἐσωτερικὴν ἀναγέννησιν καὶ χωρὶς ἐσωτερικὸν καθαρὸν σωτηρία δὲν ὑπάρχει. Διότι τὰ πρωτεῖα ἀνήκουν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ὄχι εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς Γῆς. «Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζήμιωθῇ;» (Ματθ. ιστ' 26). Καὶ μόνον ὅταν τὸ πηδάλιον τῆς παγκοσμίου ἡγεσίας ἀναλάβουν χεῖρες πραγματικῶς Χριστιανικαί, θὰ ἐκλείψῃ τὸ ἄγχος καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ ἀνθρώπου· καὶ θὰ ἐπικρατήσῃ «εἰρήνη ἐπὶ τῆς Γῆς».

*

«Ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ ἀλήθεια θριαμβεύει. Καὶ ὅτι μορφοποιεῖται, ὅλοεν ἀνυψούμενον καὶ ἀγνιζόμενον, τὸ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν ἐπίπεδον τῆς ζωῆς. Σημαίνει ἀκόμη, ὅτι ἡ ἐπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἀνθρώπον γίνεται ὅλοεν εὐρυτέρα, σαφεστέρα καὶ εἰλικρινεστέρα. «Ὅτι αἱ ἐφέσεις γίνονται ὑψηλότεραι. Καὶ ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ὁδοιπορεῖ, ρυθμίζουσα τὸν βηματισμὸν τῆς ὑπὸ τὸν πανευλόγητον ρυθμὸν τῶν μακαρισμῶν τοῦ ὄρου τῶν Ἐλαιῶν.

*

Ἄλλ' ὡς φαίνεται τοῦτο εἶναι δύσκολον πολὺ. Διότι ἀφ' ἧς ἐποχῆς προεκρίθη ν' ἀπο-

λυθῆ ὁ Βαρραβᾶς ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ θεῖος Λυτρωτῆς ἐβάδισε βασταζῶν τὸν σταυρὸν τοῦ πρὸς τὸν Γολγοθᾶν, τὰ πράγματα δὲν μετεβλήθησαν οὐσιωδῶς. Καὶ παντοειδεῖς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι προπηλακίζουσι καὶ διώκουν ἐμπαθῶς, τὸ ἀγαθόν, τὸ ὠραῖον καὶ τὸ ἀληθινόν. Καὶ μὲ τὴν αὐξοῦσαν συνεχῶς μηχανοποίησιν τῆς ζωῆς συναυξάνει καὶ ἡ δυσαρμονία τῆς. Καὶ ἀποβαίνει ὄλοεν περισσότερον ἀγελαία καὶ πληκτική· διότι περιορίζεται ὄλοεν ἡ δημιουργικὴ πρωτοβουλία καὶ δρᾶσις τοῦ ἀνθρώπου· καὶ παρακωλύεται οὕτω νὰ στρέφῃ τὰ βλέμματά του πρὸς τὸν οὐρανόν. Καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τις δύσελπις διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, ὅταν βλέπῃ εἰς τὰς ἡμέρας μας αὐτάς ν' ἀπορρίπτονται σκαιῶς καὶ βαναύσως ὅλα τὰ ἰδανικά τὰ ὁποῖα ἐγαλούχησαν καὶ ἔθρεψαν τὰς παλαιότερας γενεάς.

*

Ἴδου ὁμως, ὅτι μετὰ τὴν φρίκην τῶν παγκοσμίων πολέμων εἰσήλθομεν εἰς μίαν ὄλωσ νέαν ἐποχὴν· ποῦ ἐντὸς τῆς ἀνατέλλει καὶ κραταιοῦται συνεχῶς ἡ θέλησις πρὸς κατάργησιν τῶν πολέμων. Ὁ εἰρηνισμὸς δονεῖ, ὄλοεν καὶ ἐντονώτερον, τὴν παγκόσμιον ψυχὴν· ποῦ ἀπορρίπτει, μὲ ἀγανάκτησιν, τὴν τραγικότητα τῆς ἱστορίας. Καὶ εἶναι τόσο ἀσυλλήπτως καταστροφικὰ τὰ ὄργανα ποῦ προορίζονται ὑπὸ τῆς δαιμονιώδους συγχρόνου τεχνικῆς διὰ τὸν ἀφανισμὸν τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ἡ κατάργησις τοῦ πολέμου νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τὰς συνειδήσεις ὡς ἀναγκαιότης ἐπιβιώσεως. Διότι δὲν θὰ πρόκειται πλέον περὶ συγκρούσεως στρατῶν, ἀλλὰ διὰ τὸν ὀλεθρον τῶν λαῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ· καὶ διὰ τὸν ἐξαφανισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ὁ ἄμετρος ἀμοιβαῖος φόβος—ἀνεξιχνίαστοι ἀληθῶς αἱ βουλαι τοῦ Θεοῦ—γενᾶ τὴν «ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίαν». Καὶ ἴσως οὐδέποτε ἄλλοτε ὁ κόσμος εὐρέθη ψυχικῶς τόσο ἐγγὺς πρὸς τὸν θεῖον Λυτρωτὴν ὅσον σήμερον!

*

Ἄς κλίνωμεν εὐλαβῶς τὸ γόνυ μας ἐμπρὸς εἰς τὴν πτωχικὴν φάτνην τοῦ θεοῦ Βρέφους. Καὶ ἄς προσευχηθῶμεν, μὲ ὄλην μας τὴν ψυχὴν, νὰ ἐπιλάμψῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς τῆς

ΕΠΙ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Μέγας ἠγέρθη θόρυβος καὶ ἀναστάσεις πρωτοφανῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὸ ζήτημα τῆς πληρώσεως τῶν χηρευουσῶν Μητροπόλεων, εἰς δεκαπέντε (15) ἀριθμουμένας. Μερικαὶ ἐξ αὐτῶν ἐχήμευσαν πρὸ τριετίας, ἴσως καὶ πλέον. Ἡ πληρωσις αὐτῶν ἦτο ὑποχρέωσις διὰ τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναγκαία διὰ τὸν ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν λαὸν καὶ γενικῶς τὴν κοινωνίαν τῶν χηρευουσῶν Μητροπόλεων. Πολλοὶ δὲ μεμψιμοιροῦσι ἠκούοντο καὶ ἐπικρίσεις κατὰ τῆς Ἱεραρχίας, διότι δὲν προέβαινεν εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποχρεώσεώς της, δι' ἐκλογῆς Ἀρχιερέων εἰς πλήρωσιν τῶν χηρευουσῶν ἐδρῶν.

Ἄλλ' ἢ βραδύτης δὲν προήρχετο ἐκ τῆς Ἱεραρχίας. Αἱ δυσχέρεια ἦσαν πολλαί, καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ ὑπερηδῆσιν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἦτο ἐσφαλμένη ἡ μετὰφορὰ ψηφίσεως εἰς πλήρωσιν τῶν χηρευουσῶν Μητροπόλεων, ἐκ τῆς ἐνιαυσίας καὶ δωδεκαμελοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, δεκατριμελοῦς μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὡς μονίμου Προέδρου αὐτῆς, εἰς τὴν ἀνά τριετίαν ὀρισθεῖσαν συγκλήσιν τῆς Ἱεραρχίας.

Δεύτερον δέ, ὄχι μικρὰ δυσχέρεια αἱ ἀναβολαί, παρεκλύσεις καὶ ἐπιβραδύνσεις εἰς τροποποίησιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀκόμη δὲν συνετελέσθη, ἀλλὰ χρονίζει. Νὰ εἴπη τις, σκοπιμῶς; Νὰ εἴπη τις, ἀστοχάστως; Νὰ εἴπη τις, ἀπὸ ἑλλειψιν καλῆς θελήσεως;

Καὶ τρίτον ὄχι μικρὰ δυσχέρεια, αἱ οἰονεὶ σκόπιμοι ἐπεμβάσεις τῆς Πολιτείας εἰς τὰ τῆς Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ προκλητικὴν ὑπόδειξιν κοσμικῶν παραγόντων, πρὸς τοὺς ὁποίους συντάσσεται πᾶσα πολιτικὴ μερίς, τροποποιούσα ἐκάστη τὰς ἐαυτῆς ἀπόψεις, ἐπὶ κομματικῆ ψηφοθηρίᾳ, ὡς ἐὰν τὰ στελέχη τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν ὑπάλληλοι ὑπὸ κομματικὴν κρίσιν.

Λησμονεῖται δέ, ὅτι ἡ ἐπέμβασις αὕτη τῆς Πολιτείας εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἰσχυρὸν κατ' αὐτῆς κτύπημα καὶ δέσμευσις ἀπαγορεύουσα ἐλευθερίαν σκέψεως καὶ κινήσεως εἰς τὰ ἐαυτῆς, ἐνῶ ἔπρεπε, ὡς καὶ πρέπει, νὰ ὑποστηρίξη αὐτήν, ὡς Ἐλευθέραν Ἐκκλησίαν ἐν Ἐλευθέρῳ Κράτει, ἵνα ὀργανωθῆ καὶ προαχθῆ καθ' ὅλους τοὺς τομεῖς αὐτῆς.

Δαμασκοῦ. Καὶ ὅπως ὁ Παῦλος νὰ αἰσθανθῶμεν καὶ ἡμεῖς λαυρίζουσαν ἐντός μας τὴν φλόγα τῆς Πίστεως. Καὶ δαδοῦχοι τῆς ἀγίας μας Ὀρθοδοξίας, πού ἡ χώρα μας προωρίσθη ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας λαμπρὰ καὶ ἀμόλυντος καθέδρα της, νὰ γίνωμεν Ἀπόστολοι τοῦ «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» πού μᾶς ἀφῆκεν ὡς ἐπιταγὴν τῶν οὐρανῶν καὶ ὡς σύνθημα λυτρωμοῦ καὶ σωτηρίας ὁ ἐνσαρκωθεὶς Θεός.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Διὰ πᾶσαν δὲ ἀγαθῆς θελήσεως σκέψιν, ἡ στήριξις τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἐλευθέραν ὀργάνωσιν, θὰ εἶναι πάντοτε ὑπὲρ τῆς προόδου καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ γενικώτερον, τὴν φωτοβολίαν ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἡ δὲ ἐλευθερία τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ ἐαυτῆς εἶναι ὄχι μόνον λογικῆ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας δικαία καὶ πρέπουσα. Καὶ κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν καὶ δὴ Πατριαρχικὸν Τόμον τοῦ 1850 περὶ ἀνεξαρτησίας αὐτῆς, καὶ ἡ στήριξις αὐτῆς κατὰ τὸ Σύνταγμα εἶναι ἐπιβεβλημένη, παρὰ πάντα ἀντίθετον ἰσχυρισμόν. Τοῦτο δὲ καὶ λογικῶς πολὺ μᾶλλον ἐπιβάλλεται, καθ' ὅσον, ὡς γνωστὸν, τοιαύτης ἐλευθερίας ἀπολαμβάνουν αἱ ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους Ἐκκλησιαστικαὶ καὶ Ὀρησκευτικαὶ μειονότητες, καὶ μὲ τοιαύτην ἐκ πολιτικοκομματικῆς σκοπιμότητος ἐλευθερίαν, εἰς προπαγανδισμόν. Γίνεται ὅμως τὸ ἀντίθετον διὰ τὴν Κανονικὴν καὶ Συνταγματικῶς νόμιμον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία, ἐνῶ δὲν ἔχει δικαίωμα ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πάσης φύσεως ζητήματα τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησιαστικῶν ἢ Ὀρησκευτικῶν Μειονοτήτων, ἐπεμβαίνει οἰονεὶ αὐθαρέτως καὶ πραξικοπηματικῶς εἰς τὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας!

Τοιοῦτῳ τῷ τρόπῳ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία, ἐπεμβαίνουσα εἰς τὰ ζητήματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, παρέχει εἰς τὴν Τουρκίαν παράδειγμα ὀλεθρίας ἐπεμβάσεως εἰς τὸ Οἰκουμένικόν Πατριαρχεῖον! Ἀντιστοιχῶς δὲ καὶ διὰ τὰ Ἑλληνικά Πατριαρχεῖα τὰ αὐτοτελῶς ὑπάρχοντα ἐν μέσῳ ἄλλοθῶν καὶ ἄλλοθρήσκων λαῶν καὶ Κυβερνήσεων. Παρὰ τὰ ἄλλα ὁμοδοξα Πατριαρχεῖα. Ἀντιθέτως ὅμως πρὸς τὰ ἐν τῇ Ἑλλάδι γινόμενα παρὰ τῶν καυχόμενων δι' ἑλληνοχριστιανικὸν πολιτισμόν, δὲν παρατηροῦνται τὰ αὐτὰ οὔτε εἰς τὸ Σοβιετικὸν Κράτος τῆς Ρωσίας, οὔτε εἰς τὰ ἀκολουθοῦντα τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἐλευθερὰ Κράτη. Παρ' ὅσα συνέβησαν εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐπαναστάσεως τῶν ἐτῶν 1917 μέχρι τοῦ 1919, ἡ ἐν τῇ Ρωσίᾳ Ἐκκλησία εἶναι εἰς τὰ ἐαυτῆς ἐλευθέρη καὶ ἀνεπηρέαστος εἰς ἐκκλησιαστικὴν πολιτικὴν, καὶ εἰς ἀγαθὰς σχέσεις πρὸς τὸ Κράτος. Τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ ἀκολουθοῦντα τὴν αὐτὴν πολιτικὴν ἄλλα Κράτη, Γιουγκοσλαβίαν, Ρουμανίαν καὶ Βουλγαρίαν. Καὶ εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς ἐκεῖ πορευθέντας ἢ κατὰ πρόσκλησιν ἀποσταλέντας ἐξ Ἑλλάδος, ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τὸν γράφοντα ταῦτα, ὁ ὁποῖος ἐπορεύθη εἰς τὸ Βελιγράδιον, κατὰ τὸ ἔτος 1952, ἐπιφορτισμένος μὲ ἀρκετὴν καὶ ἀρκετὰ βαρεῖαν πολιτικὴν ἐξουσιοδότησιν προφορικῶς, καὶ μὲ ὀλόκληρον φάκελλον ἐγγράφων πρὸς χειρισμόν ζητήματος ἐκκλησιαστικοπολιτικῆς φύσεως. Διὰ δὲ τῆς ἐπαφῆς τού αὐτῆς προελείπει τὴν σύναψιν τοῦ Ἑλληνο-Γιουγκοσλαβικοῦ Συμφώνου.

Δεύτερον ἐν τῇ συγκλήσει ταύτῃ τῆς Ἱεραρχίας, πρέπει δὲ καὶ τοῦτο νὰ λεχθῆ, σοβαρὸν πρόβλημα ἐνεφάνισεν ὁ καταρτισμὸς τοῦ Καταλόγου τῶν πρὸς Ἀρ-

χειρατείαν ἐκλογίμων, καὶ ὡς πρὸς τὰ νομίμως χρήζοντα ἔγγραφα καὶ σχετικὰ πιστοποιητικά, καὶ ὡς πρὸς τὸν ἔλεγχον τῶν δι' αὐτοὺς τούτους, καὶ ἐνίοτε ὑπ' αὐτῶν τούτων (!) ὑποβαλλομένων αἰτήσεων, ὡς καὶ ἄλλων νομίμως ἀπαιτούμενων ἐγγράφων. Καὶ παρῴσιασθη τὸ ἄηθες καὶ ὄχι εὐχάριστον φαινόμενον ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων πρὸς ἔγγραφῆν των εἰς τὸν Κατάλογον τῶν ἐκλογίμων, ἐπισκέψεως εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς, ὡς ἐλεγκτὰς καὶ κριτὰς τῶν ὑπὸ ἔλεγχον ἐγγράφων, καὶ μετέπειτα ἐκλέκτορας. Ἐπισκέψεως δὲ ὄχι μόνον κατ' ἰδίαν καὶ διὰ πλαγίον παρακλήσεων παρ' ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ προσελεύσεως αὐτῶν τούτων τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν πρὸ τοῦ Συνοδικοῦ Μεγάρου αἰλήν, καὶ ἐντὸς τῶν διαδρόμων αὐτοῦ, ἐκλιπαρούντων τὴν ἔγγραφῆν καὶ ἐπαχόλουθον ἐκλογὴν αὐτῶν (!). Τοιαύτη ἡ ἄκοσμος αὐτὴ προσπέλασις.

Ἄς λεχθῆ ὅμως ὅτι ἀρχετὴ πρόπει νὰ εἶναι μόνη ἡ σχετικὴ ἔγγραφος εἰσήγησις τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου, ὡς πράγματι ἀρμοδίου, καὶ ὑπ' αὐτοῦ μόνου νὰ συνυποβάλλωνται τὰ σχετικὰ ἔγγραφα. Διὰ τοῦ ἐλέγχου δὲ αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, νὰ καταρτίζεται Ἐπιτερις τῶν ἐκλογίμων καὶ ἐξ αὐτῆς νὰ γίνεται ἡ ἐκλογὴ τῶν πρὸς χειροτονίαν.

Καὶ τρίτον δέ, παρενέβαλε δυσχέρειαν, καὶ ὄχι μικράν, ἡ ἔμμονος παρεκκλιστικὴ πολιτικὴ ἐπέμβασις, ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, ἐκ κοσμικῶν παρωθήσεων προερχομένων ἐξ ἀτόμων καὶ Ὁργανώσεων, στρεφομένη κατὰ τοῦ κύρους καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς Ἐκκλησίας, κανονικῶς ἐνεργούσης. Καὶ ἡ παρὰ πᾶν δίκαιον ἐπέμβασις αὕτη ἀντιπίπτει ὄχι μόνον πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν Τόμον τοῦ 1850 περὶ Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καί, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, παρέχει εὐλογον ὑπόδειγμα ὀλεθρίας ἐπεμβάσεως, στρεφομένης κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ κατὰ τῶν ἄλλων αὐτονόμων Ἑλληνικῶν Πατριαρχείων. Ἄς μὴ θεωρηθῆ ὡς ἀστόχαστος καὶ νὰ λεχθῆ, ὅτι ἴσως καὶ κατὰ τῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος πολλαχοῦ Ἑλληνοεκκλησιαστικῶν μειονοτήτων.

Ἡ πολιτικὴ ἐπέμβασις ἐκατέρωθεν, συντελοῦσα καὶ εἰς συνέχειαν μεμφιμοιρίας, ἐξ ἀγνοίας τοῦ λαοῦ περὶ τῶν συμβαινόντων, κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπεχρέωσε τὴν Ἱεραρχίαν, νὰ ἀποφασίσῃ ἄνευ ἀναβολῆς πλέον, τὴν πλήρωσιν τῶν χηρευσῶν Μητροπόλεων. Πολὺ δὲ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις τῆς Χώρας ἐνέκρινε τὴν δι' ἐκλογῆς μετάθεσιν εἰς πλήρωσιν δύο Μητροπόλεων, τῆς τοῦ Πειραιῶς, ἀναγνωρισθείσης ὡς νέας Μητροπόλεως, καὶ τῆς χηρευούσης τῶν Σερρών καὶ Νιγρίτης. Ἐξηγήθη τότε ἐναντίον τῆς πλείονος μερίδος τῶν Μελῶν τῆς Ἱεραρχίας, ἀντίθετος πρὸς τοιαύτην ἐκλογὴν, ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν, τοῦ Κυθήρων κ. Μελετίου, κινηθέντος κατὰ τοῦ «Μεταθετοῦ» καὶ δι' ὑπομνημάτων, καὶ τοῦ Ἐλευθερουπόλεως κ. Ἀμβροσίου, ἀμφοτέρων στρεφομένων ἀπολύτως κατὰ πάσης ἀπόψεως διὰ μετάθεσεως, καίτοι εἶχεν ἐγκριθῆ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἡ κατὰ τοιοῦτον τρόπον πλήρωσις τῶν ὡς ἐλέχθησαν δύο Μητροπόλεων. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ Σεβ. Ἐλευθερουπόλεως ἐξηγήθη, φωνασκῶν ὡς σὺνηθες αὐτῷ καὶ ἀπειλῶν ἐπέμβασιν

δι' ἐνστάσεως πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Καὶ ἀπεχώρησεν. Ἀπεχώρησαν δὲ ταυτοχρόνως, ὡς ὁμογνώμονες, καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολίται, Κυθήρων κ. Μελετίου, Λευκάδος κ. Δωρόθεος, Πατρῶν κ. Κωνσταντίνος, Ναυπακτίας κ. Δαμασκηνός, Ξάνθης κ. Ἀντωνίου, Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονύσιος. Ἐν ὅλῳ ἑπτὰ Σύνοδοι.

Δυστυχῶς δὲν κατενοήθη, ὅτι ἡ σύγκλησις τῆς Ἱεραρχίας εἶναι τοπικὴ Σύνοδος. Τοῦτο δὲ καὶ ὑπενθύμισε ὁ γράφων ταῦτα, ἐν συνεδριάσει, ἐκφράσας καὶ τὴν πικρίαν του διὰ τὰ συμβαινόντα καὶ δῆ, διὰ τὸν τρόπον διεξαγωγῆς αὐτῶν. Ὁ γράφων ταῦτα ἐδήλωσε προσέτι, ὅτι καίτοι εἶναι ἐναντίον τοῦ «Μεταθετοῦ», τῶν Μητροπολιτῶν, πειθαρχῶν θὰ παραμείνῃ ἐν τῇ συγκληθείσῃ Ἱεραρχίᾳ, ἐπιφυλάσσων ἑαυτῷ τὸ δικαίωμα, νὰ ψηφίσῃ καθ' ὃν τρόπον ὑπαγορεύει εἰς αὐτὸν ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ, κατὰ συνείδησιν καὶ κατανόησιν τῶν πραγμάτων.

Ἡ ἐκλογὴ ἔγινε κανονικῶς καὶ νομοτύπως, ὡς ἐνέκρινεν ἡ Κυβέρνησις, καὶ ἐπληρώθησαν 15 Μητροπόλεις, δύο δὲ μόνον μεταξὺ αὐτῶν, κατὰ μετάθεσιν, δι' ἐκλογῆς δέ, ὡς καὶ εἶχε ἐγκριθῆ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Παρὰ πᾶσαν δὲ καὶ ὀποθενδήποτε φωνασκίαν ἢ καὶ παλινωδίαν, ἐξελέγησαν οἱ κάλλιστοι, ὡς ὁ συνετὸς κόσμος ὁμολογεῖ. Καὶ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς θὰ ἦτο ἄλλοιον, ἐὰν οἱ 7 ἀποσχόντες, παρέμενον εἰς τὴν ἐκλογὴν δι' ἐκάστην Μητρόπολιν! Εἶναι δὲ καὶ ἀπορίας ἄξιον, ὅτι οἱ 7 ἀποστάντες πραξικοπηματικῶς, καὶ ἡ ἀστόχαστος παλινωδία, ἐχαρακτήρισεν ὡς «ἀποστάτας καὶ ἀνάρτας» τοὺς παραμείναντας εἰς πειθαρχίαν καὶ ψηφίσαντας Ἱεράρχας, πενταπλασίους εἰς ἀριθμὸν, κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας.

Καίτοι δὲ ὁ γράφων ταῦτα εἶναι ἐναντίον τῶν μετάθεσεων, καὶ κατὰ ταῦτα ἠρνήθη πρότασιν κατὰ Ἰουνίου τοῦ 1949—ὡς ἡ μνήμη βοηθεῖ—πρὸς μετάθεσιν εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων, καὶ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1950 πρότασιν μετάθεσεως εἰς τὴν Μητρόπολιν Μαντινείας, αἰσθάνεται ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ σημειώσῃ πρὸς διαφώτισιν τῆς κοινῆς γνώμης, ὅτι ἡ κατ' ἐκλογὴν διὰ μετάθεσεως πλήρωσις χηρευούσης Μητροπόλεως εἰχεν ἀρχίσει εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ τῆς προεδρίας τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ὡς διπιστοῦται, ἂν μὴ καὶ πρότερον. Γνωστὸν δὲ εἰς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας, ὅτι ὁ γράφων ταῦτα ταπεινὸς καὶ γέρων Ἱεράρχης εἶχεν ἐκφράσει τὴν γνώμην του περὶ γενικῆς τακτοποιήσεως τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐναντίον τοῦ «Μεταθετοῦ», δι' ἀναφορῶν του, 1) τῆς ἀπὸ 2 Σεπτεμβρίου 1963, καὶ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 3210—556, καὶ 2) τῆς ἀπὸ 10 Ἰουνίου 1965 καὶ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 1770—282, ἀμφοτέρας δὲ πρὸς τὴν Σεβαστὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθυνθείσας, πρὸς ἄπαντας τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας, καὶ πρὸς τὴν Βουλὴν, διὰ τοῦ κ. Προέδρου αὐτῆς, καὶ τὸ ἀρμοδίον Ὑπουργεῖον, ἀποσταλείσας. Ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐγκριτώτερα καὶ Χριστιανικὰ λεγόμενα Περιοδικά.

Δέον δὲ καὶ νὰ σημειωθῆ ἐνταῦθα, ὅτι ἀπὸ τῆς

ἐποχῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, ὅτε ἤρξατο—ἐὰν ὄχι καὶ πρότερον—ἡ διὰ μεταθέσεως, κατ' ἐκλογὴν, κατάστασις Μητροπολίτου εἰς ἄλλην χηρεύουσαν, ἀριθμοῦνται μέχρι τοῦδε εἰς 25. Καὶ συγκεκριμένως :

1) Πολύκαρπος Συνοδικὸς ἀπὸ τὴν Γόρτυνος εἰς τὴν Μεσσηνίας.

2) Ἰωακείμ (ἀγνοῶ τὸ ἐπώνυμον) ἀπὸ τὴν Φωκίδος εἰς τὴν Δημητριάδος.

3) ὁ Δωρόθεος Νάσκαρης ἀπὸ τὴν Παραμυθίας εἰς τὴν Τρίκκης—Σταγῶν.

4) ὁ Γερμανὸς Ρουμπάνης ἀπὸ τὴν Κεφαλληνίας εἰς τὴν Μαντινείας καὶ Κυουριάς.

5) ὁ Κύριλλος Καρμπαλιώτης ἀπὸ τὴν Ζιχνῶν εἰς τὴν Θεσσαλιώτιδος.

6) ὁ Φίλιππος Τσορβᾶς ἀπὸ τὴν Γρεβενῶν εἰς τὴν Δράμας.

7) ὁ Διονύσιος Δάφνος ἀπὸ τὴν Γυθείου εἰς τὴν Μονεμβασιάς καὶ Σπάρτης.

8) ὁ Χερουβείμ Ἀννίος ἀπὸ τὴν Παροναξίας εἰς τὴν Τρίκκης καὶ Σταγῶν.

9) ὁ Παντελεήμων Φωστίνης ἀπὸ Καρυστίας εἰς Ἐνόπλων καὶ ἔπειτα τὴν Χίου.

10) ὁ Χρυσόστομος Δημητρίου ἀπὸ τὴν Ζακύνθου εἰς τὴν Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας.

11) ὁ Ἀμβρόσιος Νικολαΐδης ἀπὸ τὴν Ναυπακτίας εἰς τὴν Φωκίδος καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν Φθιώτιδος.

12) ὁ Ἀνθίμος Τσᾶτσος ἀπὸ τὴν Θήρας κ.λ.π. εἰς τὴν Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας.

13) ὁ Κυπριανὸς Πουλιᾶκος ἀπὸ τὴν Ἱερισσοῦ κ.λ.π. εἰς τὴν Μονεμβασιάς καὶ Σπάρτης.

14) ὁ Δαμασκηνὸς Χατζόπουλος ἀπὸ τὴν Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας εἰς τὴν Δημητριάδος.

15) ὁ Γεώργιος Πάτσης ἀπὸ τὴν Θήρας εἰς τὴν Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας.

16) ὁ Διονύσιος Παπανικολόπουλος ἀπὸ τὴν Ἱερισσοῦ εἰς τὴν Ἐδέσσης καὶ Πέλλης.

17) ὁ Δημήτριος (ἀγνοῶ τὸ ἐπώνυμον) ἀπὸ τὴν Λευκάδος εἰς τὴν Δρυϊνούπολεως καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν Ἰωαννίνων.

18) ὁ Σεραφεῖμ Τίνας ἀπὸ τὴν Ἄρτης εἰς τὴν Ἰωαννίνων.

19) ὁ Καλλίνικος Χαραλαμπίδης ἀπὸ τὴν Κασσανδρείας εἰς τὴν Βερροίας καὶ Ναούσης.

20) ὁ Χρυσόστομος Δασκαλάκης ἀπὸ τὴν Γυθείου κ.λ.π. εἰς τὴν Μεσσηνίας.

21) ὁ Κωνσταντῖνος Πλατῆς ἀπὸ τὴν Σερβίων καὶ Κοζάνης εἰς τὴν Πατρῶν.

22) ὁ Παντελεήμων Παπαγεωργίου ἀπὸ τὴν Ἐδέσσης καὶ Πέλλης εἰς τὴν Θεσσαλονίκης.

23) ὁ Προκόπιος Τζαβάρας ἀπὸ τὴν Γόρτυνος εἰς τὴν Μαντινείας καὶ εἰς τὴν Κορινθίας.

24) ὁ Διονύσιος (ἀγνοῶ τὸ ἐπώνυμον) ἀπὸ τὴν Λήμνου εἰς τὴν Τρίκκης καὶ Σταγῶν.

25) ὁ Δωρόθεος Βασιλᾶς ἀπὸ τὴν Παραμυθίας κ.λ.π. εἰς τὴν Θηβῶν καὶ Λεβαδείας.

Ἡ κατὰ μετάθεσιν, μᾶλλον δὲ διὰ μετατάξεως, πλήρως χηρεύουσας Μητροπόλεως, ἦτο δημιουργη-

μένη κατάστασις ἀπὸ δεκαετηρίδων, ἐπιβληθεῖσα καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ σιωπηρῶς, καὶ ἐξηκολούθει ἰσχύουσα. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ Κράτους, εὐρεθεῖσα ἀπέναντι τῶν ὑπὲρ καὶ τῶν κατὰ τῆς ἰσχυούσης καταστάσεως ἀντιλήψεων τῆς Ἱεραρχίας, ἐπροχώρησεν εἰς ἄλλην σκέψιν. Ἐνέκρινε τὴν διὰ τοῦ Μεταθετοῦ ἡ τῆς μετατάξεως πλήρως τῶν Μητροπόλεων Πειραιῶς καὶ Σερρῶν. Αὐτῶν δὲ μόνον, ἐνῶ ἡ πλειοψηφία τῆς Ἱεραρχίας εἶχεν ὑπ' ὄψει νὰ πληρωθῶσιν ἑπτὰ (7) διὰ μεταθέσεως ἢ μετατάξεως ἐξ ἄλλης Μητροπόλεως. Καὶ ἡ πλειοψηφία τῆς Ἱεραρχίας, πειθαρχοῦσα εἰς τὸν δι' ὃν ἐκλήθη σκοπὸν, ἐδέχθη τὴν μέσση ταύτην λύσιν, καὶ, συνετῶς σκεπτομένη, προέβη εἰς κανονικὰς καὶ νομίμως ἐκλογάς. Ὡς ἐπιτραπῆ ἡμῶς ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, νὰ προβληθῶσι αἱ ἐξῆς ἐν ἀπορία παρατηρήσεις :

1) Τὸ σοβαρώτατον αὐτὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα δὲν ἐμελετήθη ἐπαρκῶς καὶ δὲν ἐτακτοποιήθη ὑπὸ τε τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας ἐν συνδιασκέψει καὶ συμπράξει, ἀλλ' ἠγγυήθη ἐν ἀδιαφορίᾳ ἐκατέρωθεν καὶ παρέμεινε χρονίζον. Ἐξεδόθη ὁ Νόμος τοῦ 1962(;). Ἀλλὰ ζήτημα τοιαύτης σοβαρότητος δὲν λύεται ἀπλῶς διὰ Νόμων.

2) Ἐνεθυμήθησαν αὐτὸ οἱ ἑπτὰ (7) ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ μας Ἀρχιερεῖς μόνον κατὰ τὴν σύγκλησιν πρὸς ἐκλογὰς Μητροπολιτῶν, παρὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς Κυβερνήσεως εἰς μέσση λύσιν διὰ δύο Μητροπόλεις, καὶ ἐξεγερθέντες ἠγγειραν τοιοῦτον σάλον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

3) Ἡ πολιτικὴ Κυβέρνησις, ὑπαναχωροῦσα εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς περὶ δύο Μητροπόλεων, συνετάχθη μετὰ τὸν ἀπειθαρχήσαντα εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς καὶ ἀποσχόντα, καὶ ἐδείξεν ὅτι οἰοεὶ ἠγνόει καὶ ἐξακολούθει εὐνοοῦσα τὸν ἐγερθέντα ἐξ αὐτῶν σάλον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

4) Οἱ σφοδρῶς ἀντιμαχόμενοι πρὸς τὸ «Μεταθετὸν» δὲν ἐξηγέρθησαν ἐγκαιρότερον καὶ μάλιστα ἐφ' ὅσον εἶχον σταλῆ πρὸς ὅλους τοὺς Σεβ. Ἀρχιερεῖς ὑπὸ τοῦ γράφοντος ταῦτα αἱ δύο αὐτοῦ ἀναφοραὶ περὶ τακτοποιήσεως τῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ συνέειργησαν οὗτοι καὶ συμπράττουσιν εἰς τὸν ἐγερθέντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σάλον.

5) Ἡ πολιτικὴ ἐχαρακτήρισεν ὡς «στασιαστὰς καὶ ἀντάρτας» τοὺς παραμειναντας πιστοὺς εἰς τὸ καθήκον, κατὰ τὴν δοθεῖσαν ἔγκρισιν περὶ δύο Μητροπόλεων, ἐνῶ πραγματικῶς στασιασταὶ καὶ ἀντάρται ἐγιναν οἱ ἀποσχόντες, λησμονήσαντες τὴν ἔννοιαν τῆς πειθαρχίας.

6) Ἡ πολιτικὴ τοῦ Κράτους ἐπεμβαίνει αὐθαίρετως εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατὰ τρόπον ὡς δὲν συμβαίνει εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ λεγομένου «Παραπετάσματος» Ἐκκλησίαν, οὐδ' εἰς τὰς βορείως πρὸς ἡμᾶς ἄλλας ὁμοδόξους Ἐκκλησίας. Διὰ τὴν παραβλέπει, ὅτι ἡ ἐκεῖ Ἐκκλησία ἐνεργεῖ ἐλευθέρως εἰς τὰ ἑαυτῆς;

7) Ὅπως τὰ πράγματα ἐμφανίζονται ἐν τῷ ἡμερησίῳ Τύπῳ, ἡ πολιτικὴ τοῦ Κράτους συντελεῖ εἰς ἐξεγερσιν τῆς κοινῆς γνώμης ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας.

8) Ἐρρίφθη κατὰ τῶν παραινεμένων πειθαρχικῶν καὶ πιστῶν εἰς τὸ καθήκον Ἱεραρχῶν, ἡ μομφή καὶ κατηγορία, ὅτι ἠσέβησαν πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, σίρισαντες καὶ καταπατήσαντες τὸ Β. Διάταγμα, διὰ ἔκτροπον καὶ ἀπρεπῆ πρᾶξιν, ἣτις δὲν διεπράχθη. Οὐδεὶς ἐκ τῶν Σεβ. Ἱεραρχῶν ἐξεφράσθη οὐδ' ἐξεδηλώθη ἀπρεπῶς κατὰ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως. Ἡ δὲ μομφή ἐρρίφθη οἷον εἰ σκοπιμῶς, ἵνα ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς παραπεισθῆ καὶ διατεθῆ ἐναντίον τῶν πειθαρχούντων καὶ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῶν, κατὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' αὕτη μένει ἐν πεποιθήσει ὅτι ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς δὲν παραπειθεται παραπλανώμενος. Παραμένει δὲ πιστός, φρονηματικῶς καὶ ψυχικῶς, πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως ὁ ἴδιος ὠμολόγησε καὶ διεκήρυξε τὴν πίστιν του εἰς τὴν θέσιν τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῷ Κράτει καὶ τὸν πρὸς αὐτὴν σεβασμὸν του, ἐκδηλούμενον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Ἱεραρχίας.

9) Ἐρρίφθη ἡ ἀπειλή, ὅτι θὰ ἐκδοθῆ Νόμος ἢ Νομοθετικὸν Διάταγμα περὶ καθορισμοῦ ὀρίου ἡλικίας ἐξόδου τῶν Ἱεραρχῶν ἐκ τῆς διοικήσεως τὸ 80ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν. Καὶ κατόπιν, προσβλήθη διὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, ὡς ἐντολή, νὰ γνωσθῆ ἐγγράφως εἰς τὸν κ. Ὑπουργόν, ποῖοι ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν ὑπερέβησαν τὸ 70ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν. Καὶ ταῦτα, ἐνῶ ἄνδρες, καὶ τὸ 85ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν ὑπερβάντες, διεκδικοῦν τὴν διακυβέρνησιν ὁλοκλήρου Κράτους!

10) Ἐρρίφθη ἡ ἀπειλή ἐκδόσεως Νομοθετικοῦ Διατάγματος περὶ συγκροτήσεως («Ἀριστίνδην Συνόδου») ἢ «Περιστατικῆς» ὡς ἐλέχθη. Δὲν εἶναι τοῦτο ἀπόδειξις ἐπιδιώξεως πρὸς καταρτισμὸν Ὁμάδος πειθηνίου πρὸς τοὺς ἐν τῇ Πολιτείᾳ κρατοῦντας; Δὲν εἶναι φανερόν ὅτι ὑπάρχει σκέψις πρὸς αὐθαίρετον παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς πειθηνίον Ὁμάδα μὲ ἀρχηγὸν ἢ Πρόεδρον καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἄλλον τινὰ Παπᾶ Εὐτύμ; Ὅχι ὅμως πιθανότης, ἀλλὰ πεποιθήσις ἀπόλυτος ὑπάρχει, ὅτι οὐδεὶς Ἱεράρχης σωφρονῶν, θὰ δεχθῆ συμμετοχὴν καὶ σύμπραξιν εἰς τοιαύτην ἐπιλογὴν.

11) Ὑπεβλήθη προσφυγὴ ἐνστάσεως εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας πρὸς ἀναστολὴν τῶν ἐκλογῶν. Δὲν εἶναι τοῦτο παρελκυστικὴ ἀναβολὴ αὐτῶν;

12) Ἡ Ἱεραρχία, πειθαρχοῦσα εἰς τοὺς Ἱερούς Κανόνας, ἐπραξε τὸ καθήκον τῆς, ἔχουσα ὑπ' ὄψει καὶ τὴν ἐγκρίσιν τῆς Κυβερνήσεως περὶ τῶν δύο Μητροπόλεων, Πειραιῶς καὶ Σερρών. Καὶ ἐξέλεξε τοὺς ἀρίστους καὶ ἐχειροτόνησεν αὐτοὺς Ἐπισκόπους καὶ Μητροπολίτας, πνευματικούς ποιμένας καὶ ἐκκλησιαστικούς Πατέρας τῶν ἄχρι τοῦδε χειρέουσῶν Μητροπόλεων. Πλείστα ἔρχονται τηλεγραφικῶς τὰ συγχαρητήρια καὶ εὐχαριστήρια τοῦ πιστοῦ Χριστιανικοῦ Λαοῦ τῶν Μητροπολιτικῶν Ἐπαρχιῶν πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον, διὰ τὰ πραχθέντα.

Δὲν φθονοῦμεν, ἀλλὰ ζηλοῦμεν καὶ συγχαίρομεν τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν των, καὶ αὐτὴν τοῦ Βατικανοῦ. Οὐδεὶς ποτε ἐφαντάζετο τοιοῦτο ἐκ τῶν οἰκειῶν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας μας κτύπημα, καὶ ἐξευτελισμὸν, ἀπέναντι τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν,

ὁμοδόξων καὶ ἑτεροδόξων, καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Θρησκευτικῶν μειονοτήτων.

Ὁ γράφων ταῦτα, Κερκυραῖος ἐκ Κερκυραίων καὶ Ἑλλῆν ἐξ Ἑλλήνων, ἐδιδάχθη ὡς μαθητῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι τοῦ 1942 ἐδίδαξεν ὡς Καθηγητῆς, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1266, ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς Μητροπόλεως Κερκύρας ὁ Ἑλλῆν Μητροπολίτης, ἀλλὰ δὲν ἐξεδιώχθη ὑπὸ Κερκυραίων Ἑλλήνων.

Ἐδίδαξεν ὡς Καθηγητῆς, ἐν Αἰδηψῷ, Χαλκίδι, Πειραιεῖ, καὶ Ἀθήναις ὅτι:

Ὁ Ἑλλῆν Ἀρχιεπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ἀνύψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, «Γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἀγίαν καὶ γιὰ τῆς Πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν».

Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' συνελήφθη καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ δὲν ἐκρεμάσθη ἐξ Ἑλλήνων.

Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος συνελήφθη, ἐσουβλίσθη ζωντανὸς ὡς ἀρνί, καὶ ἐψήθη, ἀλλὰ ἔπαθε ταῦτα ἀγωνιζόμενος διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, ὡς Κληρικὸς Ἑλλῆν.

Τρεῖς Ἐπίσκοποι Ἑλληνες συνελήφθησαν, ἐνεκλείσθησαν αὐστηρῶς εἰς τὰς φυλακάς τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ ἀπέθανον ἐκ τῶν κακουχιῶν, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνας Ἐπίσκοπος συνελήφθη καὶ ἐξεδάρη ἢ ἐγδάρη—ζωντανός, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Γρηγόριος Δικαῖος ἢ Παπαφλέσσας, ἐφονεύθη πολέμων ἡρωϊκῶς, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Μητροπολίτης Κερκύρας Ἀθανάσιος Πολίτης ἠγωνίσθη ἡρωϊκῶς διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἑνωσιν τῆς Ἐπτανήσου ἐλευθέρας μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἀλλ' ἠγωνίσθη ἔχων συμπράττουσαν τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Γερουσίαν τῆς ἐλευθέρας Ἐπτανήσου.

Ὁ γράφων ταῦτα ἠγωνίσθη διὰ τοῦ λόγου, καθηγητῆς ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν πόλεμον (1940-1944), καὶ ἐπὶ Κατοχῆς, κατ' αὐτῆς δέ, ἐν μυστικῇ συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ, ὑπὸ πολιτικὴν ἐνδυμασίαν τότε Συνταγματάρχου καὶ ἔπειτα Ἀντιστρατήγου, ἀειμνήστου Κετσεᾶ. Καὶ ἐξ ἄλλου, ἐν ἰδιαιτέρᾳ μυστικῇ Ὁργανώσει, μετὰ τοῦ Δικηγόρου Ἰωάννου Δ. Ματσούκα τότε ἐν τῇ ὁδῷ Κλεισθένους 5 κατοικοῦντος. Καὶ ἤκουσε, κληθεὶς προσωπικῶς, ὑπόδειξιν νὰ παύσῃ ὁμιλῶν, καὶ ἀπέκρουσε τὴν ὑπὸ τύπον ὑποδείξεως διαταγὴν, ἐν καὶ ἐγνώριζεν ὅτι παρηκολουθεῖτο καὶ φανερῶς κατὰ τὰς ὁμιλίας του, ὑπὸ Γερμανῶν ἀξιωματικῶν, ἐν πολιτικῇ καὶ φανερῶς στρατιωτικῇ περιβολῇ γνωριζόντων τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Καὶ ὡς Μητροπολίτης ὁμιλῶν ἐν Κερκύρᾳ ἐπὶ Κατοχῆς, ἤκουσεν ἐν τῷ Γερμανικῷ Φρουραρχεῖῳ, ριφθεῖσαν πρὸς αὐτὸν βαναύσως ὑπὸ τοῦ Φρουράρχου Γκούμ τὴν ἀπειλήν «θὰ σὲ πιάσωμε καὶ θὰ σὲ δέσωμε καὶ σὲ». Καὶ ἀπέκρουσεν ἀφόβως καὶ ἀταράχως τὴν ἀπειλήν, λέγων εἰς τὸν Φρουράρχον Γκούμ, ὅτι «αὐτὸ ἦτο εὐκόλοον νὰ τὸ πράξουν καὶ τότε ἀμέσως, ἢ καὶ ἐν τῇ Μητροπόλει, εἴτε ἡμέραν

ΟΛΕΘΡΙΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ Η ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ Ο ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ ΣΑΛΟΣ ΑΠΕΙΛΕΙ ΜΕ ΣΕΙΣΜΟΝ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Ἐν σχέσει μετὴν δημιουργηθείσαν κρίσιν εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας ἐξ ἀφορμῆς τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν Μητροπολιτικῶν ἐδρῶν ἢ «Μεσημβρινή» ἐδημοσίευσεν τὴν 4 Δεκεμβρίου ἐ.ἔ. συνέντευξιν μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» κ. Θεοδοσίου Σπεράντζα, ἔχουσεν οὕτω:

ΕΡ.: Ποῖα εἶναι αἱ σκέψεις σας ἐπὶ τῆς ὀξυτάτης κρίσεως ἢ ὁποῖα σημειοῦται εἰς τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας;

ΑΠ.: Ἡ ἔκραγεῖσα κρίσις εἶναι τόσο σοβαρά, τόσο ἀνεπίτρεπτος καὶ τόσο ἐθνικῶς ἀσύμφορος, ὥστε νὰ καταντᾷ ἀκατανόητος καὶ μόνον εἰς ἠβελμέντην, δι' ἀγνώστους λόγους κυβερνητικὴν πρόθεσιν νὰ δύναται νὰ ἀποδοθῆ. Ἀποτελεῖ δὲ ἀποκρουκὴν ἐκδήλωσιν τοῦ σοβοῦντος καὶ δρῶντος ἀπὸ μακροῦ ἀντιεκκλησιαστικοῦ πνεύματος. Τοῦ ὁποῖου πολλὰ εἶναι αἱ δηλητηριώδεις ρίζαι καὶ αἱ θολαὶ πηγαὶ καὶ στόχον ἔχει τὴν φθορὰν καὶ τὴν μείωσιν τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας μας. Διότι δύναμαι νὰ βεβαιώσω κατηγορηματικῶς καὶ ἀδιαφύστως ὅτι ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι συνεχῶς ἀνιούσα. Καὶ ὅτι αἱ πλεῖστοι τῶν μητροπόλεων, ἐντελῶς ἀθωρύβως, ἔχουν ἀποβῆ κυφέλαι παντοειδούς δρα-

εῖτε νύκτα, διότι δὲν θὰ ἔφευγε διὰ νὰ κρυφθῆ».

Καὶ αὐτὸς ὁ γράφων ταῦτα, ἀψηφῶν πάντα κίνδυνον, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ συμμοριτοπολέμου, ἐπῆγε δὲ εἰς Φιλιάτες καὶ ὠμίλησεν εἰς τὸν Ἐθνικὸν Στρατόν μας, ἀγωνιζόμενον τὸν καλὸν ἀγῶνα. Καὶ αὐτὸς ὁ γράφων ἐγνώρισε τὴν εἰδήσιν, ὅτι ἱερεῖς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀπήχθησαν ὑπὸ τῶν συμμοριτῶν καὶ ὁ Ἱερεὺς Γεώργιος Σκρέκας ἐσταυρώθη ὑπ' αὐτῶν, καθηλωθεὶς ἐπὶ δένδρου, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Καὶ ταῦτα, ἐνῶ ἄλλοι τινές, ἐλάμβανον τὸ κιβώτιόν των καὶ ἀνεχώρουν εἰς τὸ Ἐξωτερικόν!

Τώρα δὲ ὁ γράφων ταῦτα, εὐρέθη εἰς τὴν περίπτωσιν νὰ χαρακτηρισθῆ «ἀποστάτης καὶ ἀνάρτης» ὑπὸ τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Κράτους, τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, τῆς Πατρίδος του, εἰσηγήσει τῶν πραγματικῶν ἀποστατῶν. Καὶ εἶδε καὶ γνωρίζει ὅσα συμβαίνουν κατ' αὐτοῦ ὡς συμπτῶντος μετὰ τῶν σωφρονούντων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς Πατρίδος του, καὶ αὐτῆς τῆς ἰδιαιτέρας. Ἐπειδὴ ὁμοῦ συνήθισε νὰ ζῆ καὶ νὰ ἐκφράζεται ἐν εὐπρεπείᾳ, ὡς τε ἄνθρωπος, παιδιόθεν, καὶ ὡς Καθηγητῆς καὶ ὡς Ἱεράρχης, ἀποφεύγει νὰ ἐκφρασθῆ μετὰ γλώσσαν ἀπάδουσαν, ἐνθυμούμενος τὸ Ἀποστολικόν, «εἰ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην», καὶ ὅτι «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ» καὶ τῇ Ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ.

στηριότητος, πνευματικῆς ἀκτινοβολίας καὶ εὐεργετικῆς κοινωνικῆς εὐποιίας. Καὶ τοῦτο μετὰ τὴν ἀγνοίαν—κατὰ κανόνα—τῆς Πολιτείας.

ΕΡ.: Πῶς κρίνεται τὴν ἐνέργειαν τῶν 36 μητροπολιτῶν; Δὲν ἀποτελεῖ κατάφωρον παρανομίαν; Καὶ ἐπιτρέπεται νὰ μείνῃ ἄνευ κυρώσεων;

ΑΠ.: Καὶ ἄλλοτε ἐξεδηλώθησαν σοβαροὶ διαφορισμοὶ ἀπόψεων καὶ διάστασις γνώμων μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Καὶ τοῦτο ἐξ ἀφορμῆς τῆς ψυχολογίας κυριάρχου, ποῦ διατηρεῖ πάντοτε τὸ κράτος ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐπανειλημμένως ἐζήτησε δι' ὑπομνημάτων τῆς ἢ Ἱεραρχίας ν' ἀφεθῆ σχετικὴ ἐλευθερία δράσεως εἰς αὐτήν, ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ κύκλῳ τῶν ἐνεργειῶν τῆς. Καὶ ὅπως παύσῃ ἢ ἀντικανονικῆ καὶ ἄθεσμος ἐξάρτησις τῆς διοικήσεώς της παρὰ τῆς Πολιτείας, τὴν ὁποῖαν, ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει τοῦ κράτους ἐπέβαλεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἢ Ἀντορθόδοξος Βαυαρικὴ Ἀντιβασιλεία. Διότι, εἴτε τὸ θέλομεν, εἴτε ὄχι, εἰς τοὺς λειτουργοὺς τοῦ θυσιαστηρίου ἔχει δοθῆ παρὰ τοῦ Θεοῦ Ἰδρυτοῦ του ἢ πνευματικῆ οἰκονομία τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ κατὰ τὸν κανόνα «τοὺς ἐπισκόπους ἔθετο

Ἄλλὰ δηλῶ καὶ ὅτι «ἐτοιμὸς εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ θάνατον ἀπαχθῆναι» ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Ἐὰν δὲ οἱ κρατοῦντες βούλωνται νὰ προχωρήσωσιν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἐκκλησίας μας, δύνανται καὶ νὰ με σταυρώσουν ὡς ἄλλον Παπαγεώργιον Σκρέκαν. Ἄλλως τε, τὸ κατὰ κόσμον ὄνομά μου ἦτο «Γεώργιος». Οὐδέποτε δέ, ἐν βοήθειᾳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς ὃν ἀκραδάντως πιστεύω, θὰ ὀλιγώρῃσω ἀπέναντι ἀπειλῶν, ἀλλὰ θὰ κλείσω τὰ μάτια μου καὶ θὰ ἀφῆσω πρὸς Αὐτὸν τὴν ψυχὴν μου ἐν εὐπρεπείᾳ.

Κλείω δὲ τὰς γραμμὰς ταύτας μετὰ τὰς λέξεις τοῦ μεγάλου τῆς Καισαρείας Ἱεράρχου Ἀγίου Βασιλείου εἰς τὸν Μόδεστον, ἀπειλήσαντα αὐτὸν ἐκ προσώπου τοῦ αὐτοκράτορος: «ἐτοιμὸς εἰμι καὶ ἐγὼ εἰς φυλακὴν καὶ θάνατον πορεύεσθαι—ἀκουέτω ταῦτα καὶ Βασιλεύς».

Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια, Μεγαλειότατε. Ἡ δὲ ἀλήθεια αὕτη μαρτυρεῖ τὸ κατάντημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, δυστυχῶς, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς Ὑμετέρας Βασιλείας. Εἰς τὴν πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιώτητα ἀπάντησιν, θὰ ἴδῃτε πῶς σκέπτομαι καὶ πῶς αἰσθάνομαι περὶ τῆς Δυναστείας ἐν Ἑλλάδι, καὶ εἰδικῶς περὶ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Δὲν χρειάζονται περισσότερα.

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν καὶ Διαποντιῶν νήσαν
ΜΕΘΟΔΙΟΣ ταπεινὸς Μητροπολίτης

τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ποιμαίνει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ». Καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτόν, εἰς τὴν μακραίωνα βυζαντινὴν παράδοσιν, ἀλλὰ καὶ πάντοτε, ἡ Ἐκκλησία ὑφίστατο ὡς αὐτοτελὴς ὀργανισμὸς, δημοκρατικῶς διοικούμενος ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου, κατ' ἰδίους νόμους καὶ κανόνας, τῶν ὁποίων ἀπαρασάλευτον εἶναι τὸ κῦρος. Καὶ οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ λησμονῆται ἀπὸ τοὺς πολιτικούς μας ἄνδρας, ὅτι ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας δουλείας, ἡ Ἐκκλησία μας χειμαζομένη δεινῶς καὶ πολεμουμένη ἀδιαλείπτως, ὄχι μόνον ἐμεγαλύνθη καὶ ἐθριάμβευσε, ἀλλὰ καὶ ἐχειραγωγῆσε τὸ κράτος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν του, κεφαλὴν της ἔχουσα τὸν Χριστόν, τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ τὸ «μυστικὸν σῶμα».

Εἰδικῶς ἤδη, ὡς πρὸς τὸ ἐρώτημά σας, ἀπαντῶ, ὅτι κατὰ τὴν πεποίθησίν μου, ἂν ὑπῆρχε κατανόησις καὶ σεβασμὸς πληρέστερος πρὸς τὴν πνευματικὴν παράδοσιν, τὴν ὁποίαν φρουρεῖ ἀγρύπνως ἡ Ἐκκλησία μας, δὲν θὰ ἐγεννᾶτο ζήτημα. Καὶ εἶναι ἀπαράδεκτος καὶ ἀπολύτως κατακριτέος ὁ πρωτοφανὴς σάλος, ὁ ὁποῖος κινδυνεύει ν' ἀποβῆ σεισμὸς ἀνατρεπτικὸς τῶν θεμελίων τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Διότι ἡ τόσον προπηλακίζομένη, σήμερον Ἐκκλησία ἀπέδειξε πάντοτε πλήρη συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς της καὶ τοῦ χρέους της, ὡς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους τροφῆς καὶ μητρὸς. Καὶ ἡ ἐναντίον της πολεμικὴ στερεῖται καὶ ἠθικῆς καὶ εὐγενείας καὶ ἐμφανίζει βιαιότητα καὶ ἐκδικητικὴν ἐχθρότητα ἀπαράδεκτον. Διότι τὸ βασικὸν σφάλμα ἀνήκει εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἡ ὁποία ἀποδεχθεῖσα τὰς ἀντιλήψεις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ μεταθετοῦ προέβη εἰς ἐκδοσιν πράξεως νομοθετικοῦ περιεχομένου τὴν παραμονὴν ἀκριβῶς τῆς συγκλήσεως τῆς Βουλῆς, ἀναγνωρίζουσα οὕτω τὸ ἐντελῶς κατεπίγειον τοῦ πράγματος. Καὶ τοῦτο, χωρὶς νὰ ἔχη αὐτόνομον πλειοψηφίαν. Καὶ ἐπροχώρησε μάλιστα γοργῶς καὶ συνεργαζομένη ἀγαστῶς μετὰ τὴν Ἱεραρχίαν, εἰς τὴν ἐφαρμογὴν της. Καὶ ἕνα χρέος ἐπιτακτικὸν εἶχε μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας περὶ ἀναστολῆς της. Νὰ χωρήσῃ δηλαδὴ εἰς τὴν ἄμεσον κύρωσίν της ὑπὸ τῆς Βουλῆς. Ἄλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ πράξῃ, λόγω τῆς ὀργανικῆς της ἀδυναμίας, διότι ὀλιγάριθμος ὁμᾶς ἐκ τῶν ὑποστηρικτῶν της εἶχεν ἤδη προβῆ εἰς δημοσίαν δῆλωσιν ὅτι θὰ τὴν κατεψήφισε.

Διὰ τὴν Ἱεραρχίαν ἀφ' ἐτέρου θὰ ἀπετέλει τέλειον ἐκμηδενισμόν τοῦ κύρους της ἡ νέα πολύμηνος ἀναβολή, διὰ ζήτημα ποῦ ἀποτελεῖ θεόδοτον δι-

καίωμά της καὶ ἀφορᾷ τὴν ἐσωτερικὴν της ζωὴν. Καὶ ἐφ' ὅσον μάλιστα τὴν κατακριτέαν πάντως ἀπειθειαν πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, ἡ ἴδια ἡ κυβέρνησις ἔχει διδάξει. Διότι κατὰ κανόνα σχεδὸν δὲν τὰς ἐκτελεῖ.

ΕΡ.: Ποία εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην σας, ἡ ἐπιβαλλομένη λύσις;

ΑΠ.: Εἶναι ἀληθῶς παράδοξον ὅτι ἡ κυβέρνησις, ὄχι μόνον βάλει τόσον ἐμμανῶς κατὰ τοῦ ἰδίου της νομοσχεδίου, τὸ ὁποῖον ἐφήρμοσε πιστῶς καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης παρεκκλίσεως ἡ Ἱεραρχία, ἀλλ' ὅτι καὶ χωροῦσα περαιτέρω, ἀποκαλεῖ τοὺς ἱεράρχας ἐπαναστάτας, ἀντάρτας, καὶ ἐπιδιώκει ἤδη τὸν καθαρὸν καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἐκκλησίας διὰ νέου νομοθετήματος. Καὶ ὅμως αἱ νέαι χειροτονία καὶ ἐνθεσμοὶ εἶναι καὶ κανονικαί, ἀλλὰ καὶ ἐξελέγησαν διὰ τὰς χηρευούσους μητροπόλεις ἀδιάβλητοι ἐκλεκτοὶ κληρικοί. Λησμονεῖ ὅμως ὅτι χαρακτηρίζουσα ὡς ἀνταρσίαν τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας προχωρεῖ πέραν τοῦ θεμιτοῦ. Διότι αἱ ἐπαναστάσεις ἔχουν καὶ αὐταὶ τὴν ἠθικὴν των. Καὶ ὅτι καταδικαστέοι εἶναι, ὅσοι ἔχουν μίαν ἐγκατάλειψιν τοῦ Θεοῦ καὶ κυριαρχοῦνται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς βίας, τοῦ φθόνου καὶ τῆς ἐκδικήσεως. Καὶ ὄχι ὅσοι ζητοῦν ν' ἀναστηλώσουν μίαν ἀρχαίαν τάξιν, παράδοσιν καὶ νὰ ζωοποιήσουν θεσμούς ποῦ ἀπεδείχθησαν ἐθνωφελεῖς καὶ χρήσιμοι. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐπίμαχον μεταθετὸν εἶναι θλιβερόν ὅτι κατεσκευοφαντήθη τόσον, ὥστε ἡ πεποίθησίς μου εἶναι, ὅτι ὅλαι αἱ Ἀποστολικαὶ Μητροπόλεις, ὡς ἡ Κόρινθος, ἡ Θεσσαλονίκη, οἱ Φίλιπποι κλπ. θὰ ἔπρεπε ν' ἀναδειχθῶσιν εἰς μητροπόλεις πρώτης τάξεως. Διότι καὶ ἀνεπίτρεπτον καὶ ἀκατανόητον εἶναι ὁ μὲν Πάπας νὰ διεκδικῆ τὰ πρωτεῖα τῆς χριστιανοσύνης ὡς ἐπίσκοπος Ρώμης καὶ διάδοχος τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ἡμεῖς δὲ νὰ ἀφήνωμεν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐκκλησιαστικῆς διακρίσεως τὰς Πάτρας, πόλιν εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστὸν, ἐσταυρώθη ὁ ἀπόστολος Ἄνδρέας, ὁ πρωτόκλητος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ. Δέον λοιπὸν νὰ πρυτανεύσῃ σύνεσις ἐκατέρωθεν. Νὰ κυρωθῶσι τὰ γενόμενα, ἐφ' ὅσον οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι. Καὶ νὰ καταβληθῇ προσπάθεια καταρτισμοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου ἀρτίου καὶ ἀνταξίου τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἄς μὴ δίδωμεν ἡμεῖς τὸ ὀλέθριον παράδειγμα κακοποιήσεως τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς τοὺς Τούρκους. Ἄλλὰ καὶ εἰς ἄλλους ἀλλοδόξους λαούς, οἱ ὁποῖοι φιλοξενοῦν, ὡς γνωστὸν, τὰ ὀρθόδοξα Πατριαρχεῖά μας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩΝ ΤΗΣ Ι. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Πρὸς

Τὴν Α.Μ. Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ
Τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων
Τὸν Ἐξοχώτατον Κύριον Πρόεδρον Κυβερνήσεως
Τὸν Ἐξοχώτατον Κύριον Ὑπουργὸν Παιδείας
Τὸν Μακαριώτατον Πρόεδρον καὶ τὰ μέλη τῆς Ἱε-
ραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ πρεσβύτεροι τῆς Ἱεραῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν συγκεντρωθέντες σήμερον 9ην Δεκεμβρίου 1965 καὶ ὥραν 6 μ.μ. εἰς τὸν Ἱερόν Ναὸν Ἁγίου Κωνσταντίνου Ὁμονοίας καὶ συσκεφθέντες ἐπὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος, ἀπεφάσισαν καὶ ἐνέκριναν τὰ κάτωθι:

1) Ἐκφράζουν τὴν βαθεῖαν ἀνησυχίαν των καὶ τὴν εἰλικρινῆ θλίψιν των διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἡ Πολιτεία ἀποπειρᾶται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν μόνην ἐν τῷ κόσμῳ ἐλευθέραν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Εἰς καιροὺς καθ' οὓς παρέχονται ἐλευθερία εἰς τοὺς πλέον βαρβάρους λαοὺς καὶ εἰς ὑποτυπώδεις πνευματικούς ὀργανισμοὺς εἶναι ἀνεπίτρεπτον νὰ ἐπιχειρῆται ἡ κατάργησις τῶν ἀναφαιρέτων πνευματικῶν καὶ λοιπῶν δικαιωμάτων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ ὁποία ἐπὶ τούτων στηριζομένη ἐκράτησεν ἐν ἐργηγόρσει ἐπὶ τέσσαρας ὀλοκλήρους αἰῶνας τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ. Ὑψίσται ἠθικαί, ἀπαράβατοι ἀρχαὶ καὶ αὐτονόητον ἐθνικὸν συμφέρον ἐπιβάλλουν νὰ ἐγκαταλειφθῇ οἰαδήποτε προσπάθεια νομοθετήσεως ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων ἄνευ τῆς συμφώνου γνώμης τοῦ ὑπευθύνου διοικητικοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἡτοί τῆς Σεπτῆς αὐτῆς Ἱεραρχίας.

2) Ἐκδηλώνουν ἀπεριφράστως τὸν ἐνθουσιασμόν των, διότι οἱ ἀποτελέσαντες τὴν πλειοψηφίαν τῆς Ἱεραρχίας Ἀρχιερεῖς, ἀρθέντες ὑπεράνω προσωπικῶν προτιμήσεων καὶ τῆ ἐπινεύσει τοῦ Θεοτάτου καὶ Παναγίου Πνεύματος, ἐξέλεξαν δέκα πέντε νέους Μητροπολίτας, ἔχοντας ἀνεπτυγμένον αἴσθημα ἱερατικῆ, εὐθύνης, ἱκανοὺς νὰ ποιμάνουν ἀξίως τοὺς ὀρθοδόξους Ἑλληνας Χριστιανούς. Εἶναι ἐκπληκτικὸν τὸ ὅτι ἓνα τόσο μὲγα πνευματικὸν γεγονός ἐτάφη ἐμπρὸς εἰς τὴν ὑποκριτικὴν συγκίνησιν καὶ τὴν κατ' ἐπίφασιν ἀγανάκτησιν διὰ τὴν παράβασιν μιᾶς ἀποφάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ἀναστολῶν τοῦ Σ.Ε., εἰς ἣν παράβασιν ἤχθη ἡ διοικοῦσα Ἐκκλησία, μὴ δεχθεῖσα νὰ ἐμπαίζεται πλέον ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε κυβερνήσεων καὶ ἐπειδὴ ἔθεώρησεν ἀναγκαιοτάτην τὴν πλήρωσιν τῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν ἐναντι πάσης θυσίας. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐνθυμίζει αὐτομάτως τὴν Φαρισαϊκὴν ἀγανάκτησιν καὶ διαμαρτυρίαν, ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἐθερά-

πευσεν ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου. Ἐπὶ τέσσαρας μῆνας συνεδριάζουσα ἡ Ἱεραρχία διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ἐδρῶν δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀνεχθῆ νέαν ἀναβολὴν καὶ ἐν ὄψει μάλιστα τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων.

3) Ἀποδοκιμάζουν μετ' ἀποτροπιασμοῦ τὰς ἀντιπνευματικὰς καὶ ἀντιχριστιανικὰς ἐνεργείας τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. Αὐγουστίνου Καντιώτη, ὁ ὁποῖος ἀνέκαθεν στηριζόμενος εἰς παραεκκλησιαστικὰ σωματεία καλύπτοντα ὑπὸ τὴν πολυωνυμίαν τὴν ὀλιγαριθμίαν των, ἐπιδίδεται εἰς ἔργον καταλυτικὸν πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἐννοίας καὶ ἀρχῆς. Κατεχόμενος, ὡς λέγεται, ἐκ βαθυτάτης πικρίας, διότι λόγῳ τοῦ ἐξάλλου τοῦ χαρακτήρος του καὶ τοῦ ἀντικλησιαστικοῦ του πνεύματος δὲν ἠξιώθη νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος, ἐφευρίσκει μυρίας ἀφορμὰς διὰ νὰ καλλιεργῆ πνεῦμα ἀντιεπισκοπικόν, τὸ ὁποῖον ἴσως ἀποβλέπει καὶ εἰς χωριστικὸν κίνημα μεταξὺ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων. Ὁ ἀνωτέρω κληρικὸς ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν κατῆγορος παντὸς θεσμοῦ καὶ πάσης ἐξουσίας, ἀφοῦ ὁ κάλαμὸς του δὲν ἐξήρесе τὸν θεοσεβῆ καὶ ἀείμνηστον Βασιλέα Παῦλον, δὲν ἐφείσθη πρωθυπουργῶν καὶ ὑπουργῶν, μέχρι σημείου ὥστε νὰ διερωτᾶται κανεῖς, μήπως ὅλη αὐτὴ ἡ ἐστρατεία του καὶ ἡ ὑποτιμῶσα καὶ μειώνουσα θεμελιώδεις θεσμοὺς τῆς ἐθνικῆς μας ὑποστάσεως τακτικῆ του, ἔχει ἄλλα κίνητρα καὶ ἀποβλέπει εἰς προπαρασκευὴν τοῦ ἐδάφους διὰ μίαν γενικὴν μελλοντικὴν ἀνατροπὴν τῶν πνευματικῶν μας ἀξιών.

4) Παρακαλοῦμεν εὐλαβῶς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὅπως ἀπομακρύνῃ τὸ ταχύτερον ἐκ τῆς πρωτευούσης τὸν ὡς ἄνω θορυβοποιὸν ἱεροκήρυκα, καθ' ὅσον οὗτος ὀμιλῶν ἐπ' ἐκκλησιαστικὰς ἐπιτίθεται κατὰ κανόνα ἐναντίον τῆς διοικούσης Ἐκκλησίας κατασκανδαλίζων διὰ τῶν ἀναποδείκτων στοιχείων του καὶ τῶν ἀορίστων γενικοτήτων του περὶ ἀναξιότητος τῶν ἱεραρχῶν τοὺς πιστοὺς, προσφέρει δὲ μόνον ἀρνητικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰς τὴν ἀντιεπισκοπικὴν του ταύτην τακτικὴν ὀφείλεται τὸ γεγονός, ὅτι φανατικοὶ ὀπαδοὶ του ἐβεβήλωσαν κατὰ τὰς τελευταίας ἐν Ἀθήναις χειροτονίας ἀρχιερέων καὶ αὐτὰ τὰ ἱερὰ μυστήρια τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Ἡμεῖς οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἀθηνῶν, ὄντες ἀμεσώτεροι πνευματικοὶ ποιμένες τῶν Χριστιανῶν ἐνοριτῶν μας, προτιθέμεθα νὰ ἀπαγορεύσωμεν εἰς τὸ μέλλον εἰς τὸν ὡς ἄνω ἱεροκήρυκα νὰ ταραξῆ τὰς συνειδήσεις τῶν πιστῶν ἀναιτίως.

5) Ποιοῦνται ἐκκλησίαν πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνον, κληρονόμον τῶν περὶ Ὁρθοδοξίας πνευματικῶν ὑποθηκῶν τοῦ ἀειμνήστου Πατρός του, ὡς καὶ πρὸς τοὺς ὑπευθύνους πολιτικούς ἄρχοντας τῆς χώρας, ὅπως μεσολαβή-

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ*

1. Προχριστιανικῶς—μεταχριστιανικῶς.

Τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἀνέκυψε μόνον ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, καθ' ὅσον ἐν τῷ προχριστιανικῷ κόσμῳ ἡ θρησκεία δὲν ἦτο τι κεχωρισμένον τῆς Πολιτείας. Ἡ θρησκεία ἐν αὐτῷ, ὡς ἀναγκαῖον καὶ φυσικὸν συναίσθημα, κατὰ τὴν διαμόρφωσιν δὲ καὶ ἐκδήλωσιν ἔργων τῶν ἀνθρωπίνων ἀντιλήψεων, εἰς ἐξέλιξιν ὑποκειμένων, ἦτο ἀντικείμενον τῆς ἀποκλειστικῆς μερίμνης τοῦ Κράτους. Αὐτὸ ὡς εἶχε καθήκον νὰ μεριμνᾷ περὶ παντὸς ἄλλου θέματος εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὰς βιωτικὰς συνθήκας τοῦ πολίτου ἀναφερομένου, ἦτο ὑποχρεωμένον νὰ μεριμνᾷ καὶ νὰ καθορίσῃ τὸ θρησκευμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἦτο κατάλληλον διὰ τὴν ἰδίαν χώραν καὶ νὰ κανονίζῃ τὰ τῆς λατρείας καὶ πάσης ἐκδηλώσεως θρησκευτικῆς. Ἦτο δὲ καθήκον παντὸς πολίτου νὰ συμμορφώνηται πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Κράτους περὶ θρησκείας καὶ νὰ λατρεύῃ ἐκείνους τοὺς θεοὺς, τοὺς ὁποῖους αὐτὸ καθώριζε, καὶ καθ' ὃν τρόπον αὐτὸ ἐκανόνιζε. Πᾶσα ἀπόκλισις ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ Κράτους ἔθεωρεῖτο ἔγκλημα πολιτικόν. Ἡ καταδίκη τοῦ Σωκράτους ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας ὀφείλεται ἀκριβῶς εἰς τὸ ἰσχύον τοῦτο δόγμα. Ὁ Σωκράτης δὲν κατεδικάσθη ὡς ἄθρησκος, ἀλλὰ διότι δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς Πολιτείας καθωρισμένους θεοὺς. «Ἄδικεῖ Σωκράτης οὐς* μὲν ἢ Πόλις νομίζει (πιστεύει) θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εισφέρων... τίμημα θάνατος».

Τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ ἀναποσπάστου τῆς θρησκείας ἀπὸ τῆς ἀρμοδιότητος καὶ τῆς μερίμνης τοῦ Κράτους ἦτο γενικόν, ἴσχυε δὲ καὶ ἐν Ρώμῃ. Ὁ Ρωμαῖος πολίτης ὀφείλε νὰ ὑποτάσσῃται εἰς τὸ Κράτος θυσιάζων τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις.

* Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὴν Δ' Ἀναθεωρητικὴν Βουλὴν.

σοῦν διὰ νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος τερματισμοῦ τοῦ εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας θορύβου καὶ ἀποτραπῆ πᾶσα κατάργησις τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Ἐκκλησίας μας, καθ' ὅσον οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ μεταβάλλουν τοὺς ἄμβωνας εἰς βήματα διακηρύξεως τῶν κεκτημένων τῆς Ἐκκλησίας μας ἐλευθεριῶν.

Ἐὰν παρ' ἐλπίδα, οἱ ὑπεύθυνοι πολιτικοὶ ἡγέται μας, στηριζόμενοι εἰς τὸν τεχνητὸν ἐναντίον τῶν ἀρχιερέων θόρυβον καὶ εἰς συμβουλὰς καὶ ὑποδείξεις παραγόντων στερουμένων ἀληθοῦς ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, προχωρήσουν εἰς λήψιν νομοθετικῶν μέτρων περὶ Ἐκκλησίας ἄνευ τῆς συμφώνου γνώμης τῆς Ἱεραρχίας, εἶναι προφανῆς καὶ ἐμφανῆς ὁ κίνδυνος δημιουργίας τραγικῶν ἐξελίξεων, αἵτινες

Ὅπως τούναντιον συνέβη ἐν τῷ χριστιανισμῷ. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν ἀποτελεῖ ἐπινόησιν ἀνθρωπίνην, δυναμένην νὰ μεταβάλληται κατὰ τὰς ἐκάστοτε συνθήκας τοῦ βίου, τὰ ἔθιμα τοῦ ἔθνους, τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ ἢ τὰς πολιτικὰς ἀνάγκας τῶν καιρῶν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀποτελεῖ ἄμεσον ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, σταθερὰν καὶ ἀνετάθητον, οὐδὲν καταλείπουσαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην παρατήρησιν. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως προσχωρήσῃ ἢ μὴ εἰς αὐτὴν εἶναι ἀπόλυτον καὶ ἀβίαστον. Ἄλλ' ὅταν ἀποφασίσῃ νὰ προσχωρήσῃ δὲν ἔχει οὐδὲν ἄλλο νὰ πράξῃ, εἰ μὴ νὰ ἀποδεχθῆ εὐπειθῶς τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθεῖσαν ἀλήθειαν, τὴν ἀποταμιευθεῖσαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ ἰδίων ὀργάνων, ὑπ' Αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τεταγμένων, μεταδιδόμενην, φυλαττομένην καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτῆς ἐφαρμοζομένην. Εἶναι προφανές λοιπόν, ὅτι ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπέρχεται ριζικὴ μεταβολὴ ἐν τῇ θέσει τῆς θρησκείας ἐν τῷ Κράτει. Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἀποσπᾶται ἀπὸ τῆς ἀρμοδιότητος καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Κράτους τὸ δικαίωμα τοῦ παρ' αὐτοῦ καθορισμοῦ θρησκευτικῶν πεποιθήσεων εἰς τοὺς πολίτας, τοῦ διακανονισμοῦ τρόπου ἐκδηλώσεως αὐτῶν καὶ ὀργάνων θρησκευτικῶν καὶ παντὸς ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸ θρησκευτικὸν μέρος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Καὶ ἀποδίδεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸν φυσικὸν καὶ ἀκατάλυτον δικαιοῦχον, τὴν συνείδησιν ἐκάστου.

Μὲ ἄλλας λέξεις, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἐνεφανίσθη τὸ δόγμα τῆς ἐλευθερίας τῆς συνείδησεως, ἐξ οὗ κατ' ἀδήριτον συνέπειαν ἐπήγαγε καὶ ἡ ἀπόσπασις τῶν θρησκευτικῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Κράτους.

2. Ἀντίδρασις καὶ ἀποτέλεσμα.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι τοιαύτη ριζικὴ

μόνον τοὺς ἐχθροὺς τῆς φυλῆς καὶ τῆς πίστεως θὰ ὠφελήσουν.

6) Ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι ἐπιθυμοῦν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν πνευματικὴν πρόοδον τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος, καλοῦν πάντας τοὺς πιστοὺς νὰ προσευχηθοῦν πρὸς τὴν ἀόρατον Κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ νὰ ἐξαγάγῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς παρούσης δοκιμασίας καὶ παράσχη τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐδοκίαν Του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος ὁλόκληρον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9ῃ Δεκεμβρίου 1965

Διὰ τοὺς Πρεσβυτέρους τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν
 Η ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

μεταβολή δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λάβῃ ἀμέσως καὶ ἀβιάστως τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς. Θὰ συνήντηα, ὡς καὶ συνήντησε, σκληροτάτην καὶ αἱματηροτάτην ἀντίδρασιν παρὰ τῷ ἀπολυταρχικῷ καὶ αὐταρχικῷ Κράτει τῆς Ρώμης, τοῦ ὁποίου ὁ αὐτοκράτωρ ἐφθασε νὰ λατρεύεται ὡς ἐπίγειος θεός.

Πλὴν καὶ δὲν ἦτο δυνατόν τὸ Κράτος τοῦτο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐνεφανίσθη ὁ χριστιανισμός, νὰ ἀντιδράσῃ τελεσφόρως, εἰς τὴν θείαν προέλευσιν τοῦ χριστιανισμοῦ. Τοῦναντίον οἱ διωγμοί, τοὺς ὁποίους ἤγειρεν ἐναντίον τοῦ νέου θρησκευματος τῆς θείας ἀποκαλύψεως, ἠρᾶινον τοὺς θρησκευτικούς ὁπαδούς του καὶ ἐπολλαπλασίαζον ἀντὶ νὰ ἐλαττώσωσι τοὺς ὁπαδούς τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἄλλ' ἡ θεία Πρόνοια ἔφερεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς ὡς αὐτοκράτορα τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον. Ἀποφασίσας οὗτος οὐχὶ νὰ παύσῃ ἀπλῶς τὴν δίωξιν τοῦ χριστιανισμοῦ ἀλλὰ νὰ ἀσπασθῇ αὐτὸν ὡς ἰδίαν θρησκείαν καὶ νὰ ἀνακηρύξῃ αὐτὸν ὡς ἐπίσημον θρησκείαν καὶ αὐτοῦ τοῦ Κράτους, ἀνεγνώρισε, κατὰ φυσικωτάτην συνέπειαν, τὸν νόμον τοῦ χριστιανικοῦ Θεοῦ ὡς τὸν ὑψιστον, ἀπεξεδύθη τὴν ἑαυτοῦ ἀπορροφητικὴν ψυχολογίαν καὶ ἀπολυταρχικὴν παναρμοδιότητα καὶ ὑπετάγη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, τὸν σκοπὸν αὐτῆς, τὰ μέσα αὐτῆς καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ ἀρμοδιότητα τῶν ὀργάνων αὐτῆς ἐν τῷ εἰδικῷ κύκλῳ τῶν ἀνθρωπίνων ἐκείνων σχέσεων, ἐν αἷς νομοθετεῖ μόνος ὁ Θεὸς καὶ οὐχὶ τὸ Κράτος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης αἱ σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Κράτος εἶναι καθωρισμέναι. Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζεται ὡς ἐξουσία μὴ δυναμένη οὔτε νὰ συγχωνευθῇ μετὰ τοῦ Κράτους, οὔτε νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν νομοθεσίαν αὐτοῦ. Ἀναγνωρίζεται ὡς κύκλος αὐτόνομος μὲ ἴδιον ἐσωτερικὸν δίκαιον καὶ διατελεῖ πλέον ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους.

Ἀποκαλῶν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τοὺς μὲν ἐπισκόπους ἐσωτερικοὺς ἐπισκόπους, ἑαυτὸν δὲ ἐξωτερικὸν ἐπίσκοπον, προσδιώρισεν ἀκριβῶς τὴν σχέσιν ἑαυτοῦ ὡς αὐτοκράτορος, ὡς πολιτικῆς δῆλον ὅτι ἐξουσίας, πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν. Ὅτι δηλαδὴ οἱ μὲν ἐπίσκοποι ὡς ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία χειρίζονται τὰ ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς Ἐκκλησίας ζητήματα, αὐτὸς δὲ ὡς ἐξωτερικὸς ἐπίσκοπος αὐτῆς ἐπιμελεῖται τῆς τάξεως ἐν αὐτῇ, προστατεύει ταύτην ἀπὸ πάσης ἀντιδράσεως στοιχείων ἀτακτούντων πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἐξουσίαν καὶ καθιστᾷ τὴν ἐξουσίαν ταύτην σεβαστὴν καὶ ἐπιβλητικὴν εἰς πάντας.

Συνεπῆς πρὸς τὴν νέαν ταύτην βᾶσιν δημοσιεῖ ὁ ἴδιος τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας τὰς τε δογματικὰς καὶ πάσης ἄλλης φύσεως (πειθαρχικὰς, δικαστικὰς καὶ οἰασδήποτε ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτήρος) καὶ διατάσσει τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν τῆς Πολιτείας ὀργάνων.

3. Συνέχεια καὶ συστηματοποίησις ἀποτελεσμάτων ἐν Βυζαντίῳ.

Ἡ γραμμὴ αὕτη ἀκολουθεῖται καθ' ἅπαντα τὸ μακροβατὸν βίον τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους.

Ἐν τῇ βῆ Νεαρᾷ Ἰουστινιανοῦ ρητῶς διακρίνονται δύο εἶδη σχέσεων. Καὶ τὸ μὲν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τελεῖ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, τὸ δὲ περὶ ἐκλογῆς ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, περὶ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ, ἀφίεται εἰς τοὺς ἐπισκόπους ὡς φορεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας.

Εἰς τὸν Ἰουστινιανέιον Νόμον ὑπάρχουσι προσέτι διατάξεις, ἐν αἷς ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία παρίσταται ὡς ἴδιος κοινωνικὸς ὀργανισμός, κῆρυξ τῆς ὀρθῆς πίστεως εἰς τὸν Θεόν, νομοθετῆς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἑαυτῆς ἀρμοδιότητος καὶ κριτὴς ἐγκλημάτων ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτήρος, κατὰ διακρίσιν τῶν κοινῶν τοιούτων.

Ἡ αὕτη ἰδέα περὶ τοῦ ἀνεξαρτήτου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῆς ἐκφράζεται καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ «Ἐπαγωγῇ» Βασιλείου, Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου (884—886), καθὼς καὶ ἐν τῇ «Ἐκλογῇ» Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου καὶ τῷ Προχείρῳ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, ἐνθα ἀριθμοῦνται τὰ ἀντικείμενα τὰ ὑπαγόμενα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἐκκλησίας, οἷον περὶ Πατριάρχου, περὶ ἐπισκόπων, περὶ διορισμῶν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὑπουργήματα, περὶ τῶν πολιτικῶν προνομίων τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν, περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἡ μέριμνα περὶ πασῶν τῶν μητροπόλεων, ἐπισκόπων, μονῶν, ἐκκλησιῶν, ἡ διασαφήνις (ἐρμηνεία) τῶν κανόνων, ἡ ἐκκλησιαστικὴ νομοθεσία, ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις καὶ τὸ δικαστήριον, καὶ καθορίζεται ὅτι ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα ὑπάγονται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν ἐπισκόπων, ἦτοι τῆς Ἐκκλησίας, ἡ δὲ τήρησις τῆς πίστεως καὶ ἡ προστασία πάντων τῶν ἱερῶν Κανόνων τῶν ἐν ταῖς ἐπτὰ Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις ἐκτεθέντων ἢ ἀναγνωρισθέντων, εἶναι καθήκον τοῦ Βασιλέως τῆς Πολιτείας.

4. Ἐκτελέσεις ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας καὶ ἀποφάσεων.

Διὰ πάντας τοὺς ἀνωτέρω λόγους αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας εἴτε νομοθετικοῦ χαρακτήρος, εἴτε διοικητικοῦ, ἢ δικαστικοῦ, ἐθεωροῦντο ἐκτελεστικὰ καθ' ἑαυτὰς, μὴ χρήζουσαι κυρώσεως τῆς Πολιτείας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐξεδίδοντο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τὰ συνοδικὰ σημειώματα λέγει ὁ Βαλσαμών, ἐν 12 Ἀντιοχ. κατὰ τὰ προνόμια τῶν βασιλικῶν σημειωμάτων ἀπολύονται. Εἰς περιστάσεις δὲ, καθ' ἃς ἡ Ἐκκλησία προέβλεπε τὴν προβολὴν ἀντιστάσεως ἐκ μέρους οἰουδήποτε, ἐζήτει πολλάκις τὴν ἐπικύρωσιν τῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία

προθύμως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀσκήσεως ἰδίας κρίσεως, παρεῖχε τὴν ἑαυτῆς συνδρομὴν, ἡ ὁποία εἶχεν ἀποκλειστικῶς χαρακτηῖρα συμπράξεως τῆς Πολιτείας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ οὐχὶ διὰ τὸ κῦρος.

Οὐχὶ μοναδικὸν ἀλλὰ κλασσικὸν παράδειγμα τῆς τοιαύτης θέσεως τῆς Πολιτείας ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας ἔχομεν τὴν δῆλωσιν τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ πρὸς τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. «Ἡμεῖς, λέγει, βεβαιότητα τοῖς πραττομένοις προσθήσοντες, οὐ δυνάμεως ἐπίδειξιν ποιησόμενοι παρῆναι τῇ συνόδῳ ἔδοκιμάσαμεν ὑπόδειγμα ποιησάμενοι τὸν τῆς μακαρίας λήξεως Κωνσταντῖνον». Καὶ οἱ αὐτοκρατορικοὶ ἐπίτροποι πρὸς τὴν αὐτὴν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. «Τὸ πᾶν τῇ Ἁγίᾳ Συνόδῳ καταλιμπάνομεν κατὰ τὸ ἄξιον καὶ πρέπον καὶ συμφέρον τῇ Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τὰ δοκοῦντα ψηφισασθαι».

Τόσον δὲ εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι κατὰ κανόνα αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀποφάσεις ἦσαν ἅμα τῇ ἐκδόσει τῶν ἐκτελεστικῶν καὶ ὅτι ἡ Πολιτεία ἄνευ οὐδεμιᾶς κριτικῆς παρεῖχε τὴν ἑαυτῆς σύμπραξιν μετὰ τὴν ἐκδοσιν αὐτῶν, ὥστε χαρακτηριστικῶς σημειοῦμεν τὸ ἀκόλουθον ἐπὶ νομοθετικοῦ θέματος παράδειγμα. Ὁ Πατριάρχης Σισίνιος (999) ἐξέδωκε συνοδικὴν ἀπόφασιν κωλύουσαν τὸν ΣΤ' βαθμὸν ἐξ ἀγχιστείας ἐπὶ ποινηῖ ἀφορισμοῦ κατὰ παντὸς παραβάτου «κᾶν ἐν δυναστείαις ἦ καὶ ἐξουσίαις, κᾶν πλούτῳ κομῶν» καὶ μὴ ἀποδοχῆς τῆς μετανοίας αὐτοῦ «πρὶν ἂν διασπάσῃ τὸν γάμον κᾶν φθάσῃ παῖδας ἀποτεκεῖν». Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐκδοθεῖσα ἄνευ αὐτοκρατορικῆς ἐπικυρώσεως συνήντησεν ἀμφιβολίας καὶ ἐνστάσεις ἐν τῷ βασιλικῷ δικαστηρίῳ, ἀλλ' ἀμέσως ἐξεδόθη διάταγμα αὐτοκρατορικὸν ἐπιβάλλον εἰς τὰ πολιτικὰ καθιδρύματα τὸν σεβασμὸν τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως.

Κατὰ τὴν Βυζαντινὴν νομοθεσίαν οἱ κανόνες, πάντες ἀδιακρίτως, ὡς νόμοι τῆς Ἐκκλησίας ἐθεωροῦντο ὑποχρεωτικοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἄνευ ἐπικυρώσεως τινος ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ἡ ὁποία ὄχι μόνον οὐδέποτε ἐνομοθέτει τι ἀντίθετον πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ καί, ἐὰν ἐκ παραδρομῆς ἐξεδίδετο αὐτοκρατορικὴ τις διαταγή ἐναντία εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἐθεωρεῖτο νομικῶς μὲν ὡς μὴ ἔχουσα κῦρος, κατὰ τὴν συνείδησιν δὲ τῶν αὐτοκράτορων ὡς ἀποτελοῦσα ὕβριν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐν γένει ὁ σεβασμὸς τῶν αὐτοκρατόρων πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ ὄργανα αὐτῆς ἦτο ἀπεριόριστος, ἐκτὸς δὲ τῆς εὐλαβείας πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρμοδιότητας καὶ τῆς προθυμοτάτης συμπράξεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀποφάσεων, νομοθετικοῦ, διοικητικοῦ, δικαστικοῦ χαρακτῆρος, ἐπεδείκνυον τὴν εὐλάβειαν αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ παντοίων ἄλλων μέτρων λίαν ἐξυπηρετικῶν τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ οἰκοδομὴ ναῶν καὶ ἱδρυσις μονῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καταστημάτων μετὰ δαψιλεστάτων ἐπιχορηγήσεων πρὸς συντήρησιν καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐ-

τῶν, ἡ παροχὴ προνομίων καὶ ἀτελειῶν εἰς τοὺς ναοὺς, τὰ ἱδρύματα ἐν γένει καὶ τὸν ὀρθόδοξον κληρὸν, ἀποτελοῦν τρανὰ δείγματα τῆς βαθείας πίστεως καὶ τῆς ἰδιαιτέρας μερίμνης τῶν αὐτοκρατόρων, θεωρούντων καθῆκον αὐτῶν νὰ πράττωσι τὸ πᾶν διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον καὶ ὁμαλὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν πλήρη εὐδωσιν τῶν σκοπῶν αὐτῆς.

5. Ἐνστάσεις καὶ λύσις.

Ἄλλ' οἱ πολέμιοι τῆς τοιαύτης ἐν Βυζαντίῳ ἀρμονικῆς συμβιώσεως Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας καὶ τοῦ ἐπιδειχθέντος ἀμοιβαίου σεβασμοῦ τῶν ἐκατέρωθεν ἀρμοδιοτήτων ἐκζητοῦσι νὰ ἐξαγάγωσιν ἀντίθετον συμπέρασμα, ὅτι ἐν Βυζαντίῳ ἡ Ἐκκλησία ἦτο ὑποτελής τῇ Πολιτείᾳ, ἀπὸ δύο εἶδη γεγονότων.

Λέγουσι, πρῶτον, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Πολιτεία ἐνομοθέτει αὐτὴ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων· καὶ λέγουσι, δεύτερον, ὅτι αὕτη ἀπ' εὐθείας ἐρρῦθμιζε πλεῖστα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα χωρὶς νὰ ζητῇ τὴν γνώμην τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅτι ἡ Πολιτεία ἐνομοθέτησεν ἄρκετὰ πράγματα ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εἶναι ἀληθές. Ἄλλ' οἱ παρατηρηταὶ τοῦ τοιοῦτου φαινομένου δὲν προσέχουσι δεόντως ἢ μᾶλλον δὲν προσέχουσι παντελῶς. Ἡ Βυζαντινὴ Πολιτεία ὁσάκις ἐνομοθέτησεν ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων δὲν ἐρρῦθμισεν ἐξ ὑπαρχῆς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἀρρῦθμιστον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κανόνων αὐτῆς.

Ἐπὶ ἀνέλαβεν ἐν τῇ Πολιτικῇ Συλλογῇ τῶν ἑαυτῆς νόμων καὶ διατάξεων τῶν ἱερῶν Κανόνων προϋπαρχούσας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπ' αὐτῆς τε θεσπισμένας, ἵνα προσδώσῃ εἰς αὐτὰς καὶ πολιτικὸν κῦρος, ἢ, ὅπερ τὸ αὐτό, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν σύμπραξιν τῆς Πολιτείας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς, ἢ ἐνομοθέτει ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐζήτει παρ' αὐτῆς ἢ Ἐκκλησίας, οὐδέποτε δὲ ἄνευ αἰτήσεως τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην αὐτῆς. Προέβαινε μάλιστα καὶ περαιτέρω. Ὅσάκις παρετήρει, ὅτι ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι παρέβαινον ἱεροὺς κανόνας, ἐξέδιδε διατάξεις τιμωρούσας τοὺς παραβάτας, ἀκριβῶς ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν πιστὴν τήρησιν αὐτῶν.

Ὡς πρὸς τὸ λεγόμενον, δεύτερον, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Πολιτεία ἐρρῦθμιζεν ἀπ' εὐθείας ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα χωρὶς νὰ ζητῇ τὴν γνώμην τῆς Ἐκκλησίας, ἔχομεν νὰ ἀπαντήσωμεν τὰ ἐξῆς: Εἶναι καὶ τοῦτο ἀληθές ἐν τινι μέτρῳ, καὶ χάριν συντομίας μεγάλῳ. Τὸ ζήτημα ὅμως δὲν εἶναι ἐὰν ἡ Βυζαντινὴ Πολιτεία ἐνήργει τοιαῦτα, ἀλλ' ἂν, οὕτως ἐνεργοῦσα, ἔκαμνε χρῆσιν τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῆς ἢ κατάχρησιν τῆς ὑλικῆς δυνάμεως αὐτῆς. Διότι, ἐὰν μὲν πρόκειται περὶ χρήσεως ἀρμοδιοτήτων, τοιοῦτον δὲν εἶναι δυνατόν ἀπολύτως νὰ ὑποστηριχθῇ κατόπιν τῶν ὄσων ἐξετέθησαν ὡς ἰσχύοντα περὶ τῶν σχέσεων

αὐτῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Παρατηρήθη δὲ ὀρθότατα, ὅτι διὰ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν τῷ Βυζαντίῳ, πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν οὐχὶ ἡ πρᾶξις, καὶ μάλιστα πρᾶξις μὴ σταθερὰ ἀλλ' ἐντελῶς σποραδική, ἀλλ' ἡ ἰσχύουσα περὶ τῶν δύο ἐξουσιῶν θεωρητικὴ βᾶσις. Συμφώνως πρὸς τὴν γενικῶς ὁμολογουμένην ἀρχὴν σύστημά τι καθορίζουσιν οὐχὶ αἱ ἐν τῇ πράξει ὑπερβασίαι καὶ ἀνακολουθίαι, ἀλλ' αἱ θεωρητικαὶ αὐτοῦ ἀρχαί.

Ἐάν δὲ πρόκειται περὶ καταχρήσεως τῆς ὑλικῆς δυνάμεως τῆς Πολιτείας, εἴμεθα σύμφωνοι. Τύποι αὐθαίρετοι καὶ τῆς ἰδίας δυνάμεως καὶ ἐξουσίας καταχραστοὶ ἐν παντὶ κλάδῳ, ἰδίως δὲ ἐν τῇ Πολιτείᾳ, παρὰ τῇ ὁποίᾳ καὶ ἡ ὑλικὴ δύναμις εἶναι ἡ συνισταμένη πάσης δυνάμεως, δὲν ἔλειψαν ποτέ. Ἄλλ' αἱ καταχρήσεις δὲν συνιστῶσι κανόνα, οὐδὲ καταργοῦσι τὸ κύρος αὐτοῦ αἱ παραβάσεις καὶ παραβιάσεις. Ἐάν τοιοῦτό τι ἦτο ὀρθόν τότε οὐδεὶς νόμος ἢ κανὼν ἠθικὸς ἔπρεπε νὰ ἴσταται ἐφ' ὅσον ἐγένοντο παραβάσεις ἢ παραβιάσεις αὐτῶν.

Διὰ τοῦτο καὶ αἱ ὑπερβασίαι αὐταὶ ἡ γ ν ο ἦ θ η σ α ν π ἄ ν τ ο τ ε ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἠκολούθησε τὸν ἑαυτῆς δρόμον, ἢ καὶ ἠγωνίσθη νὰ ἐπιτύχη τὴν, συμφώνως πρὸς τοὺς Κανόνας, ἐπανόρθωσιν αὐτῶν παρὰ τῆς Πολιτείας. Πρὸς βεβαίωσιν τούτου παραθέτομέν τινα, ἐλάχιστα, παραδείγματα χαρακτηριστικά :

Ἡ Ἐκκλησία ἀντέστη ἐπὶ 140 ἔτη εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν εἰκονομάχων καὶ ἐπεκράτησε τελικῶς.

Εἰς τὴν τετραγαμίαν τοῦ Λέοντος ἀντέστη ἐπίσης καὶ ἐπέτυχε τὴν ἔκδοσιν τοῦ γνωστοῦ Τόμου τῆς Ἐνώσεως ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ζ' καὶ Ρωμανοῦ τοῦ Α'.

Εἰς τὸν περὶ μονῶν νόμον Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, τὸν ἀπαγορεύσαντα τὴν ἴδρυσιν μονῶν καὶ τὴν ἀφιέρωσιν περιουσιῶν, ἀντέστη ἐπίσης καὶ ἐπέτυχε τὴν κατάργησιν αὐτοῦ μετὰ 20 ἔτη ὑπὸ τοῦ νόμου Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

Ἡ Ἐκκλησία ἀφώρισε τὸν Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγον ὡς αἰρετικὸν καὶ ἐστέρησεν αὐτὸν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐνταφιασμοῦ.

Αὐτοκράτορες τινες, κολακευόμενοι ὑπὸ ἐπιτηδείων ἐφιλοτιμούντο νὰ ἀνυψῶσιν ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις. Ἡ Δ' ὅμως Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἔκρινεν ἄ κ Ὑ ρ ο υ ς τὰς τοιαύτας ἀνυψώσεις, ἀνευ συνοδικῆς ἐγκρίσεως. Θεοδόσιος ὁ Β' ἀνεκήρυξε μητροπολίτην τὸν ἐπίσκοπον Βηρυττοῦ, ὑπαγόμενον ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν Τύρου καὶ ἀποσπᾶσας ἄλλας ἕξ ἐπισκοπὰς ἀπὸ τὸν Τύρου ὑπήγαγεν αὐτὰς ὑπὸ τὸν Βηρυττοῦ. Ἡ Δ' ὅμως Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἠκύρωσε ταῦτα πάντα, οἱ δὲ ἐπίτροποι τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκανοῦ ἐδήλωσαν τάδε : «Κατὰ τὴν ψῆφον τῆς Ἁγίας Συνόδου καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις ἐπαρχίαις τὰ τῶν κανόνων κρατεῖται καὶ τὰ ἀρέσκοντα τῇ Ἁγίᾳ Συνόδῳ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον βέβαια φυλαττέσθω».

Ἐν συμπεράσματι ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ Βυζαντίῳ,

συμφώνως πρὸς τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ τῆς Ἐκκλησίας Ἰδρυτοῦ, ὑπῆρξεν ἐλευθέρως ἐν τῷ ἑαυτῆς πλαισίῳ, ἀπελάμβανε πλήρους σεβασμοῦ τῶν ἑαυτῆς ἀρμοδιοτήτων, ἐπροστατεύετο ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς καὶ ἀπήλαυε προθύμως τῆς πολιτικῆς βοήθειας, ὡσάκις ἐζητεῖτο αὐτῇ. Τάσεις ἀντίθετοι ἢ ἐνέργειαι δὲν ἴσχυσαν νὰ μετατρέψωσι τὴν θεσιν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας. Ἐγένοντο μόνον ἀφορμὴ νὰ χαρακτηρισθῶσι καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοκρατόρων ὡς ὑπερβασίαι, μηδὲν κύρος ἔχουσαι.

Πάντα ταῦτα ἐπιγραμματικώτατα ἐκφράζει ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία ἐν ἐγγράφῳ αὐτῆς τῷ 1885 πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Ρουμανίας Κούζαν ἀπευθυνόμενῳ διὰ τῶν ἐξῆς :

«Οἱ φιλόχριστοι αὐτοκράτορες τὸ μεγάλα ποιῆσαι τὰ τῆς Ἐκκλησίας μακαριστότερον ἠγούμενοι τῆς βασιλικῆς πορφύρας, οὔτε τοὺς ἐπισκόπους συνῆγον εἰς σύνοδον, εἰ μὴ κατ' αἴτησιν καὶ ἀνάγκην ἐκκλησιαστικὴν, καθυπουργοῦντες αὐτοῖς εὐλαβῶς τὰ σωματικά, οὔτε νομοθετεῖν ὅλως ἠθέλον, ἐάν μὴ πρὸς τὸ πολιτικῶς κυρῶσαι τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτοκρατορικῶς τῷ ὑπηκόῳ συστήσασθαι ἢ πρὸς τὸ καθαγιασθαι τὰ τῆς Πολιτείας ἐκκλησιαστικῶς, ἐφ' ᾧ μηδεμίαν ρήτρα πολιτικὴ ἠδεδιμίξ τῶν ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν ἀντιμάχοιτο. Εἰ δ' ἄρα τις τὴν γνώμην ἀλαζονικώτερος, ἢ τοῦ ὀρθοῦ σφαλῆς ἢ ἐκπτώτῳ ὑπαχθεὶς φιλοτιμίᾳ καὶ χάριτι νομοθετήσῃ ἐπι ἀπαρέσκον τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐκ εἰς μακρὰν ἢ αὐτός, ἢ ὁ διάδοχος, ἢ καὶ αὐτῇ ἢ Ἐκκλησίᾳ συνοδικῶς κατήργει τὸ ἀντικανονικόν. Διὸ καὶ ἐν ἀπάσῃ πάντων τῶν αἰώνων τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ κεκράτηκε καὶ διακρατήσῃ ὡς Θεοῦ βουλή, ἐκεῖνα τὰ θέσφατα περὶ τοῦ ἀκύρου παντὸς τοῖς συνοδικοῖς κανόνιν ἀντιμαχομένον νομοθετήματος».

6. Ἐν Τουρκίᾳ.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν Τουρκίᾳ ἀνεγνωρίσθη καὶ ἴσχυσε π α ν ο μ ο ι ο τ ὕ π ω ς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν σύστημα, καθ' ὃ ἡ Ἐκκλησία, τελείως ἐλευθέρως, ἐρρυθμίζεν ἢ ἰδίως τὰ τοῦ βίου αὐτῆς, ἐνομοθετεῖ ἐπὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ, ἐκυβέρνα καὶ ἐδίκαζε κληρικούς καὶ χριστιανούς, ἢ δὲ Πολιτεία (ἢ Τουρκικὴ) ἐπὶ τῇ ἀναφορᾷ τῆς Ἐκκλησίας πάντοτε ἐπροστάτευε τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῆς κατὰ τρόπον ἀξιοσημείωτον, ἐξέδιδε δὲ καὶ αὐτοκρατορικὰ διατάγματα, ὡσάκις τοῦτο ἐζητεῖτο ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐπὶ ἀνοικοδομήσεως ναῶν, σχολῶν, μονῶν καὶ ἰδίων ἐπὶ ἐκλογῆς Πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων. Πάντα τὰ ἰδρύματα τῆς Ἐκκλησίας, ναοί, σχολαί, μοναὶ καὶ φιλανθρωπικὰ ἐν γένει, ἠρκεῖ νὰ ἐλειτούργουν ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Πατριάρχου ἢ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, διὰ νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένα πάσης ὑλικῆς ὑποχρεώσεως (φόρων). Ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ ἐπὶ μέρος ἐπίσκοποι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλωσι φ ο ρ ο λ ο γ ῖ α ν εἰς τοὺς χριστιανούς διὰ τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας ἐν γένει, ἢ δὲ Πολιτεία εἰσέπραττε ταύτην ὡς δημόσιον ἔσοδον. Τὸ Τουρκικὸν Κράτος,

καθ' ὃ μουσουλμανικόν, ἦτο θεοκρατικόν, ἡ δὲ ἐξουσία, ἡ τε καθαρῶς θρησκευτικὴ καὶ ἡ Πολιτικὴ, κατὰ τὸ δόγμα τοῦ Ἰσλάμ, συγκεντρωμένη ἐν τῷ Χαλίφῃ—Αὐτοκράτορι ὡς πηγῇ, ἡσκέτο ὑπὸ ἰδίων ὀργάνων ἐν πλήρει αὐτοδιοικίσει καὶ οὐχὶ ἐν ἀποκεντρώσει. Ἀκριβῶς δέ, διότι τὰ πλεῖστα ἦσαν, κατὰ τὸ δόγμα τοῦ Ἰσλάμ, θρησκευτικοῦ χαρακτήρος, ἐθεωροῦντο καὶ τὰ ἀντίστοιχα τῶν λοιπῶν ἐθνοτήτων θέματα θρησκευτικά, ὡς τοιαῦτα δὲ πάντοτε ἦσαν ἀφειμένα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν, ὡς οἱ γάμοι, τὰ διαζύγια, τὰ κληροδοτήματα, αἱ διαθήκαι, τὰ σχολεῖα, τὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰ παντοειδῆ φιλανθρωπικά καὶ ἐκπαιδευτικά καθιδρύματα. Ἐπὶ πλέον δὲ οἱ θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ τῶν μὴ μουσουλμανικῶν Κοινοτήτων, αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἀντιπροσώπων, μετεῖχον ὡς φυσικὰ μέλη καὶ τῆς διοικήσεως ἐν γένει τῶν καθαρῶς κρατικῶν ὑποθέσεων.

Εἰς τὴν δυναμένην νὰ προβληθῇ ὑπὸ τινων ἐνστασιν, ὅτι οἱ Σουλτᾶνοι ἐπενέβαινον εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀναφερόμεθα εἰς τὰ λεχθέντα περὶ τῶν ὑπερβασιῶν καὶ αὐθαιρεσιῶν ἐνίων αὐτοκρατόρων, μὲ τὴν προσθήκην, ὅτι αἱ ἐπεμβάσεις τῶν Σουλτᾶνων ἦσαν μικροτέρας ἐκτάσεως, περιοριζόμεναι εἰς ἐκθρονίσεις Πατριάρχων ἢ αὐθαιρέτους ἐγκαταστάσεις ἐπισκόπων. Σημειοῦμεν ἐπίσης, ὅτι οἱ Σουλτᾶνοι ἐν γένει καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ αὐθαιρετοῦντες, ἀνεγνώριζον τὰς ἀρμοδιότητας μόνον, ἐπὶ τῇ ἀναφορᾷ τῆς Ἐκκλησίας, ἐδικαιοῦντο καὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐκδίδωσιν αὐτοκρατορικά διατάγματα, ἐθεώρουν δὲ καὶ ἀνεκέρυσσον ἄκυρον πᾶν αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, ἐὰν δὲ ἐῖχεν ἐκδοθῆ μετὰ προηγουμένην ἀναφορὰν πρὸς αὐτοὺς τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου τῶν μητροπολιτῶν. Ὡς χαρακτηριστικὴν καὶ ἀδιάσειστον ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων παραθέτομεν ἐπὶ λέξει δύο ἄρθρα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ βερατίου τοῦ χορηγημένου εἰς τοὺς Πατριάρχους :

«Ὅταν ὁ Πατριάρχης τῇ συναινέσει καὶ τῶν μητροπολιτῶν παύσῃ ἢ προχειρίσῃ μητροπολίτην, ἀρχιεπίσκοπον, ἐπίσκοπον, ἱερεῖς, ἢ ὅταν ἀντιἀποβιώσαντος μητροπολίτου, ἀρχιεπισκόπου ἢ ἐπισκόπου προχειρίσῃ ἕτερον... ἡ γνώμη καὶ ἐκλογή τῶν ρηθέντων μητροπολιτῶν θέλουσι ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ καθυποβληθείσης τῇ εὐτυχεῖ μου Πύλῃ ἀναφορᾶς σεσημασμένης τῇ σφραγίδι τῆς Συνόδου θέλει ἐκδίδοσθαι βεράτιον ὑψηλὸν διὰ τὸ ἀξίωμα μητροπολίτου, ἀρχιεπισκόπου ἢ ἐπισκόπου».

«Οὐδεμία αἴτησις ἐκ μέρους τῶν πασάδων, καδῆδων ἢ ναΐπιδων ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου τελούσαις χώραις, σκοπὸν ἔχουσα κατηγορίας κατὰ μητροπολίτου, ἀρχιεπισκόπου ἢ ἐπισκόπου... θέλει λαμβάνεσθαι ὑπ' ὄψιν, ἐὰν πρότερον δὲν ἐξακριβωθῇ καὶ ἐπιβεβαιωθῇ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου· καὶ ἐὰν τυχὸν δι' οἰουδήποτε τρόπον ἤθελεν ἐπιτευχθῆ ἢ ἐκδοσὶς φερμανίου, μὴ προηγηθεῖσῶν ἐσφραγισμένων ἀναφορῶν τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου,

τὰ τοιαῦτα φερμάνια οἰανδήποτε ἡμερομηνίαν καὶ ἂν φέρωσι, θέλουσι λογίζεσθαι ὅλως ἄκυρα καὶ μὴ ὑπάρξαντα». (Βλ. Ὁθωμανικοὶ Κώδικες ἐν ἐπισήμῳ μεταφράσει, ἐκδοσὶς Δημ. Νικολαΐδου, τομ. Γ'. σελ. 2744—45).

7. Ἱεροκρατία, Πολιτειοκρατία, χωρισμὸς ἀνευ ἢ μετὰ προστασίας.

Παρὰ τὸ ἀναπτυχθῆν καὶ ἰσχύσαν ἐν Βυζαντίῳ καὶ Τουρκίᾳ σύστημα ἀνεπτύχθησαν ἱστορικῶς καὶ δύο ἄλλα συστήματα σχέσεων. Τὸ τῆς ἱεροκρατίας ἐν τοῖς Καθολικοῖς Κράτεσι, καθ' ὃ ἡ Ἐκκλησία, ὁ Πάπας, εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ πηγὴ τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἡγεμόνες ἰστάμενοι ὡς ἐκπρόσωποι αὐτοῦ καὶ μόνον ὀφείλουσι νὰ ρυθμίζωσι πᾶσαν τὴν ζωὴν τῆς πολιτείας συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας ἢ ἐντολὰς αὐτοῦ. Ὡς ἕτερος πόλος τοῦ συστήματος τούτου, ἀνεφάνη τὸ πολιτειοκρατικὸν σύστημα, ἡ ὁ καισαροπαπισμὸς, ἐν τοῖς προτεσταντικοῖς Κράτεσι, ἐξ ἀντιδράσεως πρὸς τὸ ἱεροκρατικὸν τοῦ Πάπα σύστημα. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἀντιθέτως ἀρχὴ καὶ πηγὴ τῆς τε Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ἡγεμὼν, ἡ Πολιτικὴ Ἐξουσία, οἱ δὲ Πατριάρχαι, οἱ ἐπίσκοποι καὶ αἱ Σύνοδοι εἶναι ἐκπρόσωποι αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει νόμων ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενων ὀφείλουσι νὰ ρυθμίζωσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν, μὲ τὸ δικαίωμα ὅπως διὰ τῶν νόμων καταπατῶσι καὶ πάντα κανόνα τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ὅτι ἡ ἀντίδρασις πρὸς ἕκαστον τῶν συστημάτων τούτων ἐγέννησεν ἄλλα συστήματα ὡς παραφυάδας αὐτῶν, τὸ ἡμιεροκρατικὸν καὶ τὸ ἡμιπολιτειοκρατικὸν, δὲν ἔχει οὐδεμίαν σημασίαν.

8. Ἐλευθερία συνειδήσεως καὶ συνέπειαι.

Σημασίαν σπουδαιοτάτην ἔχει τοῦτο μόνον τὸ γεγονός. Ὅτι ἐκ τῆς πάλης καὶ τῶν περὶ τὰ διάφορα συστήματα ζυμώσεων διεσαφηνίσθη καὶ ἔλαμψεν ἐν ταῖς διανοαῖς τῶν πεπολιτισμένων λαῶν τὸ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ τεθὲν δόγμα τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, ἐξ οὗ ἐπήγαγεν ἄλλο σύστημα, ὁ λεγόμενος χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Κράτους, οὐχὶ ἐν ἐχθρικῇ τινι ἐννοίᾳ ἀλλ' ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ θρησκευτά ἐν γένει πρέπει νὰ εἶναι ἀπολύτως ἐλεύθερα ἐν τῷ ἰδίῳ κύκλῳ καὶ νὰ τυγχάνωσιν ἀστυνομικῆς μὲν μόνον ἀρωγῆς ὑπὸ τῶν ἀδιαφόρων θρησκευτικῶν κρατῶν, θετικῆς δὲ τοιαύτης ὑπὸ τῶν μὴ ἀδιαφόρων θρησκευτικῶς.

Οὐδὲν δὲ κράτος σήμερον ἀξιοῦν, ὅτι εἶναι πεπολιτισμένον, καθορίζει τὰς σχέσεις του πρὸς τὰ θρησκευτά ἀντιθέτως πρὸς τὸ δόγμα τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως. Ἀντιθέτως πάντα ἔχουσι καθιερωμένον ἐν τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασι τὸ δόγμα τοῦ ἀπαραβίαστου τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἐπὶ πλέον δ' ἀμιλλῶνται ποῖον περισσότερον τῶν ἄλλων νὰ εὐλαβῆται τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἐκκλησίας ἢ τῶν

θησκευμάτων και ποῖον νὰ παρέχη πλείονα εὐεργετήματα εἰς αὐτὴν ἢ εἰς αὐτά. Ἴδου τινὰ παραδείγματα τῶν διαφορῶν Συνταγμάτων.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Τὸ Ρουμανικὸν Σύνταγμα ἐψηφίσθη ἀπὸ τὰς Ἐθνικὰς Συντακτικὰς Συνελεύσεις, Βουλὴν καὶ Γερουσίαν, τὴν 22 Ἰανουαρίου 1922 καὶ κυρωθὲν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν ἐπίσημον Μηνύτορα τὴν 26 Μαρτίου 1923.

Εἰς τὸ ἄρθρον 22 ἀναγιγνώσκωμεν : «Τὸ Κράτος ἐξασφαλίζει εἰς ὅλας τὰς λατρείας ἴσην ἐλευθερίαν καὶ προστασίαν». Ἐν συνεχείᾳ δὲ εἰς τὸ αὐτὸ ἄρθρον, ἐδάφιον 8, τὸ ρουμανικὸν Σύνταγμα θεσπίζει ὅτι : «Τὰ ἐνδιαφέροντα τὴν ὀρθόδοξον ρουμανικὴν Ἐκκλησίαν πνευματικὰ καὶ κανονικὰ ζητήματα κανονίζονται ὑπὸ Κεντρικῆς ἐνιαίας Συνόδου».

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΣΕΡΒΩΝ, ΚΡΟΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΛΟΒΕΝΩΝ

Τὸ ἐν λόγῳ Σύνταγμα ἐψηφίσθη τὴν 28 Ἰουνίου 1921. Εἰς τὸ ἄρθρον 12, ἐδάφιον β', θεσπίζεται : «Αἱ ἀνεγνωρισμένοι θρησκευτικαὶ ὁμολογίαι αὐτοκρυβερνωταὶ ἐλευθέρως καὶ διοικοῦν ἔλευθέρως τὰ περιουσιακὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἀπέκτησαν ἢ ταῖς ἐκληροδοτήθησαν, ἐντὸς τῶν ὄρων τῶν προσδιωρισμένων ὑπὸ τοῦ Νόμου». Εἰς τὸ αὐτὸ ἄρθρον 12 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἐδ. δ' ἀναγράφεται : «Αἱ ἀνεγνωρισμένοι θρησκευτικαὶ ὁμολογίαι δύνανται νὰ διατηροῦν σχέσεις μετὰ θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν των, οἱ ὅποιοι ἐδρεύουν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐὰν τοῦτο ἀπαιτῆ τὸ Διοικητικόν των σύστημα καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς σχετικούς κανονιστικούς νόμους».

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΣΟΥΗΔΙΑΣ

Τὸ Σύνταγμα ἐψηφίσθη τῷ 1809, ἐτροποποιήθη δὲ εἰς τὸ μετὰξὺ καὶ προσέλαβε τὴν σημερινὴν μορφήν του τῷ 1909.

Τὸ 2ον ἄρθρον καθορίζει τὰ τῆς Κρατικῆς θρησκείας καὶ Ἐκκλησίας. Τὰ δὲ τῶν σχέσεων Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας καθορίζονται οὕτω :

Ἄρθρον 87. Ἀπόκειται εἰς τὴν Βουλὴν, ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τοῦ Βασιλέως, νὰ θέτῃ, τροποποιῆ καὶ καταργῆ τοὺς ἐκκλησιαστικούς νόμους, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο συναπαιτεῖται ὡσαύτως καὶ ἡ συναίνεσις τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνόδου. Ἀνευ τῆς συναίνεσεως ταύτης δὲν ἔχει κῦρος οὐδεμία ψήφισις νέου νόμου, οὐδεμία τροποποίησις καὶ κατάργησις ἰσχύοντος νόμου.

Ἄρθρον 88. Προηγθεῖσα ἐρμηνεῖα Ἐκκλησιαστικῶν νόμων ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου χάνει τὸ κῦρὸς της διὰ τὰ δικαστήρια, εὐθὺς καθὼς ἢ μετὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην συνελθοῦσα πρώτῃ Ἐκκλησιαστικῇ Γενικῇ Συνόδῳ ἤθελε προβῆ εἰς ἰδικὴν της ἐρμηνείαν, ἢ ὅποια εἶναι ἔκτοτε καὶ διὰ

τὰ Δικαστήρια ἢ μόνῃ αὐθεντικῇ καὶ ἰσχύουσα.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ

Κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦτο ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι ἀπολαοῦν ἴσης ἐλευθερίας ἐντὸς τῶν ὀρίων τοῦ νόμου καὶ δικαιοῦνται εἰς ἴσην προστασίαν παρὰ τοῦ Κράτους. Ἡ ἐλευθερία ὅμως αὕτη δὲν ἀποκλείει τὴν πατρικὴν συμβολὴν τοῦ Κράτους εἰς περίπτωσιν ἀνάγκης διὰ τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως.

«Οἱ μισθοί, αἱ συντάξεις καὶ τὰ ἄλλα ἔσοδα, τὰ ὅποια αἱ διάφοροι Ἐκκλησίαι ἀπελάμβανον τῷ 1915, παραμένουν ἐν ἰσχύϊ. Ἐπιτρέπεται ἡ αὐξησης, ὅταν ἤθελον θεωρηθῆ ἀνεπαρκῆ. Δύνανται νὰ χορηγηθοῦν μισθοὶ εἰς λειτουργοὺς Ἐκκλησιῶν ποὺ δὲν ἐλάμβανον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν.

«Ὁ Νόμος τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1853 ἐκάνονισεν ὀριστικῶς τὰς σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Κράτους. Ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι διοικοῦν ἐλευθέρως τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις των. Αἱ ἀποφάσεις των κοινοποιοῦνται εἰς τὸν Βασιλέα, ἀλλὰ δὲν χρειάζονται τὴν συνδρομὴν τοῦ Κράτους διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐκτέλεσίν των».

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΒΕΛΓΙΟΥ

Ἄρθρον 16. Τὸ Κράτος δὲν ἐχει δικαίωμα νὰ παρεμβάλῃ οὔτε εἰς τὴν ἀνάδειξιν, οὔτε εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν λειτουργῶν οὐδεμιᾶς θρησκείας, μήτε νὰ ἀπαγορεύῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοὺς ἀνωτέρους των καὶ τὴν δημοσίευσιν τῶν πράξεών των, μετὰ μόνην εὐθύνην των, εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν, τὴν συνήθη γενικῶς διὰ τὸν τύπον καὶ τὰς δημοσιεύσεις τοῦ τύπου.

Ἄρθρον 117. Οἱ μισθοὶ καὶ αἱ συντάξεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν βαρύνουν τὸ Κράτος, τὰ δὲ πρὸς τοῦτο ποσὰ ἀναγράφονται εἰς τὸν ἐτήσιον αὐτοῦ προϋπολογισμόν.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑΣ

Κατὰ τὸ Φινλανδικὸν Σύνταγμα τῆς 17ης Ἰουλίου 1919, ἄρθρον 83, «ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ διοίκησις τῆς Εὐαγγελικῆς Λουθηρανῆς Ἐκκλησίας κανονίζονται δι' ἀποφάσεων ἰδικῶν της».

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ἄρθρον 137. Πᾶσα Θρησκευτικὴ Ἐταιρεία κανονίζει καὶ διοικεῖ ἐλευθέρως τὰς ὑποθέσεις της κατὰ τὸν Νόμον τὸν ἰσχύοντα δι' ὅλας τὰς θρησκευτικὰς Ἐταιρείας καὶ ἀσκεῖ τὰς ἀρμοδιότητάς της ἀνευ τῆς παρεμβάσεως τοῦ Κράτους ἢ ἄλλων τοπικῶν ἐξουσιῶν.

Ἄρθρον 138. Ἡ ἰδιοκτησία καὶ τὰ ἄλλα δίκαια τῶν θρησκευτικῶν ἐταιρειῶν καὶ συνεταιρισμῶν ἐπὶ τῶν καθιδρυμάτων των, τῶν προωρισμένων εἰς τὴν

θηρσκευτικήν λατρείαν, ἢ τὴν διδασκαλίαν, ἢ τὴν ἀγαθοεργίαν, ἢ καὶ ἐπὶ κληροδοτημάτων καὶ ἄλλων περιουσιακῶν ἀγαθῶν, προστατεύονται ὑπὸ τοῦ Κράτους.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Τὴν 17ην Σεπτεμβρίου 1787 ἐψηφίσθησαν ἀπὸ τὸ Κογκρέσσον 15 πρόσθετα ἄρθρα. Ἐξ αὐτῶν τὸ πρῶτον κηρύττει τὸ Κογκρέσσον ἀναρμόδιον διὰ νομοθετήματα θρησκευτικὰ (σελ. 8, 9).

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑΝ

Κατὰ Νόμον νεώτατον τῆς 25 Δεκεμβρίου 1919 τὰ ἀφορῶντα τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν νομοσχέδια καταρτίζονται ὑπὸ ἰδίας Ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπείας. Αἱ δὲ Βουλαὶ ἀφοῦ ἀκούσουν τὴν ἐπ' αὐτῶν ἔκθεσιν τριακονταμελοῦς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀνά 14 ἐξ ἑκατέρας τῶν δύο Βουλῶν, ἢ τὰ ἀπορρίπτουν ἢ τὰ ψηφίζουν ὡς ἔχουν ἀνευτροποποίησιν. Ἐννοεῖται, ὅτι εἰς τὴν πρᾶξιν κανῶν εἶναι ἡ ψήφισις.

9. Τὸ ἐν Ἑλλάδι σύστημα σχέσεων.

Τὸ κρατῆσαν ἐν Ἑλλάδι σύστημα σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Κράτους ἀπέρρευσεν ἐκ μιᾶς ἀγαθῆς διαθέσεως καὶ ἐκ μιᾶς ἐπιβολῆς.

Ἡ ἀγαθὴ διάθεσις ἦτο νὰ συνδεθῇ τὸ Κράτος πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον αὐτοῦ μητέρα Ἐκκλησίαν, ὡς ἦτο προηγουμένως πρὸς αὐτὴν συνδεδεμένη ἡ Βυζαντινὴ Πολιτεία, καὶ ἐν ἀπολύτῳ σεβασμῷ πρὸς τὰς ἀρμοδιότητας τῆς Ἐκκλησίας νὰ προστατεύῃ αὐτὴν, νὰ καθιστᾷ τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς καὶ πολιτικῶς ἐκτελεστάς, καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ τῆς πολυτίμου συνεργασίας αὐτῆς πρὸς ὄφελος ἔθνικόν. Δὲν ἐσκέφθη λοιπὸν ἀρχικῶς νὰ πράξῃ τι ἐναντίον τῆς βουλήσεως καὶ τῆς κρίσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ συνειδησις αὐτοῦ ἐκ τῆς μακράωνος παραδόσεως καὶ τῶν ἐκ τῆς δουλείας σφυρηλατηθέντων ἰσχυροτέρων μετ' αὐτῆς δεσμῶν ἦτο ἰσχυρά, ὥστε νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ἐνεργῇ ἐν συνεννοήσει καὶ συμπράξει μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐμεσολάβησε μία ἐπιβολὴ προελθοῦσα ἐκ τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ Ὀθωνος. Ὁ ἐμπεπιστευμένος τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐκ τῶν τριῶν μελῶν τῆς τότε ἀντιβασιλείας Maurer ἦτο προτεστάντης καὶ ὡς τοιοῦτος δέ, γνωρίζων μόνον τὰς ἱεροκρατικὰς τάσεις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀντετίθετο εἰς αὐτὰς καὶ ἦτο ἐμπεποτισμένος ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀντιθέτου πολιτικοκρατικοῦ συστήματος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Maurer οὐδὲν ἐγνώριζε περὶ τῶν ἀντιλήψεων καὶ πεποιθήσεων τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἢ ὅποια ἐν ἀπολύτῳ εἰλικρινεῖα ἀποδίδει τῷ Καίσαρι τὰ τοῦ Καίσαρος καὶ ἐπιφύλασσει δι' ἑαυτὴν μόνον τὰ τοῦ Θεοῦ, ἐσκέφθη νὰ λάβῃ προκαταβολικῶς πάντα τὰ μέτρα, τὰ ὅποια

εἶχον λάβει κατὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τὰ προτεσταντικὰ κράτη, ἦτοι νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ νὰ εἶναι ἡσυχος. Καὶ πρῶτον ἐπεδίωξε τὴν αὐθαίρετον αὐτοκεφαλοποίησιν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ 1833. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν Ἑλλήνων διετηρεῖτο ἐρριζωμένη ἡ συνείδησις τῆς ἐν συμπράξει μετὰ τῆς Ἐκκλησίας ρυθμίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἠθέλησε νὰ κατοχυρώσῃ τὸ πρῶτον κατασκευάσασα αὐτοῦ, ἦτοι τὴν αὐτοκεφαλοποίησιν καὶ τὸν καταστατικὸν χάρτην του, ὅπως ἐπιφανειακῶς διὰ τῆς ἐγκρίσεως τῶν τότε ἱεραρχῶν, τοὺς ὁποίους ὅμως, καίτοι ἀμαθεῖς τότε, δὲν ἐκάλεσεν εἰς σύνδοτον, ἀλλ' ἐξεβίασε τὰς ὑπογράφας ἀνά μίαν διὰ διαφόρων μεθόδων. Οὕτω δὲ προέκυψεν ὁ πρῶτος Καταστατικὸς χάρτης τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος ἦτο πιστὴ ἀντιγραφή μὲ παραλλαγὴν μόνον λέξεων τινῶν τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Βαυαρικοῦ Κονσιστορίου τοῦ 1818. Ἐκ τούτου, ἀντὶ νὰ προαχθῇ, ἦτο φυσικὸν νὰ ἀπαμβλυθῇ ἔτι μάλλον ἢ ἐκ τῆς δουλείας ἡμβλυμένη ἐκκλησιαστικὴ συνειδησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων, καὶ ἰδίως, τῶν πολιτικῶν, οἱ ὅποιοι ἐν τῷ καθιερωθέντι συστήματι εἶχον πολὺ στενὴν πολιτικοῦ περιεχομένου ἐκτίμησιν. Ὅτε βραδύτερον τὸ Κράτος ἐζήτησε τὴν εὐλογίαν καὶ ἀναγνώρισιν τῶν τελεσθέντων ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ τελευταῖον ἐκήρυξε μὲν τὸ πρῶτον κανονικῶς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον καὶ καθώρισεν διὰ τοῦ συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850 τὴν θέσιν αὐτῆς ἀπέναντι τοῦ Κράτους ὅπως κανονικὴν, ἀλλὰ τὸ κακὸν εἶχε προχωρήσει. Τὸ Κράτος ἐκτιμῶν ἐσφαλμένως, δι' ἃς ἐξεθέσαμεν στενὰς πολιτικὰς ἀντιλήψεις, ἐχούσας ψυχολογικὰς προϋποθέσεις, ἴσως οὐχὶ ἐντελῶς ἀδικαιολογήτους διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, δὲν ἠθέλησε νὰ τοποθετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῶν ὑποδειχθεισῶν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου κανονικῶν γραμμῶν, ἐναντίον καὶ αὐτοῦ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844, τὸ ὁποῖον ἀναγνωρίζει καὶ καθιεροῖ ἐν πληρότητι τὰ κυριαρχικὰ τῆς Ἐκκλησίας δικαιώματα. Ὑποχρεωμένον νὰ ψηφίσῃ νέους ἐκκλησιαστικούς νόμους (Καταστατικὸν νόμον, περὶ ἐπισκοπῶν καὶ ἐπισκόπων) καὶ μὴ θέλον νὰ ἀποστῇ τοῦ πρῶτου, τοῦ παλαιοῦ ἐπεδίωξε νὰ ἐπιτύχῃ καὶ πάλιν τὴν ἐγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἢ ὅποια κατὰ τὴν συνείδησιν τοῦ εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ ἦτο ἀπαραίτητος. Καὶ ἐπέτυχεν τοῦτο βιαίως. Κατὰ τὸ 1852 δηλονότι ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς ὁποίας ἐζητήθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἡ τυπικὴ ἐγκρισις ἐπὶ τῶν ἐν σχεδίῳ νόμων Σ' καὶ ΣΑ', ἐπέφερε κανονικῶς τινὰς παρατηρήσεις. Ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς ἐπέστρεψε δις τὸ ἔγγραφο μετ' ἀπειλῶν καὶ τῆς ἀξιώσεως νὰ ἐγκριθῶσι τὰ νομοσχέδια ἔνευ οὐδεμιᾶς παρατηρήσεως ἢ διορθώσεως. Ἡ Σύνοδος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκρίνῃ τὰ νομοσχέδια ὡς περιέχοντα «οὐδὲν τὸ ἐναντιούμενον οὔτε εἰς τὰ θεῖα δόγματα, οὔτε εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις». Ἐσημείωσε μόνον

ἐν τέλει ὅτι «πέποιθεν εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὴν εὐσέβειαν τοῦ τε ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, ὅτι εἰς τὰς νομικὰς διατάξεις θέλουσιν ἀποβλέπει εἰς τὴν εὐστάθειαν καὶ τὴν δόξαν τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἥτις ταυτίζεται μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς Πολιτείας». Καὶ τὸ ἔγγραφον ὅμως τοῦτο ἐπέστρεψεν ὁ ὑπουργὸς ἔ ξ α ν α γ κ ἄ σ α ς τὴν Σύνοδον νὰ ὑπογράψῃ δῆλωσιν ἐγκρίσεως χωρὶς οὐδεμίαν ἐπιφύλαξιν.

Ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον θέλομεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν παντὸς καλοπίστου ἀναγνώστου ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων παραδειγμάτων, Maurer (1833) καὶ ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν (1852) εἶναι τοῦτο, ὅτι ἐνῶ ἡ αὐθαιρέσια τῶν ἀναφερομένων κρατικῶν ὀργάνων εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον καὶ δὲν ἔχει οὐδαμοῦ παράδειγμα ὁμοιον, ἐν τούτοις πιεζόμενοι ἀδυσωπῆτως ὑπὸ τῆς γενικῆς τῶν ὀρθοδόξων συνειδήσεως, ὅτι ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἐτόλμησαν νὰ προχωρήσωσιν ἄνευ αὐτῆς, ἀλλ' ἐπεδίωξαν νὰ προχωρήσωσι μετ' αὐτῆς, ἔστω καὶ κατὰ τρόπον ἐπιφανειακὸν καὶ βίαιον.

Ἐκτοτε βεβαίως οἱ χαρακτήρες καὶ τὰ ἦθη ἔχουσιν ἀπαλυνθῆ, οἱ δὲ ταγοὶ τῆς Πολιτείας ἀπὸ τοῦ 1910 ἰδίως ἐδέχθησαν πρόθυμοι ἵνα κατοχυρώσωσι νομοθετικῶς πολλὰ αἰτήματα τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἔπραξαν ὅμως καὶ τὸ πράττουσι χωρὶς ἀκόμη νὰ ἔχη ἀποκτηθῆ ἡ βαθεῖα συναίσθησις, ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν τοῦ Ὁρθοδόξου Κράτους. Καὶ εἶναι τοσοῦτω μᾶλλον ὑποχρέωσις τοῦ ὀρθοδόξου Κράτους καθόσον πρόκειται περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἱστορία τῆς ὁποίας προδίδει, κατὰ λόγον συνεχῆ καὶ ἀδιατάρακτον, μόνον στοργὴν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸ Κράτος καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀποβαίνει ἀκατανόητος ἡ ἔλλειψις τῆς ψυχικῆς ἰκανότητος διὰ τὸν ἐνστερνισμόν τῆς ὑποχρέωσεως ταύτης. Διότι εἶναι ἀδικαιολόγητον τὸ φαινόμενον, ὅτι ἅπαξ ἐποτίσθησαν οἱ ἐκάστοτε ἐκπρόσωποι τῆς Πολιτείας μὲ τὸ ἐπιβληθὲν νόθον πολιτειοκρατικὸν σύστημα διατηροῦσι πάντοτε ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας τὴν ψυχολογίαν τοῦ κυριαρχοῦ, ἔστω καὶ κατὰ τρόπον περισσότερον λεπτὸν ἐκδηλουμένην. Διὰ τοῦτο καὶ προβαίνουν πολλὰκις εἰς αὐτοβούλους τροποποιήσεις διατάξεων, ὧν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ζητεῖται ἡ νομοθετικὴ κατοχύρωσις. Τοῦτο ὅμως εἶναι δημιουργικὸν συγκρούσεων μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐπιζημιῶν εἰς ἀμφο-

τέρας. Δὲν εἶναι ὅμως ἐπιτρεπτόν νὰ παρατείνηται καὶ νὰ κρατῆ τὴν Ἐκκλησίαν ἐν θλίψει καὶ ὀδύνη. Καὶ λέγομεν ἐν θλίψει καὶ ὀδύνη, διότι ἡ Ἐκκλησία, ὀργανισμὸς εἰρηνικὸς καὶ εἰς εἰρήνην καθοδηγοῦσα τὰ ἑαυτῆς τέκνα, ἀπεχθάνεται ὄχι τὰς συγκρούσεις ἀλλὰ καὶ τὴν δημιουργίαν δυσαρρεσκείων εἰς τὴν ἑλληνικὴν Πολιτείαν. Ἐξ ἄλλου δὲν διενόηθη, οὐδὲ ἠθέλησέ ποτε νὰ ζητήσῃ τὸν χωρισμὸν αὐτῆς ἀπὸ τῆς Πολιτείας ἔνεκα τῶν ἱστορικῶν δεσμῶν, τοὺς ὁποίους ἔχει μετ' αὐτῆς καὶ τῶν ὠφελειῶν, τὰς ὁποίας ἔχει ἡ συναλληλία αὐτῆ πρὸς τὸ Ἔθνος. Γνωρίζει ἡ Ἐκκλησία, ὅτι σήμερον τὸ ἄριστον σύστημα σχέσεων Ἐκκλησίας πρὸς Πολιτείαν διὰ τὴν καθαρῶς πνευματικὴν ὑπόστασίν της εἶναι ὁ χωρισμὸς, ὡς ἐκφράζεται καὶ ὁ ἀείμνηστος Δημ. Γούναρης ἐν ἐπιστολῇ του, δημοσιευθεῖσα ἐν ἄρθροις καὶ ἔργοις Κεντρ. Ἐκκλησιαστικοῦ Συνδέσμου, σελ. 20—22 (1921). Ἡ Ἐκκλησία θέλει ἐν τούτοις νὰ διατηρήσῃ καὶ τοὺς ἱστορικοὺς της μετὰ τῆς πολιτείας δεσμούς καὶ τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς χαρακτήρα καὶ ἀποστολήν. Ἐπιθυμεῖ ὅμως νὰ ἀρθῆ πᾶσα ἀφορμὴ καὶ τῆς ἐλαχίστης συγκρούσεώς της πρὸς τὴν Πολιτείαν καὶ αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις νὰ εἶναι πάντοτε καὶ ἐν πληρότητι εἰλικρινεῖς καὶ ἁρμονικαί. Καὶ τοῦτο θὰ ἐπιτευχθῆ, ἐὰν ἐγκαταλειφθῆ ἡ περιγραφεῖσα πεπατημένη καὶ ἀποφασίση ἡ Πολιτεία νὰ δεχθῆ καὶ νὰ κατοχυρώσῃ συνταγματικῶς τὸ ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας παμψηφεί ἀποφασισθὲν πρὸς ὑποβολὴν αἴτημα, καθ' ὃ οὐδεὶς νόμος ἐκκλησιαστικὸς θὰ εἰσάγεται εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν, ἐὰν δὲν ζητηθῆ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Πολιτείας ἐχούσης τὸ δικαίωμα οὐχὶ νὰ τροποποιῆ ἀλλὰ νὰ ἀπορρίπτῃ μόνον, ἢ εἰσαγόμενος ὑπὸ τῆς Πολιτείας νὰ φέρῃ τὴν σύμφωνον γνώμην τῆς Ἐκκλησίας.

Τοῦτο θὰ ἀποβῆ σταθμὸς σπουδαῖος εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας καὶ θὰ εἶναι ἐν διάμεσον στάδιον διὰ τὴν μελλοντικὴν ἐξέλιξιν τὴν ὑπὸ τῶν περιστάσεων ὑπαγορευθησομένην. Καὶ οὕτω Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία, ἁρμονικώτατα συνεργαζόμεναι καὶ συμπληροῦσαι ἀλλήλας εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτῶν, θὰ ἐπιτελέσωσιν εἰς τὸν μέλλον, ἄνευ προστριβῶν, εὐστοχώτερον τὸ καθήκον των ἀπέναντι τοῦ Ἔθνους.

ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ (24.11.1965)

«Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποιήσον Ἐυαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον».

Σεβασμιοπόθητος καὶ προσφιλεστάτη χορεία τῶν Πανιερωτάτων Ἱεραρχῶν, Κύριοι Βουλευταί, Κύριε Δήμαρχε, Κύριοι Δημοτικοὶ Σύμβουλοι, Ἐντιμοὶ Ἀρχαὶ καὶ Ἐξουσίαι, Χριστεπάνωμε καὶ εὐλαβέστατε λαὲ τῆς Θεοσώστου Μητροπόλεως Πειραιῶς, (χαίρετε ἐν Χριστῷ, πάλιν ἔρῶ χαίρετε).

Ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς ἐκ συγκινήσεως ἀμέτρου, συντετριμμένης καὶ τεταπεινωμένης καρδίας μου, νοεράν, εὐγνωμοσύνης θυσίαν, ἀναφέρω τῇ Τρισηλίῳ Θεότητι, ἐν τῷ Πανσέπτῳ καὶ μεγαλεπήβολῳ τούτῳ Καθεδρικῷ Ἱ. Ναῷ, τῷ ἀφιερωμένῳ τῇ Παναγία Τριάδι, διότι ἄκρως συγκαταβατικῶς ἐπιβλέψασα ἐπὶ τὴν ἐμὴν ἐλαχίστην ἐλαχιστότητα, μεγάλα καὶ πάντα λόγον ἀνθρώπινον ὑπερβαίνοντα, τὰ χθὲς καὶ σήμερον δωρηθέντα μοι παρ' Αὐτῆς χαρίσματα, ἅτινα συνέβαλον ὥστε νὰ ἀνυψωθῶ εἰς τὴν ἱεράν ταύτην Ἐπισκοπικὴν καθέδραν καὶ νὰ κατασταθῶ πρῶτος Ἱεράρχης καὶ Ποιμενάρχης τῆς προσφιλεστάτης Γεντείρας μου, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς, ἧς ὁ εὐγενὴς λαὸς διακρίνεται ἐπὶ εὐσεβείᾳ βαθείᾳ καὶ εὐγενείᾳ ὑποδειγματικῇ. Εὐχαριστίας διαπύρους διατρανῶ πρὸς τοὺς Σεβ. ἀγίους Ἱεράρχας, τοὺς συγκροτοῦντας τὴν Σεπτὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διότι πιστὸν με ἠγήσαντο, ὅπως διὰ τῆς τιμίας ψήφου αὐτῶν, μοὶ ἐπαμίσωσι τὸν γλυκύν, ἀλλὰ καὶ ἐξόχως βαρὺν Σταυρὸν τῆς ποιμαντορίας τῆς Ἱερᾶς ταύτης καὶ νεοτεύχτου Μητροπόλεως Πειραιῶς, ἐνδυναμοῦντές με νῦν διὰ τῆς εὐγενοῦς καὶ ὀλοπροθύμου τιμητικῆς δι' ἐμέ παρουσίας αὐτῶν καὶ ἐνθαρρύνόντές με, ὡς ἄλλοι Σίμωνες Κυρηναῖοι, ἵνα βαστάσω τὸν τραχὺν Σταυρὸν τῆς ἀπὸ νέας θέσεως, συνεχιζομένης Ἐπισκοπικῆς διακονίας μου. Μνησθεὶς Κύριος ὁ Θεὸς τῆς Ἀρχιερωσύνης αὐτῶν καὶ τῆς πρὸς με ἀδελφικῆς ἀγάπης των, δι' ἣν ἔσομαι ἰσοβίως εὐγνώμων. Μνησθεὶς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ πολιοῦ καὶ πολυσεβάστου Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς Σεβ. Ὑδρας κ. Προκοπίου καὶ δώῃ αὐτῷ ταχεῖαν ἴασιν καὶ θεραπείαν. Μνησθεὶς ὡσαύτως Κύριος ὁ Θεός, πάντων τῶν ἐμῶν προκατόχων, ἐξαιρέτως δὲ τῶν ἀοιδίμων μεγάλων καὶ ὑπερόχων Ἀρχιεπισκόπων Γερμανοῦ, Χρυσοστόμου καὶ Δαμασκηνοῦ. Προσέτι μνησθεὶς Κύριος τοῦ ἀοιδίου Μεγάλου Ἱεράρχου καὶ πνευματικοῦ μου Πατρὸς Τιμοθέου Ἀναστασίου, Εὐαγγελιστοῦ καὶ κήρυκος τῆς πόλεως ταύτης, ὡς καὶ τῶν ἐμῶν γονέων καὶ διδασκάλων.

Καὶ νῦν ὅτε δύναμαι νὰ λέγω τὸ τῆς θείας Γραφῆς : «Ἴδου ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἃ μοὶ ἔδωκεν ὁ Θεός», ὀφείλω

κατὰ καθιερωμένην εἰς τοιαύτας περιστάσεις συνήθειαν, νὰ δηλώσω ἐνώπιον ὑμῶν, τῶν προσφιλῶν μοι καὶ περιποθῆτων τέκνων μου, οἷονεὶ πνευματικὸν συμβόλαιον μεθ' ὑμῶν ὑπογράφων, ὅποια τις θὰ εἶναι,—ἐάν ἐπιτρέψῃ ὁ Πανάγιος Θεὸς νὰ συνεχίσω ἐπὶ τινα ἀκόμῃ χρόνον τὴν ἐπὶ γῆς πορείαν μου—ἡ διακονία μου ἐν μέσῳ ὑμῶν, τοῦ περιουσιοῦ λαοῦ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Θὰ ἠδυνάμην νὰ δώσω περίληψιν σύντομον τῆς σὺν Θεῷ ἐνταῦθα διακονίας μου, ἐάν μνησενεύσω καὶ πάλιν τοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου μου, ὡς ἐπικεφαλίδα τεθέντας λόγους τοῦ Θεοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τοὺς ὁποίους ὡς ὑπέροχον συμβουλὴν καὶ παραίνεσιν δίδει εἰς τὸν θαυμάσιον μαθητὴν του, Ἐπίσκοπον τῆς Ἐφέσου, ἅγιον Τιμόθεον : «Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποιήσον Ἐυαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον». Ἴδου προσφιλεῖς μοι τέκνα, ἐν βραχεῖ ρήματι καὶ πολλῇ συνέσει, ὅποιον θὰ ὑπάρξῃ τὸ ποιμαντικὸν μου ἔργον. Εἰς μίαν ἐποχὴν ἠθικῶς δύσκολον, καθ' ἣν ἔχει τις τὴν ἐντύπωσιν, ἐκ τῶν πέριξ αὐτοῦ ἀνά πᾶσαν στιγμὴν διαπραττομένων ἀσχημιῶν, ὅτι εἰς τὰς ἡμέρας μας ἐλύθη ὁ σατανᾶς, ὡς χαρακτηριστικῶς σημειοῖ ἡ Ἀποκάλυψις, εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐπιβάλλεται νὰ ὑπάρχῃ ὁ εἰς, ὅστις θὰ ἀγρυπνῇ ἐν πᾶσι, θὰ κακοπαθῇ, θὰ εὐαγγελίζεται, εὐκαιρῶς ἀκαιρῶς, διὰ νὰ δημιουργῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὴν ἀντίρροπον δύναμιν, πρὸς ἀνάσχεσιν τοῦ κακοῦ καὶ δακτυλοδεικτῶν τὸν οὐρανόν, θὰ ἀγωνίζεται, νὰ πείσῃ τοὺς πέριξ αὐτοῦ, ὅτι «οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν». Αὐτὸς ὁ ἕνας ὁ ἀγρυπνῶν ἐν πᾶσι, ὁ κακοπαθῶν ὑπὲρ πάντων, ἵνα πάντως τινὰς σώσῃ, δέον νὰ ἀναζητῆται καὶ νὰ ἀνευρίσκειται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ποιμενάρχου. Δηλῶ, ὅτι ἀπαξ κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρός μου Χριστοῦ καὶ θεθεὶς ἐπὶ τὴν λυγίαν τῆς εὐλογημένης Μητροπόλεως Πειραιῶς, ἔγω ὄλην τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν διάθεσιν, νὰ κακοπαθῶ καὶ νὰ μείνω πιστὸς ἄχρι θανάτου, προκειμένου ἐπιτυχῶς καὶ εὐδοκίμως νὰ ποιμάνω τὸ ἐμπιστευθὲν μοι ποιμνιον.

Δὲν ἤλθον διὰ νὰ λάβω, καὶ υπογραμμίζω τοῦτο, ἤλθον διὰ νὰ δώσω, καθ' ὅσον πιστεύω, καὶ πιστεύω ἀταλαντεύτως εἰς τὸν πάμφωτον λόγον τοῦ Κυρίου, ὅτι «μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν». Ἐγγύησιν περὶ τούτου θὰ τολμήσω, ἐν πάσῃ ταπεινοφροσύνῃ, νὰ εἴπω, ἀποτελεῖ τὸ γεγονός, ὅτι ἀρχιερατεύσας ἐπὶ εἵκοσι πλήρη ἔτη, εἰς τὴν ἀλησιμότητόν μου Ἱεράν Μητρόπολιν Ἀργολίδος, ὑπὲρ τῆς ὁποίας τὴν στιγμὴν ταύτην συγκεκινημένος καὶ μετὰ πολλῶν δακρῶν, ἐπικαλοῦμαι τὰ πλούσια ἐλέη τοῦ Πανοικτίρμονος Θεοῦ, ἀπεμακρύνθητι ἐξ αὐτῆς πτωχός. Ἐρχομαι ἐνταῦθα

πτωχός και όταν θα έχω τελέσει τὸν δρόμον και θα ἀποχωρίζωμαι τοῦ κόσμου τούτου, διὰ νὰ ταξειδεύσω εἰς τὴν ἔνδοξον αἰωνιότητα, θα ἀποθάνω πτωχός. Ὁ ἰσχυρότερος ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἐπιτελῇ ἐπιτυχῶς και ἀφόβως τὸ καθήκον αὐτοῦ, εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἀνερχόμενος εἰς ὑψηλὰς θέσεις και διακεκριμένας καθέδρας, ἀποθνήσκει πτωχός, ἔλεγεν ὁ Ντοστογιέφσκυ. Ἡ προτροπικὴ φωνὴ τοῦ Δομητοροῦ τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας «οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλά ὑμῶν ἔργα και δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς», θα ἀποτελῇ δι' ἐμὲ καθ' ὅλον τὸν ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου χρόνον, θούριον ἄσμα, ἐγερτήριο σάλπισμα, ὅπερ θα με διεγείρῃ εἰς ἀγῶνα κρατερόν και ἀδιάλειπτον, ὥστε ἡ ζωὴ μου και τὸ παράδειγμά μου, νὰ εἶναι τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου, φωτεινὸν και ἐν παντὶ ἀσκανδάλιστον, ἵνα μὴ ἀέγκοπὴν τινα δῶ τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ» και ἵνα μὴ σκανδαλίσω ψυχὴν τινα «ὑπὲρ ἧς Χριστὸς ἔπαθεν». Ἡ ζωὴ μου θα διαρροῇ και θα δαπανᾶται εἰς δύο: εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Πανοικτίρμονος Θεοῦ, και εἰς τὴν πιστὴν ὑπηρεσίαν τῶν ψυχῶν, ὧν θα ὑπάρξω διὰ ποικίλων εὐαγγελικῶν, φιλανθρωπικῶν και κοινωνικῶν μεθόδων και μέσων, ὑπηρετῆς και διάκονος. Θα νήφω ἐν πᾶσι, θα κακοπαθῶ, ἔργον θα ποιῶ Εὐαγγελιστοῦ, τὸν ἡθικὸν και σωματικὸν πόνον κουφίζων ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, τὸν ἀγιασὸν μου κατεργαζόμενος «οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὄφεται τὸν Κύριον». Συμπαραστάτην δὲ κραταῖον εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου μου θα ἔχω τὸ πλῆρωμα τοῦ Νόμου, τὴν ἀγάπην. Καὶ ταῦτα μὲν ἡ ἰδικὴ μου ὀφειλὴ, ἣν θα ἀγωνισθῶ νὰ ἐκπληρώσω, ἐνδυναμούμενος πρὸς τοῦτο και διὰ τῶν προσευχῶν τοῦ Ἱεροῦ κλήρου μου και τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ μου, πρὸς οὓς ἀπευθύνω τὴν θερμὴν παράκλησιν τοῦ Θεοῦ και οὐρανοῦ Ἀποστόλου Παύλου, «παρακαλῶ προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν».

Καὶ νῦν, αἱ πατρικαὶ μου ἀξιώσεις, ἀπὸ τὸν εὐαγγῆ κλῆρον και τὸν εὐσεβῆ λαὸν τῆς Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Πειραιῶς. Ζητῶ και προτρέπομαι κλῆρον και λαόν, ὅπως εἰς αὐτάς τὰς στιγμὰς, μιᾶς παγκοσμίου παρακμῆς, μιᾶς ἄνευ προηγουμένου ἡθικῆς κρίσεως, καθ' ἣν νόμον ἀποτελεῖ ἡ χρησιμοθηρία και τὸ συμφέρον, καθ' ἣν κατατείνει ὁ κόσμος νὰ θεοποιήσῃ τὴν σάρκα τὴν μὴ ὠφελοῦσαν εἰς οὐδὲν και νὰ ἐξοβελίσῃ τὸ ζωοποιὸν πνεῦμα, ἀναδειχθοῦν εἰς μεγάλας προσωπικότητας ἡθικοῦ κάλλους. Οἱ πανοσιολογιώτατοι και αἰδεσιμώτατοι Πρεσβύτεροι, οἱ ἱερολογιώτατοι Διάκονοι και λοιποὶ κατώτεροι Κληρικοὶ τῆς ἐπικαίρου ταύτης Μητροπόλεως, δεόν νὰ ἐκτιμήσουν, ὅσον δυνατόν πληρέστερον τὸ γεγονός, ὅτι ἐκ τῆς πόλεως τοῦ προσφιλεστάτου Πειραιῶς μας, διέρχεται ποικίλος κόσμος και ἀφήνει με τὴν ἐπίσκεψίν του και τὴν σύντομον, ἣ και μακρὰν παραμονὴν του, τὸ διοξειδιον τῶν οὐχὶ ἡθικῶν ἀναθυμιάσῶν του, τὸ ὁποῖον ἐπηρεάζει, ἀσφαλῶς, δυσμενῶς τὸν λαὸν τῆς Θεοφιλήτου Μητροπόλεως, πρᾶγμα ὅπερ δημιουργεῖ εἰς ὅλους ἡμᾶς, Ἐπίσκοπον και Πρεσβυτέρους, τὸ ἱερὸν χρέος μιᾶς ἐξουδετερωτικῆς ἀντιδράσεως, διὰ νὰ φυλάξωμεν τοὺς Χριστιανούς μας ἐκ τῶν σοβαρῶν και θανασίμων κιν-

δύων ἐνὸς ἡθικοῦ ἐκπεσμοῦ. Τοῦτο θα τὸ κατορθώσωμεν, ἐὰν διαρκῶς ἀντηγῆ εἰς τὰ ὄτα μας, ὁ θαυμάσιος λόγος τοῦ Προφήτου Δαυὶδ, «δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ». Βεβαίως ὁ λόγος αὐτὸς ἔχει ἰσχὺν γενικὴν και ἡ τήρησις αὐτοῦ παραγγέλλεται πρὸς πάντα Χριστιανόν, διότι «μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, ἀλλὰ κατ' ἐξογὴν και κυρίως, ἐκεῖνοι οἵτινες δεόν νὰ ἐμπνέωνται ἀπὸ τὴν Προφητικὴν αὐτὴν παραγγελίαν, εἶναι ὅσοι ἔχουν τὴν ὑψίστην τιμὴν και τὸ ἐξαιρετὸν προνόμιον, νὰ κυκλῶνουν τὸ Πανάγιον και φοβερόν θυσιαστήριον. Καλῶ λοιπὸν μετὰ πατρικῆς ἀγάπης, τὸν πεπιστευμένον εἰς ἐμὲ ἱερὸν κλῆρον, ὅπως ἀπὸ σήμερον, περισσότερον ἢ εἰς τὸ παρελθόν, ἀγωνισθῆ ἵνα δουλεύσῃ τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ. Κληρικὸς ἀθεόφοβος, δὲν δύναται οὐδὲ ἐπιτρέπεται, νὰ ἔχῃ θεῖον ποιμένος, διότι ἐν τῇ πραγματικότητι εἶναι λύκος, σκορπίζων και κρεουργῶν τὰ πρόβατα. Ἄς μὴ λησμονῆ τὸ ἱερατεῖον ὅτι ὡς παρατηρεῖ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, δὲν πρέπει ὁ κληρικὸς νὰ διαθέτῃ ἀπλῶς μίαν ἀσήμαντον σειρὰν μικροαρετῶν, ἀλλ' ἔχει χρέος νὰ ζῆ και νὰ πολιτευταί, «οὐχ ὡς σάρκα περικείμενος, οὐδὲ ἀνθρωπειὰν λαχὼν φύσιν, ἀλλ' ὡς ἄγγελος και τῆς λοιπῆς ἀσθενείας ἀπηλλαγμένος». Σήμερον κηρύττω εἰς τὸ ἱερατεῖόν μου, τὸν κατὰ τῆς ἁμαρτίας πόλεμον και ἐπιστρατεύω τοῦτο πρὸς ἀγῶνας πνευματικούς, διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἀγιότητος, ἥτις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀνέφικτος, ἐφ' ὅσον διὰ τοὺς Ἱερεῖς κυρίως ἐλέχθη και παραγγέλλθη ὑπὸ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, «ἀγιοὶ γίνεσθε».

Καὶ νῦν πρὸς ὑμᾶς, εὐσεβεστάτε και εὐγενεστάτε, Πειραικὲ λαέ, αἱ σύντομοι πνευματικαὶ μου ὑποθήκαι. Δὲν ἀγνοῶ τὰ δυσχερῆ ἡθικὰ, ἀλλὰ και οἰκονομικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα οὐχὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἀλλὰ καθ' ἐκάστην ὥραν ὀρθοῦνται ἐνώπιόν σου, ἐὰν μάλιστὰ διαθέτῃς και οἰκογένειαν. Δὲν λησμονῶ ὅτι ζῆς εἰς μίαν πόλιν πολλῶν και ἐξειδασμένων πειρασμῶν και ὅτι σὲ κυκλοῦν οἱ πειρασμοί, ὥσπερ τὸ κηρίον αἱ μέλισσαι. Ἄλλ' ἐνῶ καλῶς πάντα ταῦτα γνωρίζω, συγχρόνως ὅμως γνωρίζω, ὅτι ὅταν τὰ φορτία τοῦ βίου, ἡθικὰ και ὑλικὰ, γίνωνται βαρῆα και ἐπαχθῆ, τότε και ἡ παγκρατῆς και ἀκατανίκητος δύναμις και χάρις τοῦ ἐνδυναμοῦντος τοὺς ἀγωνιζομένους Χριστιανούς, Μεγάλου και Φιλανθρώπου Θεοῦ και τῆς Πανάρχου Μητρὸς τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, παρέχεται εἰς δόσεις πλουσίας, ὥστε νὰ νικῶμεν πάντα και νὰ διακηρύττωμεν μετὰ τοῦ οὐρανοδρόμου Παύλου, «πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ». Ἡ λύσις τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς, ὅσονδήποτε και ἐὰν ταῦτα εἶναι τραχέα και ἄκρως δυσχερῆ, ἐξαρτᾶται, ἔλεγεν ὁ Τολστόϊ ἀπὸ τὸ αὐτί σου και ἀπὸ τὴν καρδίαν σου. Ἐάν, λέγει ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ἄνδρας, τὸ αὐτί σου ἀκούσῃ τὸ ρῆμα τοῦ Κυρίου «Δεῦτε πρὸς με, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς» και ἡ καρδία σου προθυμοποιηθῆ νὰ τὸ κλείσῃ μετὰ φανατισμοῦ ἐντὸς τῆς, τότε τὰ πέριξ σου παραδεισοποιοῦνται, τὰ προβλήματα σου εὐρίσκουν τὴν αἰσιωτέραν λύσιν των και «πορεύεσαι τὴν ὁδὸν τοῦ βίου, χαίρων και αἰνῶν τὸν Εὐεργέτην Θεόν». Δεῦτε λοιπὸν, προσφιλέστατά μου τέκνα, εἰς τὸν ἀναπαύοντα Θεόν· δεῦτε και ἀνανεώσατε, και καταστήσατε θερμο-

ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ

Βιογραφικὸν σημείωμα

τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζιχνῶν κ. Νικοδήμου

Γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις (2 Φεβρ. 1915), ἐσπούδασεν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, (1932–36). Ἀπὸ τῶν φοιτητικῶν χρόνων ἐνασχολούμενος περὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Θείου λόγου καὶ τὴν Κατηχητικὴν διακονίαν, ἐπελέγη ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου διὰ τὴν θέσιν τοῦ Ἀρχιδιακόνου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, δι' ἣν καὶ ἐχειροτονήθη τῇ 15ῃ Ἰανουαρίου 1939 ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου, παρέμεινε δ' ἐν τῇ θέσει ταύτῃ μέχρι λήξεως τῆς Ἀρχιερατείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου, παρὰ τῷ Ὁποίῳ καθηρτίσθη ὡς ἐκκλησιαστικὸν στέλεχος.

Ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Χρυσάνθου Ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος καὶ Ἀρχιμανδρίτης, διατηρήσας δὲ τὴν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ θέσιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου (1939–1957), διωρίσθη καὶ ὡς Ἱεροκῆρυξ ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν Πετραλῶνων, ἔνθα ἐπὶ δεκαετίαν (1941–50) ἀνέπτυξεν ἀξιόλογον πνευματικὴν δράσιν.

Προϋτάθη δις διὰ τὴν θέσιν τοῦ βοηθοῦ Ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης, τὸ 1945 καὶ τὸ 1951. Ὡσαύτως προϋτάθη καὶ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ὡς Ἐπίσκοπος Νοτίου Ἀμερικῆς (1950).

Ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, προτάσει τῆς Ἱ. Συνόδου, ἀπεσπάσθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων ὡς Ἱεροκῆρυξ, πρὸς τόνωσιν τοῦ φρονήματος τῶν ἀκριτικῶν πληθυσμῶν τῆς Χώρας (1946–47).

Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του ταύτην τῷ ἐξεφράσθη ἡ εὐαρέσκεια τοῦ Ὑπουργείου. Τὸ 1948 ἐκλήθη, ἵνα συμβάλῃ ὡς Ἱεροκῆρυξ εἰς τὸ ἀναμορφωτικὸν ἔργον

τῶν ἐν Μακρονήσῳ στρατιωτικῶν Μονάδων. Κατὰ δὲ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Γράμμου εὐρέθη εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν μετὰ τῆς 75ης Ταξιαρχίας. Ἀκολούθως, ὡς Ἱερεὺς τῆς Ἰλας Μερραρχίας, περιώδευσε τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην. Ὑπὸ τῆς Μερραρχίας ταύτης προϋτάθη δι' ἀπονομὴν παρασήμου. Μετὰ τὴν λήξιν τῆς στρατιωτικῆς του ἀποστολῆς, ἐπανελθὼν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν του ἔργον, διωρίσθη προϊστάμενος τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν (1950–51), καὶ ἀκολούθως τῶν Ἱ. Ναῶν Προφ. Ἥλιου—Παγκρατίου (1951–53) καὶ Ἀγ. Γεωργίου—Καρύκη (1953–60).

Κατὰ τὸ ἔτος 1951 διηύθυνε τὸ Γραφεῖον Ἀνοικοδομήσεως τῶν ἀνὰ τὴν Χώραν καταστραφέντων ἐκ τοῦ πολέμου Ἱ. Ναῶν καὶ τὴν ὅλην ὀργάνωσιν τοῦ γενομένου Πανελληνίου σχετικοῦ Ἐράνου.

Κατὰ τὰ ἔτη 1957–60 διετέλεσεν Ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀσωμάτων—Πετράκη. Εἶτα μετεκλήθη εἰς Ἀμερικὴν καὶ ἀνέλαβε τὴν Διεύθυνσιν τῆς ἐν Βοστώνῃ Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ «Τιμίου Σταυροῦ» (1961–62). Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ἑλλάδα ἐτοποθετήθη ὡς προϊστάμενος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἱ. Ναοῦ τῆς Ἀγίας Ζώνης (1962–65), ἐν ἣ θέσει παρέμεινε μέχρι τῆς εἰς Μητροπολίτην ἀναδείξεώς του.

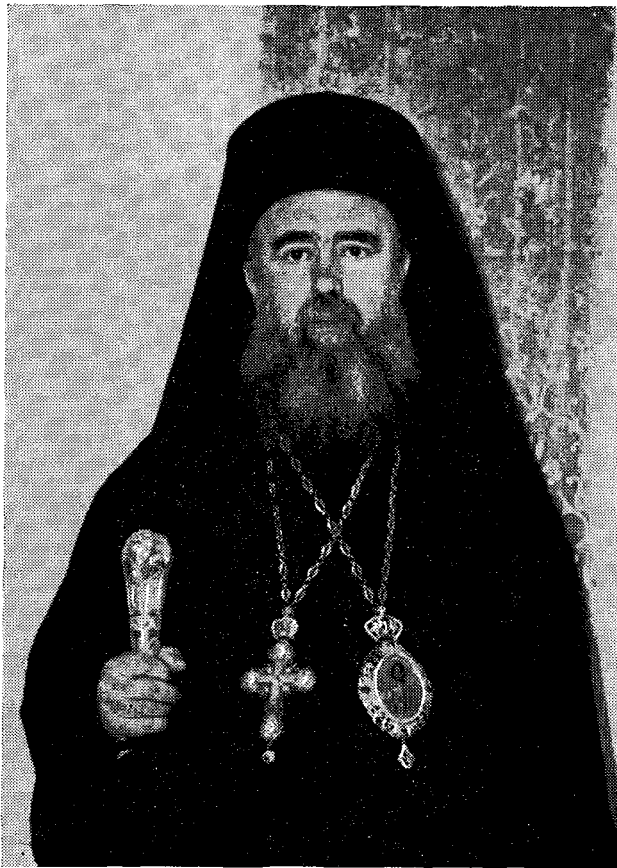
Συσέγραψεν ὑμολογικὰς ἐργασίας : Ἀσματικὰς ἀκολουθίας 1) Ἀγίου Λεωνίδου, Ἐπισκόπου Ἀθηνῶν (μετὰ συναφοῦς ἀγιολογικῆς μελέτης), 2) Ἀγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, τοῦ ἐκ τῆς νήσου Νάξου, 3) Φοίβης τῆς διακόνου, 4) ἐπὶ τῇ εἰς Πάτρας ἐπαναφορᾷ τῆς τιμίας Κάρας τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, 5) ἐπὶ τῇ ἐπανακομιδῇ τῆς τιμίας Κάρας τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου Τίτου εἰς Ἡράκλειον Κρήτης, 6) ἐπὶ τῇ ἐπανακομιδῇ τοῦ σεπτοῦ Σκηνώματος τοῦ Ὁσίου Πα-

τέρας τὰς μετὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῆς Ἀγιωτάτης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας σχέσεις σας. Δεῦτε καὶ ἀξιοποιήσατε εἰς τὴν ζωὴν σας, τὸν ἀτίμητον θησαυρὸν τῶν Ἀγιωτάτων καὶ σωτικῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ δὴ τὰ δύο ἐξ αὐτῶν, τὸ Μυστήριον τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως καὶ τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Ἱερὲ Κλῆρε, φιλόχριστε λαέ, συναγωνισθῆτε μαζί μου διὰ νὰ καταστήσωμεν τὴν πόλιν καὶ Μητρόπολιν Πειραιῶς ὑπόδειγμα πόλεως, διὰ νὰ ἀναδείξωμεν αὐτὴν ὑπέροχον, ὅχι ἐκ τοῦ πλήθους τῶν κατοίκων της, ἀλλ' ἐκ τοῦ πλήθους τῆς ἀρετῆς τοῦ λαοῦ της. Καθ' ὅσον, ὡς ἐτόνιζεν ὁ μέγας τῆς Βασιλευούσης Πατριάρχης, ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἡ πολυανθρωποτέρα πόλις, ἐὰν στερεῖται ἀρετῆς, τότε γίνεται ἀση-

μοτέρα τοῦ πλέον ἀφανοῦς χωρίου. Ἴδου πῶς ἐπ' αὐτοῦ ἐξεφράζετο : «Ἔμοι πόλις, μὴ ἔχουσα θεοφιλεῖς πολίτας, πάσης κώμης ἐστὶν εὐτελεστέρα καὶ σπηλαίου παντὸς ἀτιμοτέρα». Μεγαλύνωμεν λοιπόν, τέκνα μου καὶ ἀδελφοί μου, τὸν προσφιλέστατον Πειραιᾶ μας, διὰ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς. Ἄς ἀπευθύνωμεν καθ' ἐκάστην, εἰς τὸν Οὐράνιον Πατέρα ἡμῶν, τὸ ὀλόθερον αἴτημα : «Εἰς τὸν Πειραιᾶ μας, Κύριε, ἐλθέτω ἡ Βασιλεία Σου» καὶ τότε πάντα προστεθῆσεται ἡμῖν.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ Κοινωνία καὶ ἡ Δωρεὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν. Ἀμήν.

Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου κ. Νικόδημος.

πρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, ἀπὸ Βενετίας εἰς τὴν ἐν Παλαιστίνῃ φερώνυμον αὐτοῦ Λαύραν.

Ὁμοίως συνέγραψε: Κηρυκτικὰ βοηθήματα (ἐν «Ἐφημέριος» 1956 καὶ 1959), «Ἡ θεία Λειτουργία» (Ἀθῆναι 1960), «Πρὸς ἐκκλησιαζομένους» (κηρύγματα λειτουργικῆς διαφωτίσεως, Ἀθῆναι 1961), «Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης καὶ ἡ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» (Βιβλιοθήκη Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν μελετῶν 1960), «Ἐόρτια μηνύματα» (κηρύγματα ἐπὶ ταῖς Ἑορταῖς, Ἀθῆναι 1964).

Βιογραφικὸν σημείωμα

τοῦ Σ. Μητροπολίτου Αἰτωλοακαρνανίας κ. Θεοκλήτου

Ὁ νέος Μητροπολίτης Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Θεοκλήτος ἐγεννήθη ἐν Κάτω Βλασίᾳ Καλαβρύτων τὸ 1922. Ἀνετράφη ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν αὐτοῦ γονέων Ἰωάννου καὶ Νικολίτσας. Λίαν ἐνωρίς καὶ εἰς ἡλικίαν μόλις δεκαπέντε ἐτῶν, διὰ τὴν ἐκπληρώσιν τὸν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων πόθον τοῦ νὰ γίνῃ κληρικός διὰ τὴν ὑπηρετήσιν τὴν Ἐκκλησίαν, μετέβη εἰς τὴν ἐνδοξον καὶ ἱστορικὴν Μονὴν τῆς ἁγ. Λαύρας τῶν Καλαβρύτων, ὅπου προσελήφθη ὡς δόκιμος μοναχὸς ὑπὸ τοῦ

ἀοιδίμου γέροντός του Γαβριήλ Βλάχου. Ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ἀγρυπνον ἐπίβλεψιν τῶν εὐλαβεστάτων πατέρων τῆς Μονῆς, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τοῦ τότε καὶ νῦν Καθηγουμένου Πολυκάρπου Παΐκου, ἐγαλουχήθη μετὰ τὴν πίστιν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ «ἱερά γράμματα τὰ δυνάμενα σοφίσει εἰς σωτηρίαν». Ὁ νεαρὸς δόκιμος—Λουκάς κατὰ κόσμον, προέκοπτε εἰς τὴν ἀσκησιν καὶ τὴν εὐσέβειαν. Ἐνεκα τῆς φιλομαθείας του οἱ πατέρες τῆς Μονῆς παρώτρυναν αὐτὸν ἵνα ἀποπερατώσῃ τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς εἰς τὸ ἐν Καλαβρύτοις γυμνάσιον.

Τὸ 1953 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας καὶ μετὰ ταῦτα μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Κυροῦ Θεοκλήτου. Μέχρι τοῦ 1949 παρέμεινε ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Ἁγίας Λαύρας ὑπηρετῶν αὐτὴν καὶ προσφέρων τὰς ὑπηρεσίας του.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1946 προεχειρίσθη εἰς πρεσβύτερον καὶ ἐδόθη αὐτῷ τὸ ὄφρικιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου καὶ τὸ τοῦ Πνευματικοῦ πατρὸς ὑπὸ τοῦ τότε Καλ. καὶ Αἰγ. Ἀγαθονίου. Ἰδὼν ὁ ἀείμνηστος μητροπ. Ἀγαθόνικος τὴν ἀρετὴν καὶ διοικητικὰς ἰκανότητάς του δώρισε αὐτὸν ἡγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Νικολάου Βλασίας. Ἐκεῖ ὑπηρετήσεν μετὰ αὐταπάρησιν καὶ αὐτοθυσίαν τὴν Μονὴν τῆς γενετείρας του καὶ κατώρθωσεν ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος νὰ ἀναγάγῃ εἰς περιοπὴν τὴν ὡς ἂν ἱερὰν Μονὴν.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1948 σφοδροτάτη μάχη διεξήχθη εἰς τὸν περίβολον τῆς Μονῆς μεταξὺ τῶν συμμοριτῶν καὶ τμημάτων τοῦ Ἐθνικοῦ Στρατοῦ. Ἡ μάχη διήρκεσεν ἐπὶ δεκάωρον. Κατὰ τὴν σκληροτάτην ἐκείνην μάχην, ὁ νέος Μητροπολίτης Αἰτωλ. καὶ Ἀκαρν. μαζὺ μετὰ τοὺς ἐν τῇ Μονῇ πατέρας εὐρέθη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Στρατοῦ, ἐνισχύων καὶ ἐμπνέων αὐτούς. Πολλάκις ἐξετέθη εἰς τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ, διότι ἐξήρχετο εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἵνα περισυλλέξῃ τοὺς τραυματίας καὶ ἐπιδέσῃ τὰ τραύματα αὐτῶν. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ του, ὥστε ὁ Διοικητὴς τοῦ Τάγματος ἐνήργησεν καὶ ἐπαρσημοφορήθη μετὰ τὸ μετάλλιον ἐξαιρέτων πράξεων.

Τὸ 1949 ὁ Μητρ. κ. Θεοκλήτος ἔδωκεν ἐξετάσεις εἰς τὴν Θεολογ. Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὑποστὰς τὰς τμηματικὰς καὶ τὰς ἐπὶ πτυχίῳ ἐξετάσεις ἀπεφοίτησεν τὸ 1954. Ὡς φοιτητὴς ὑπηρετήσεν ὡς ἐφημέριος εἰς τὸν Πανεπιστημιακὸν Ναόν, ὅπου ἀπέκτησεν τὴν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν τῶν καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου.

Τὸ 1955 ὡς πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, προσελήφθη ὡς πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πατρῶν ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Πατρῶν καὶ μετὰ ταῦτα ἀοιδίου Ἀρ/που Ἀθηνῶν Κυροῦ Θεοκλήτου, προαχθέντος τοῦ προκατόχου του πρωτοσυγκελλοῦ κ. Εὐσταθίου εἰς Μητροπολίτην Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως. Ὡς πρωτοσύγκελλος τῆς

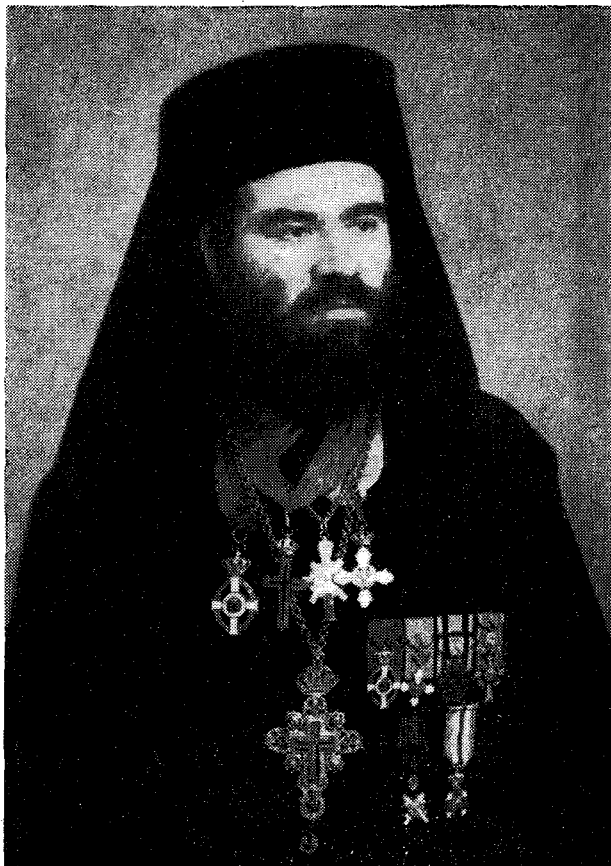
Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πατρῶν ὁ Σεβ. κ. Θεόκλητος εἰργάσθη μετ' ἤλων καὶ αὐταπάρησιν. Τὰ διοικητικὰ αὐτοῦ προσόντα καὶ τὸ ἥθος του ἐξετιμήθησαν δεόντως ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ τῶν Πατρῶν. Ἐντὸς ὀλίγου τὸ ὄνομά του ἐγένετο γνωστὸν καὶ ἀπέκτησε φήμην κληρικοῦ λαμπροῦ, τὸ κύρος τοῦ ὁποῖου προοιῶνιζεν ἄνοδον εἰς τὰ ὑπάτα τῆς Ἐκκλησίας ἀξιώματα. Καὶ πράγματι δὲν ἤργησεν ἡ ὥρα ἵνα κληθῆ ὁ Σεβ. κ. Θεόκλητος νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ ὑψηλοτέρας σκοπιάς.

Τὸν Αὐγούστου τοῦ 1957, ἀποθανόντος τοῦ μακαριστοῦ Ἀρ/ποῦ Ἀθηνῶν Κυροῦ Δωροθέου, ψήφοις κανονικαῖς τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησ. τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς τὸν ἀρ/κὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης Ἀρ/πῆς ὁ ἀπὸ Πατρῶν Θεόκλητος. Ἐπόμενον ἦτο ὁ νέος προκαθήμενος νὰ συμπεριλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἄχρι τότε συνεργάτην πρωτοσύγκελλον του, διὰ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ ἀξιόλογον τομέα ἐργασίας πλησίον του. Ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοποθετεῖται τοποτηρητῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πατρῶν μέχρι τῆς πληρώσεως τῆς θέσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ Μητροπολίτου. Τούτου γενομένου διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ νῦν Σεβ. Μητρ. Πατρῶν κ. Κωνσταντίνου, ὁ τοποτηρητῆς κ. Θεόκλητος καλεῖται νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ τοῦ ἀνατεθῆ ἡ Μεγάλη Πρωτοσυγκελλία καὶ ἡ διεύθυνσις τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἀρ/πῆς Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν ἐκ Πατρῶν ἀναχώρησιν τοῦ Κυροῦ Θεοκλήτου ὁ κληρὸς καὶ πλήθῃ λαοῦ τὸν προέμπειπον μετὰ τὰς καλλιτέρας τῶν εὐχὰς εἰς τὸν Σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τῶν Πατρῶν.

Τὴν 1ην Δεκεμβρίου τοῦ 1957 ἐγένετο ἡ ἐγκατάστασις του εἰς τὴν Μ. Πρωτοσυγκελλίαν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχ/πῆς Ἀθηνῶν. Ἐδῶ ἀνέμενον νέα καὶ ὑψηλὰ καθήκοντα. Ποικίλα τὰ προβλήματα. Μεγάλοι αἱ δυσχέρεια. Ἀπέραντος ἡ Ἀρ/πῆ Ἀθηνῶν μετὰ 2.000.000 τοὺς Χριστιανούς. Ἐκατοντάδες οἱ Ἱερεῖς. Ἀλλὰ προϊστάται τῆς Πρωτοσυγκελλίας ἀνὴρ νουεχῆς καὶ σώφρων, ἱκανότητος καὶ κύρους. Ὑπόσχεται πολλά. Θὰ εὔρουν τὴν λύσιν ὅλα τὰ ἐκκρεμῆ ζητήματα.

Ὁ νέος Μ. Πρωτοσύγκελλος ρίπτεται εἰς τὴν μάχην. Δὲν ὑπολογίζει κόπους καὶ θυσίας. Δὲν κάμπτεται πρὸ τῶν ἐμποδίων. Δὲν ὑποχωρεῖ πρὸ τοῦ ἐπιβεβλημένου καθήκοντος. Θέτει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον καὶ προχωρεῖ καὶ ἐπιτυγχάνει. Καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀπέκτησε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ὑφισταμένων καὶ προϊσταμένων του. Ἀξίζει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ θέσις τοῦ Μ.Πρ. εἶναι ἐπαλξίς δυσκολωτάτη. Θέσις διοικητικὴ πού φθείρει, κουράζει καὶ ἀπογοητεύει. Παρὰ ταῦτα ὑπηρετήσεν εὐόρκως ἐπὶ συνεχῆ ὀκταετίαν. Εἶναι ἡ μοναδικὴ περίπτωση Μ. Πρωτοσυγκελλοῦ ὅστις ὑπηρετήσεν ἐπὶ τόσα χρόνια καὶ ἐφθασεν βαθμολογικῶς εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ, ὅπερ οὐδέποτε ἐγένετο εἰς τὰ χρονικὰ τῆς διοικήσεως τῆς Ἀρ/πῆς Ἀθηνῶν. Κα-

Ὁ Αἰτωλοακαρνανίας κ. Θεόκλητος.

τὰ κοινὴν ὁμολογίαν ὑπῆρξε ὁ μόνος Πρωτοσύγκελλος πού ἠγωνίσθη καὶ ἐξετιμήθη τόσο πολὺ ἐκ μέρους τοῦ Ἱερατείου καὶ τοῦ θρησκευομένου λαοῦ. Τοιαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτυχία του, ὥστε τὴν ἐπομένην τῆς Ἐκλογῆς του 18 Νοεμβρίου ὁ Ἀθηναϊκὸς Τύπος σύσσωμος σχολιάζει τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μ. Πρωτοσυγκελλοῦ εἰς Μητροπολίτην Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Οὕτω ἡ ἐφημερὶς τὸ «Ἔθνος» γράφει: «Ἀκαρνανίας ἐξελέγη ὁ ἀρχιμ. Θεόκλητος Ἀβραντινῆς, διὰ ψήφων 34 ἐπὶ συνόλου 36. Οὗτος ἐπὶ σειράν ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ Ἀρ/ποῦ Θεοκλήτου, ὑπηρετεῖ ὡς Μέγας Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἀρ/πῆς Ἀθηνῶν. Εἰς τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον ἐπέτυχεν ἀπολύτως. Διόκησε θαυμάσια τὰ τῆς Ἀρ/πῆς καὶ ἀπέκτησε προσόντα πού τοῦ ἐπιτρέπουν τὴν διαποιμάνσιν τῆς Μεγάλης Μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας». Τὴν 17 Νοεμβρίου λαμβάνει χώραν ἡ ἐκλογὴ Μητροπολιτῶν. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Μ. Πρωτοσυγκελλοῦ θεωρεῖται βεβαία. Οὐδεὶς ἕτερος συνυποψήφιος αὐτοῦ. Ἡ Ἱεραρχία θὰ ἐκλέξῃ τὸν ἄριστον διὰ νὰ ποιμάνῃ τὸν εὐγενῆ καὶ φιλόθρησκον λαὸν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, τὴν ὁποῖαν ἐκλείσαν μεγάλοι ἐκκλησιαστικὰ μορφαὶ καὶ ἐποίμανον θεοφιλῶς καὶ μετὰ ζήλου μεγάλα ἀναστήματα ἱεραρχῶν. Τὸ

Ο Σάμου και Ίκαρίας κ. Παντελεήμων.

ἀποτέλεσμα γνωστόν ἐκ τῶν 36 ἐκλεκτῶρων λαμβάνει 34 ψήφους. Ἐκλογή πρωτοφανής. Ἐπιβράβευσις τῆς ἀρετῆς καὶ ἰκανότητος. Πανήγυρις φαιδρά. Κλήρος καὶ λαὸς πανηγυρίζει.

**Βιογραφικὸν σημεῖωμα
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου καὶ Ίκαρίας
κ. Παντελεήμονος**

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ίκαρίας κ. Παντελεήμων ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ ἔτος 1925.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν Γυμνασιακῶν του σπουδῶν ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τὸ ἔτος 1947.

Εἶτα καταταγείς εἰς τὰς τάξεις τοῦ Στρατοῦ ὑπῆρξε τὴν Πατρίδα ἐπὶ μίαν τριετίαν, ὡς ἐφεδρος Ἀνθυπολοχαγὸς Πεζικοῦ, εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν τῆς Ὀρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, κατ' ἀρχάς, εἶτα εἰς τὴν Β10 τῆς 42ας Ταξιαρχίας καὶ τέλος εἰς τὴν Β10 τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, τιμηθεὶς δις διὰ τοῦ μεταλλίου τῶν

ἐξαιρέτων πράξεων, τῇ προτάσει τοῦ τότε Γενικοῦ Διευθυντοῦ Αὐτῆς, νῦν δὲ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ.κ. Κυπριανοῦ.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσίν του ἐκ τῶν τάξεων τοῦ Στρατοῦ, ἐχειροτονήθη εἰς Διάκονον, τὴν 23τὴν Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1950 καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς Πρεσβύτερον, διορισθεὶς συγχρόνως ὡς Ἱεροκέρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, ἐξ ἧς μετὰ διετίαν μετετέθη εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, ἔνθα ἐδίδαξε καὶ ὡς Καθηγητῆς εἰς τὸ Ἀνώτατον καὶ Κατώτερον Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον. Ἀκολουθῶς ἔτυχε διετούς ὑποτροφίας παρὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως πρὸς μετεκπαίδευσιν εἰς Παρισίους, τῇ προτάσει τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐν Παρισίοις εὐρισκόμενος ἐφοίτησεν ἐπὶ μίαν διετίαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Σορβόννης, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ Καθολικὸν Ἰνστιτούτον.

Καὶ εἰς μὲν τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Σορβόννης παρηκολούθησε τὰ κάτωθι Cours :

1) Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία, 2) Ἑρμηνεία Καινῆς Διαθήκης, 3) Ψυχολογία τοῦ Παιδός, 4) Ψυχολογία τοῦ Ἐφήβου, 5) Μέθοδος στατιστικῆς τῆς ἐφηρμοσμένης Ψυχολογίας, 6) Βιολογικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἐξέλιξις τοῦ Παιδός, 7) Παιδαγωγικὴ καὶ Διδακτικὴ καὶ 8) Τὰς Travaux pratiques (Test).

Εἰς δὲ τὸ Καθολικὸν Ἰνστιτούτον παρηκολούθησε τὰ κάτωθι Cours :

1) Ἐφηβος καὶ Κατήχησις, 2) Συμβολικὴ, 3) Κατήχησις καὶ Λειτουργικὴ, 4) Βιβλικὴ Κατήχησις, 5) Ἱστορία τῆς Κατηχήσεως, 6) Χριστιανικὴ Ἀνθρωπολογία, 7) Ποιμαντικὴ Θεολογία, 8) Ἀρχαὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, 9) Ψυχοπαθολογία καὶ Παιδαγωγικὴ, 10) Ψυχολογία καὶ Κατήχησις καὶ 11) Κατηχητικὴ καὶ Παιδαγωγικὴ.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐν Παρισίοις σπουδῶν του ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα διωρίσθη, τῇ ὑποδείξει τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, Ἱερατικῶς Προϊστάμενος τοῦ Ἱεροῦ Πανεπιστημιακοῦ Ναοῦ «Εἰσοδίων Θεοτόκου» (Καπνικαρέας). Ὡς Ἱερ. Προϊστάμενος τοῦ ὡς εἴρηται Ἱ. Ναοῦ, ἴδρυσεν ἐν τῇ Πανεπιστημιακῇ Λέσχῃ, τῇ ἐγκρίσει τῆς Πρυτανείας, Γραφεῖον Ὀρησκευτικῆς Ἐξυπηρετήσεως Φοιτητῶν καὶ Φοιτητριῶν, τοῦ ὁποίου σκοπὸς ἦτο ἡ ἠθικὴ καὶ ὕλικὴ ἐνίσχυσις τῆς σπουδαζούσης Νεολαίας. Ἐκ παραλλήλου διωρίσθη ὑπὸ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ὀρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ὀρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, τῇ προτάσει τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, Καθηγητῆς τοῦ Ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου τῆς Ριζαρείου, ἔνθα ἐπὶ μίαν πενταετίαν ἐδίδαξε τὰ μαθήματα τῆς Τελετουργικῆς καὶ Ἐξομολογητικῆς.

Ἐπίσης προτάσει τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Κυροῦ Θεοκλήτου καὶ ἐγκρίσει τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, διωρίσθη Ὑποδιευθύντης καὶ Πνευματικὸς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου Αὐτῆς, εἰς ὃ εἰργάσθη ἐπὶ μίαν τριετίαν. Ὑπηρετήσεν ἐπίσης ἐπὶ μίαν διετίαν, κατόπιν Σεπτῆς Ἐντολῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Κυροῦ Θεοκλήτου, ὡς Γραμματεὺς τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐπίσης ἐδίδαξεν εἰς τὸ Πνευματικὸν Φροντιστήριον Πεντέλης ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς Του ἄχρι τοῦδε, Λειτουργικὴν, Τελετουργικὴν, Ἑρμηνείαν Ἱερῶν Κανόνων καὶ περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων.

Τέλος ἐξελέγη παμψηφεί ὑπὸ τε τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πολυμελοῦς Συμβουλίου τῆς Ριζαρείου, Διευθυντῆς τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς καὶ τοῦ Ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου τῆς Ριζαρείου, πλὴν ὁμως δὲν διηκόνησεν εἰς τὴν θέσιν ταύτην, καθότι ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος κυρὸς Θεόκλητος, τῇ ἐγκρίσει καὶ τῆς Ἱ. Συνόδου, τὸν διώρισε Γραμματεὰ τοῦ Δικαστηρίου Αὐτῆς, ἔνθα ὑπηρετήσεν ἐπὶ μίαν πενταετίαν, μετὰ τὸ πέρασ τῆς ὁποίας ἡ Σεπτῆ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ψήφοις κανονικαῖς τὸν ἐξέλεξε Μητροπολίτην τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σάμου καὶ Ἰκαρίας.

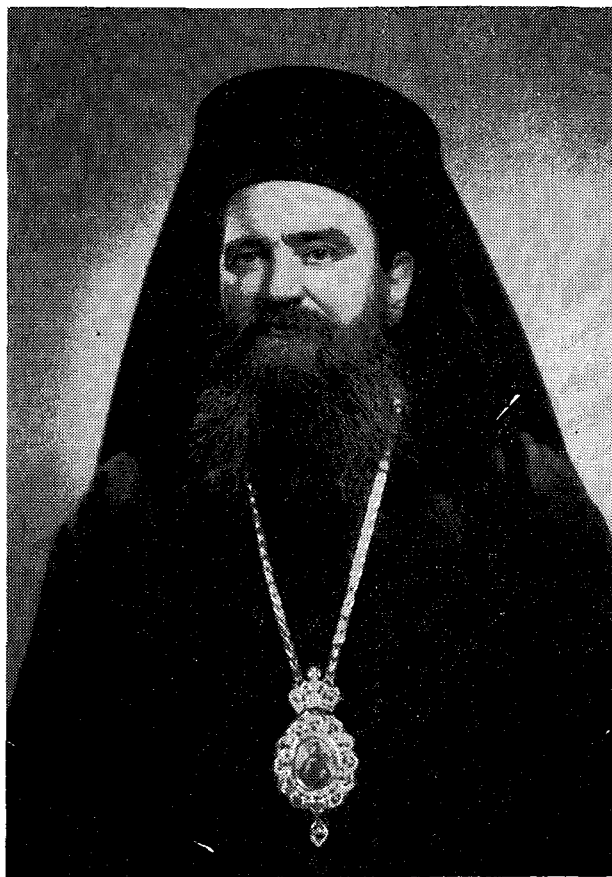
Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Παντελεήμων ἐδημοσίευσε μέχρι τοῦδε τὰς ἐξῆς μελέτας καὶ ἄρθρα :

1. Ἡ δογματικὴ διδασκαλία τοῦ Ἀγίου Ἰγνατίου Ἀντιοχείας.
2. Ἡ ἱστορικὴ Μονὴ Δαφνίου.
3. Ἡ Θεία Λειτουργία τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ (ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 325 ἀνεκδότου χειρογράφου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων).
4. Οἱ στύλοι τῆς εὐσεβείας (Τρεῖς Ἱεράρχαι).
5. Ἡ θεία Λατρεία.
6. Ὁ ἰδρυτὴς τῆς τῶν Θεοσκέων Ἐκκλησίας.
7. Ὁ ἄγνωστος Θεός.

Βιογραφικὸν σημείωμα

τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀργολίδος κ. Χρυσόστομου

Ὁ Ἀργολίδος Χρυσόστομος, κατὰ κόσμον Νικόλαος Δεληγιαννόπουλος, ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1916, ἐκ γονέων Ἰωάννου καὶ Ἀδαμαντίνης. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα διήκουσεν ἐν τῇ γενετείρᾳ του. Ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ εἰς Ζάκυνθον ἐπικρατοῦν ἔθος, ὑπηρετήσας πολλοὺς ἱερομονάχους

Ὁ Ἀργολίδος κ. Χρυσόστομος.

τῆς Ἱερᾶς μονῆς Ἀγίου Διονυσίου Ζακύνθου καὶ πολλοὺς αἰδεσιμωτάτους ἐφημέριους τῆς νήσου.

Τὸ 1934 εἰσήχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐξ ἧς ἔλαβε τὸ πτυχίον τὸ 1939. Ἐν τῷ μεταξὺ τῇ πρώτῃ Ἰανουαρίου 1938 καρεῖς μοναχὸς τῆς Ἱερᾶς μονῆς Στροφάδων καὶ Ἀγίου Διονυσίου καὶ μετονομασθεὶς εἰς Χρυσόστομον, ἐχειροτονήθη εἰς Διάκονον ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου τότε Ζακύνθου καὶ μετὰ ταῦτα Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κυροῦ Χρυσόστομου, ὅστις ἰδιαίτατα συνέβαλεν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς εἰς τὴν ἀνάδειξιν αὐτοῦ. Ὡς Διάκονος ὑπηρετήσεν εἰς Ἀθήνας εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς ἀγίας Μαρκέλλης Βοτανικοῦ καὶ ἀγίας Εἰρήνης, ἔνθα τακτικῶς ἐκήρυσσε τὸν θεῖον λόγον. Λαβὼν τὸ πτυχίον του τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1939 διωρίσθη ἱεροκέρυξ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας παρὰ τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ζακύνθου, τὸν δὲ Ἰανουάριον τοῦ 1940 τακτικὸς ἱεροκέρυξ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας. Συσταθέντος Ἱερατικοῦ Φροντιστηρίου ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου μητροπολίτου Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κυροῦ Ἀνθίμου εἰς Κυπαρισσίαν, ἀνετέθη τῷ ἱεροκέρυκι ἡ διεύθυνσις αὐτοῦ καὶ ἡ διδασκαλία τῶν περισσοτέρων μαθημάτων. Τῇ 28ῃ Ἀπριλίου

ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΝ ΑΑΡΗΥΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ

Ὁ Τόμος τοῦ Λέοντος καὶ ἡ Δ' Οἴκουμ. σύνοδος.

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸν ὄρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καὶ εἰς τὸν μετ' αὐτοῦ ἀμέσως σχετιζόμενον Τόμον τοῦ πάπα Λέοντος. Ὁ ἐπίσκοπος Sarkissian εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐτόνισεν, ὅτι «δι' ἡμᾶς τοὺς μὴ Χαλκηδόνιους ἡ μάλιστα ὀξεία καὶ ἀμφισβητήσιμος ἐποψὶς τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ὑπῆρξεν ἢ ἀποδοχὴ ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος ὡς κανόνος πίστεως (regula fidei). Προσέθεσε δέ, ὅτι καὶ ὁ Τιμόθεος Αἰλουρος ἐν τῇ Ἀναίρσει του περὶ τῆς συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἐπιχειρηματολογεῖ ἐκτενέστερον κατὰ τοῦ Τόμου τούτου παρὰ κατὰ τῆς Συνόδου αὐτῆς¹. Παρομοίως, ὡς εἶπομεν, καταφέρεται κατὰ τοῦ Τόμου καὶ ὁ αἰδεσ. Samuel².

Τὴν ἐμφανῆ ταύτην ἀντίθεσιν τῶν Ἀντιχαλκηδονίων ἀντικρύσαντες οἱ ἡμέτεροι, μολοντοὶ μετὰ σεβασμοῦ ἐξεδηλώθησαν πρὸς τὸν Τόμον τοῦ Λέοντος, ἐχαρακτήρισαν αὐτὸν «ὡς ἔγγραφον (a piece of

paper) μεταξύ πολλῶν ὑλικῶν ἐν τῇ Συνόδῳ. Οἱ παπικοὶ ἀπεσταλμένοι ἐζήτησαν νὰ υἱοθετηθῇ ὡς ὄρος, ἀλλ' οἱ Ἀνατολικοὶ Πατέρες ἠρνήθησαν»³. Ὁ δὲ καθηγητὴς κ. Ρωμανίδης ἀνήρесе μὲν διὰ λαμπρᾶς ἐπιχειρηματολογίας μέγα μέρος τῶν κατὰ τοῦ Τόμου προκαταλήψεων τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ἐν ταῖς συζητήσεσιν ὅμως ἐβεβαίωσεν, ὅτι οὗτος οὐδέποτε ἐγένετο δεκτὸς ὡς ὄρος πίστεως καὶ δὲν ἀπολαύει τῆς αὐτῆς ἢ ἴσης φήμης πρὸς τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καὶ «μόνον ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου δύναται νὰ γίνῃ δεκτὸς»⁴. Καὶ ὅτι μὲν ὀλόκληρος καὶ αὐτούσιος ὁ Τόμος τοῦ Λέοντος δὲν περιελήφθη εἰς τὸν ὄρον τῆς Τετάρτης ἢ ἄλλης Οἴκουμενικῆς Συνόδου, εἶναι αὐτόδηλον. Ὅτι ὅμως ἐνέχει τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Ἀρμένιος ἐπίσκοπος Sarkissian ἀντελήφθη, ὅτι ἀποδίδομεν εἰς αὐτόν, εἶναι ἀναμφισβήτητον.

1. Πρακτικά ἐνθ' ἄν. σελ. 32.
2. Αὐτόθ. σελ. 50.

3. Αὐτόθ. σελ. 78.
4. Αὐτόθ. σελ. 107 καὶ 145.

1940, ὡς ἐκ τῆς προβλεπομένης τότε γενικῆς ἐπιστρατεύσεως, ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐχειροτονήθη εἰς Πρεσβύτερον, προαχθεὶς εὐθύς εἰς Ἀρχιμανδρίτην, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω πνευματικοῦ του πατρὸς κυροῦ Χρυσσοτόμου. Ἐκραγέντος τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν εὐρέθη εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πυρὸς συγκακουχούμενος μετὰ τοῦ ἐνδόξου στρατοῦ μας καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ σκληροῦ καὶ ἐνδόξου ἐκείνου πολέμου. Καταρρεῦσαντος τοῦ μετώπου κατὰ Μάιον τοῦ 1941, μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ πνευματικοῦ του πατρὸς ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἀργολίδος Ἰωάννου καὶ προσελήφθη ὑπὸ τούτου ὡς ἱεροκήρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀργολίδος, ὑπηρετήσας ἐκεῖσε ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1960, ὅτε προσελήφθη παρὰ τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κυροῦ Θεοκλήτου ὡς γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην δὲν ἐγκατέλιπε τὸ εἰς Ἀργολίδα πνευματικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ὡς ἱεροκήρυξ εἶχεν ἐπιτελέσει, δι' ὃ καὶ κατήρχετο ἐκεῖ τὰς ἡμέρας τοῦ Σαββάτου καὶ τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν ἁγίων Ἑορτῶν, ἐφ' ὅσον ἡ Ἱερά Σύνοδος δὲν συνεδρίαζεν.

Ὡς ἱεροκήρυξ Ἀργολίδος διελθὼν ἐκεῖσε τὰ δεινὰ τῆς δεκαετίας 1941—1950 κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ἀπαλλαγῆς τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν ποικίλης μορφῆς δεινῶν, μέσῳ τῶν ὁποίων ἐζη οὗτος, διακινδυνεύσας

πολλάκις καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του. Ἐν τῇ πληρώσει τῆς ἀποστολῆς του συνέγραψε τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀργολίδος ἐκδοῦς ἄχρι τοῦδε 1ου) Ἱστορίαν τῆς διοικήσεως αὐτῆς ἀπὸ τῆς συστάσεώς της ἄχρι τοῦδε, 2ου) τὴν Ἱστορίαν τῶν ἐν Ἀργολίδι ἱερῶν μονῶν καὶ 3ου) τοὺς βίους τῶν ἐν Ἀργολίδι Ἀγίων.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐκτιμήσασα τὴν πίστην διακονίαν τοῦ εἰρημένου, τῇ 19ῃ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1965 ἐξελέξατο παμψηφεί τούτον Μητροπολίτην τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀργολίδος, εἰς διαδοχὴν τοῦ προαχθέντος εἰς Μητροπολίτην Πειραιῶς Ἀργολίδος κυρίου Χρυσσοτόμου, γενομένης τῆς χειροτονίας αὐτοῦ τῇ 23ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἱερῷ ναῷ τῆς ἁγίας Εἰρήνης, προεξάρχοντος τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἡλείας κυρίου Γερμανοῦ, τῇ συμμετοχῇ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κυρίου Γεωργίου, Πειραιῶς κυρίου Χρυσσοτόμου, Κίτρου κυρίου Βαρνάβα, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κυρίου Εὐσταθίου, Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κυρίου Στεφάνου, Παροναξίας κυρίου Ἐπιφανίου, Ἱερισσοῦ—Ἀγ. Ὀρους καὶ Ἀρδαμερίου κυρίου Παύλου καὶ Γυθείου καὶ Οἰτύλου κυρίου Σωτηρίου.

Ὁ Σεβασμιώτατος ἔχει τύχει πολλῶν τιμητικῶν διακρίσεων καὶ παρασῆμων παρὰ τε τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας.

Ἐκ τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος εἰς μὲν τὸν Ὅρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἐνεσωματώθη αὐτοῦσία ἡφράσις: «σωζομένης τῆς ιδιότητος ἑκατέρας φύσεως καὶ εἰς ἓν πρόσωπον συνιούσης», εἰς δὲ τὸν Ὅρον τῆς Ἑκτῆς Οἰκουμενικῆς συμπεριελήφθη ὁλόκληρος ἡ περίοδος: «ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε, τοῦ μὲν Λόγου κατεργαζομένου τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ τοῦ Λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος». Ἐπὶ πλέον ἢ ἐκ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου παρεισαχθεῖσα εἰς τὸν ὅρον τῆς Χαλκηδόνος φράσις: «οὐχ ὡς τῆς φύσεως διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἔνωσιν» ἐκφράζει τὸ αὐτό, ὅπερ πλατύτερον καὶ ὁ Τόμος τοῦ Λέοντος διὰ τῶν ἐξῆς: «Φυλάττει γὰρ ἑκατέρα φύσις ἀνελλιπῶς τὴν ἑαυτῆς ιδιότητα καὶ ὡςπερ οὐκ ἀναίρει τὴν τοῦ Θεοῦ μορφήν ἢ μορφήν τοῦ Θεοῦ, οὕτω τὴν τοῦ Θεοῦ μορφήν ἢ τοῦ δούλου μόρφωσις οὐκ ἐμέιωσε». Ἐπὶ πλέον ἢ σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος ἐν αὐτοῖς τοῖς εἰσαγωγικοῖς εἰς τὸν ὅρον αὐτῆς χαρακτηρίζει «τὴν ἐπιστολὴν τοῦ τῆς μεγίστης καὶ πρεσβυτέρας Ρώμης προέδρου, τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου Λέοντος» ὡς «τῆς τοῦ μεγάλου Πέτρου ὁμολογία συμβαίνουσαν καὶ κοινὴν τινὰ στήλην ὑπάρχουσαν κατὰ τῶν κακοδοξούντων»⁵. Ὡσαύτως δὲ μνημονεύεται ἀμέσως καὶ πρὸ τοῦ ὅρου τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς ὁ Τόμος «τοῦ πανιέρου καὶ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης Λέοντος», «ὃν στήλην τῆς Ὁρθοδοξίας» ἢ ἐν Χαλκηδόνι «σύνοδος ἀπεκάλεσε»⁶. Θέλομεν ἄλλας μαρτυρίας καὶ ἄλλα πραγματικώτερα καὶ ἀπτότερα τεκμήρια;

Ὁ συνάδελφος αἰδ. κ. Ρωμανίδης προσθέτει ἀξιολογωτάτας τινὰς κρίσεις περὶ τοῦ Τόμου, τὰς ὁποίας καὶ δίκαιον καὶ πρὸς διαφώτισιν τοῦ ὄλου ζητήματος ἐπιβάλλεται νὰ παραθέσωμεν. Τονίζει ὁ συνάδελφος, ὅτι καὶ ἐν τῷ Τόμῳ ἐξαίρεται ἡ ἐνόησις τοῦ προσώπου καὶ ἡ σάρκωσις τοῦ Λόγου ὅταν γράφετα, ὅτι «ὁ Αὐτὸς τοῦ αἰδίου Πατρὸς μονογενῆς αἰδίου ἐτέχθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, ἥτις γέννησις χρονικὴ τῆς θείας αὐτοῦ καὶ αἰδίου γεννήσεως οὔτε τι ἀπμείωσεν, οὔτε μὴν τι ταύτη προσέθεσε...»⁷. Ὁ ὅρος δὲ τῆς Χαλκηδόνος κατὰ τὴν ἔποψιν ταύτην, συνεχίζει ὁ συνάδελφος, εἶναι καὶ αὐτὸς ὡσαύτως σαφής: «Ἐπόμενος τοίνυν τοῖς ἁγίοις Πατράσιν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν συμφώνως ἅπαντες ἐκδικάσκομεν... Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἀνθρώπον ἀληθῶς, τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα... πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν Θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν

σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου»⁸.

Ἐξαίρει ὡσαύτως ὁ συνάδελφος ὡς ἄξιον πάσης προσοχῆς, ὅτι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Τόμου ἐν τῇ δευτέρᾳ συνεδρίᾳ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, αἱ τρεῖς ἤδη περίφημοι περικοπαί, αἱ Νεστορικῶς ἠχοῦσαι, προεκάλεσαν διακοπὰς. Προσθέτομεν ἡμεῖς, ὅτι ἡ δευτέρα τούτων περιελήφθη αὐτοῦσια εἰς τὸν ὅρον τῆς Ἑκτῆς Οἰκουμενικῆς. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ μιᾶς ἐκάστης ἐκ τῶν διακοπῶν, ἐπειδὴ ἐξεφράσθησαν ἀμφιβολίαι περὶ τῶν περικοπῶν τούτων ὑπὸ τῶν Ἰλλυρικῶν καὶ Παλαιστινῶν ἐπισκόπων, ὑπερησπίσθησαν αὐτὰς διὰ χρήσεως παραλλήλων χωρίων ἐκ τοῦ Κυρίλλου⁹. Κατὰ τὰ Πρακτικὰ οἱ ἄρχοντες καὶ ἡ σύγκλητος εἶπον τότε: «Μετὰ ταῦτα πάντα, ἔτι τίς ἀμφιβάλλει; Οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει». Ὁ Ἀττικὸς ὁμοῦ ἐπίσκοπος Νικοπόλεως ἐζήτησεν, ὅπως δοθῆ ἡ προθεσμία «ὀλίγων ἡμερῶν, ἵνα ἀκυμάντῳ διανοίᾳ καὶ ἀταράχῳ λογισθῶν» ἀποφασίσωσιν οἱ ἐπίσκοποι τὰ τῷ Θεῷ δοκούντα. Καὶ ἐδόθη τοιαύτη ἡμερῶν πέντε, «ὥστε ἐν τῷ μεταξύ συνελθεῖν» τοὺς πατέρας «εἰς τὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Ἀνατολίου καὶ κοινῇ περὶ τῆς πίστεως βουλευσασθαι, ἵνα οἱ ἀμφιβάλλοντες διδαχθῶσι». Ἐν συνεχείᾳ ὁμοῦ «πάντες οἱ ἐπίσκοποι ἐβόησαν: ἡμεῖς οὕτω πιστεύομεν ἡμῶν οὐδεὶς ἀμφιβάλλει». Δι' αὐτὸ καὶ οἱ ἄρχοντες προσέθεσαν: «οὐκ ἀναγκαῖον πάντας ἡμᾶς συνελθεῖν ἀλλ' ὅσους θὰ ἐκλέξῃ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀνατόλιος ἱκανοὺς, ἵνα τοὺς ἀμφιβάλλοντας ἐκδιδάξωσι»¹⁰. Εἰς τὴν τετάρτην συνεδρίαν τῆς Συνόδου ἐπανῆλθεν ὁ λόγος ἐπὶ τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος. Πρῶτος ὁ Ἀνατόλιος ἀπεφάνθη, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ Λέοντος «συνάδει τῷ συμβόλῳ» Νικαίας, Κων/λεως καὶ τοῖς ἐν Ἐφέσῳ πραχθεῖσιν ἐπὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου παρὰ τῆς Οἰκουμενικῆς καὶ ἁγίας συνόδου». Τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς ἐπανέλαβον καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ πάπα καὶ Μάξιμος ὁ Ἀντιοχείας καὶ Ἰωάννης ὁ Σεβαστείας καὶ Σέλευκος ὁ Ἀμασειας καὶ Πατρίκιος ὁ Τυάνων καὶ Θεόδωρος ὁ Δαμασκοῦ καὶ Φώτιος ὁ Σύρου καὶ Συμεὼν ὁ Ἀμιδης καὶ Περγάμιος ὁ Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας κ.λ.π. καὶ ὑπερενενηκοντα ἄλλοι ἐπίσκοποι. Ὡστε ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Τόμου δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὑπὸ τὸ φῶς καὶ ἐν ὑπαγωγῇ πρὸς τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ Κυρίλλου, ὡς σημειοῖ ὁ κ. συνάδελφος, ἀλλὰ διότι οὗτος εὐρέθη σύμφωνος πρὸς τὰς προηγηθείσας τρεῖς οἰκουμ. συνόδους, τῆς τρίτης τῶν ὁποίων ὅρος θὰ ἠδύνατο νὰ λογισθῶσι τὰ δώδεκα κεφάλαια. Τὴν σημασίαν τοῦ Τόμου τέλος ἐξαίρει καὶ αὐτὸς ὁ ὅρος τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ἐνθα διακηρύττεται, ὅτι «τὰς τοῦ μακαρίου Κυρίλλου ἐπιστολάς πρὸς Νεστόριον καὶ πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀρμοδίας οὕσας ἐδέξατο εἰς ἔλεγχον τῆς Νεστορίου φρενοβλαβείας», «αἰς καὶ τὴν ἐπιστολήν... τοῦ μακαριωτάτου

5. Ἰ Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὁρθοδ., ἐκδ. Ἰ Τόμ. Α', σελ. 165.

6. Αὐτόθ. σελ. 187.

7. Ed. Schwartz, Acta Concil. Oecumenicorum. Conc. Universale Chalcedonense II, I σελ. 11.

8. Mansi 7, 116.

9. Αὐτόθ. σελ. 972.

10. Αὐτόθ. σελ. 973.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ ΟΡΜΩΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΩΝ

7. Παρθένιος Β' (α' 1644-46, β' 1648-51).

Ὁθεν διὰ συνοδικῆς πράξεως, ἀπὸ 7 Μαρτίου 1644, ἦν ὑπογράφουν ἑπτὰ ἀρχιερεῖς, δέκα ὀκτώ ὀφφικιάλοι κληρικοί καὶ λαϊκοὶ τοῦ Πατριαρχείου καὶ δώδεκα προϋχοντες «ἀπεφάνθη (ἡ Ἐκκλησία) κοινῶς...ἐάν τις φανεῖ τῆς τοιαύτης ἐπιβουλῆς συνεργὸς καὶ σύμφωνος καὶ ὁμογνώμων..., ὁ τοιοῦτος εἰ μὲν ἀρχιερεὺς ἐστί καθαιρεῖσθω καὶ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἐκπιπτέσθω ἀναντιρρήτως, εἰ δὲ κληρικὸς καὶ ἀρχων καὶ ἀρχόμενος παιδευσέσθω ἐκκλησιαστικῶς

κατὰ τὸ προσῆκον αὐτῶ»²¹⁹.

Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἀποφύγη ἐν τέλει τὴν ἐγκυμονοῦσαν κατ' αὐτοῦ θύελλαν. Τὰ πνεύματα ὄλων προϊόντος τοῦ χρόνου ἐστράφησαν ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς καταφαίνεται εἰς ἀπαντητικὴν ἐπιστολὴν ἀρχιερέων ἀπὸ 23 Δεκεμβρίου 1646 πρὸς τὸν ἡγεμόνα πάσης Μολδοβλαχίας Ἰωάννην Βασιλείου. «Διὰ δὲ τὸν ἐκβληθέντα νέον Παρθένιον πῶς ἐτάραξε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ

219. Αὐτόθι.

καὶ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος» «εἰκότως συνήρμωσε»¹¹.

Ἄλλ' οὐ μόνον ἐν τῇ Εἰσηγήσει¹² αὐτοῦ ἐποιήσατο λόγον περὶ τοῦ Τόμου τοῦ Λέοντος ὁ αἰδεσ. συναδέλφος κ. Ρωμανίδης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς Εἰσηγήσεως τοῦ αἰδεσ. συναδέλφου κ. Meyendorff συζήτησιν ὑπεγράμμισε τὴν συμφωνίαν τοῦ Τόμου τούτου πρὸς τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ Κυρίλλου προσθέσας, ὅτι ἡ οὕτω καλουμένη θεοπασιτική διατύπωσις, δι' ἧς ἐξαίρεται ἡ ἔνωσις τῶν δύο φύσεων ἐν τῷ Χριστῶ, περιέχεται σαφῶς καὶ ἐν τῷ Τόμῳ τούτῳ¹³. Πράγματι δὲ ἐκτὸς ἄλλων φράσεων ἀπαντῶνται ἐν τῷ Τόμῳ Λέοντος καὶ αἱ ἐπόμενα: «Ὁ ἀπαθὴς Θεὸς οὐκ ἀπηξίωσε παθητὸς εἶναι ἄνθρωπος καὶ ὁ ἀθάνατος νόμοις ὑποκείσθαι θανάτου». «καὶ πάλιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σταυρωθεὶς λέγεται καὶ ταφεῖς, ὁπότε ταῦτα οὐκ ἐν αὐτῇ τῇ θεότητι, ἐν ἡ μονογενῆς καὶ συναΐδιος καὶ ὁμοουσιος ὦν τῷ Πατρὶ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀσθενείᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ὑπομεμένηκε φύσεως. Ὁθεν τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν σταυρωθέντα καὶ ταφέντα πάντες καὶ ἐν τῷ συμβόλῳ συνομολογοῦμεν κατ' ἐκεῖνο τὸ ἀποστολικόν. Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν»¹⁴.

Ὡς ἐκ περισσοῦ εἰς ἀπάντησιν τῶν παρατηρήσεων τοῦ ἐπισκόπου Sarkissian¹⁵, ὅτι ἐν τῷ Τόμῳ διακρίνονται τόσον ὀξέως αἱ δύο ἐν Χριστῶ φύσεις, ὥστε εἰς ἐκάστην τούτων δίδεται ἡ ἔννοια προσώπου καὶ περιγράφονται αὐταί ὡς αὐθυπόστατοι ὀντότητες μετὰ τῶν ἐνεργειῶν των, καὶ τῶν συναφῶν παρατηρήσεων τοῦ αἰδεσ. Samuel¹⁶, παραθέτομεν καὶ τὰ ἐπόμενα ἐκ τοῦ Τόμου ἀποσπάσματα, ἐν οἷς ρητῶς ἀποκηρύττεται ἡ διάκρισις καὶ ὁ ἀποχωρισμὸς τῶν φύσεων. «Μετὰ τὴν ἀνάστασιν», γράφει, «πάλιν ὁ αὐτὸς τὰ τραύματα τῆς πλευρᾶς καὶ τὰς διατρήσεις τῶν ἡλῶν καὶ πάντα τὰ τοῦ νεα-

ροῦ πάθους ἐπεδείκνυ σημεῖα λέγων· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα καὶ σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα (Λουκ. κδ' 39), ὅπως ἂν ἐν αὐτῶ μεμνηκέναι γνωσθῆ ἡ ιδιότης τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀδιαίρετως, οὕτω τε μάθωμεν τὸν Λόγον μὴ τοῦτο εἶναι ὅπερ ἐστὶν ἡ σὰρξ, ἀλλ' ἕνα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Λόγον ὁμολογήσωμεν καὶ τὴν σάρκα». «Πᾶν πνεῦμα τὸ διαίροῦν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀπὸ Θεοῦ οὐκ ἐστὶ καὶ οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος. Τί δὲ ἐστὶ τὸ διαίροῦν Ἰησοῦν εἰ μὴ τὴν ἀνθρωπίνην ἀπ' αὐτοῦ φύσιν ἀποχωρίζειν καὶ τὸ μυστήριον, δι' οὗπερ ἐσώθημεν μόνον πειρᾶσθαι μάταιον διὰ πλασμάτων ἀναιδῶν ἀπεργάζεσθαι;»¹⁷. Ἀποκλείει λοιπὸν σαφῶς καὶ ἐναργῶς πᾶσαν διαίρεσιν τῶν δύο φύσεων ὁ Τόμος τοῦ Λέοντος, ὡς ἀποκλείει ταύτην διὰ τοῦ τρίτου ἀναθεματισμοῦ του εἰς τὰ δώδεκα κεφάλαια καὶ ὁ Κύριλλος.

Τὴν διάκρισιν ἄλλως τε τῶν δύο φύσεων ἐνιαχοῦ πολλῶ ἐμφανεστέραν τῆς ἐν τῷ Τόμῳ τοῦ Λέοντος καὶ ἐν τῷ ὄρω τῆς Χαλκηδόνος ποιεῖται, ὡς θὰ ἴδωμεν μετ' ὀλίγον, αὐτῇ ἡ Καινῇ Διαθήκῃ. Ἐντεῦθεν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἐκθεσιν πίστεως τῶν Διαλλαγῶν, τὴν ἐν τῇ Τρίτῃ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίλλου δεκτὴν γενομένην καὶ θέσιν ὄρου τῆς Συνόδου ταύτης ὑπέχουσαν, γίνεται σαφῶς ἡ διάκρισις αὕτη, ὅταν διακηρύττεται, ὅτι «τὰς εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστολικὰς περὶ τοῦ Κυρίου φωνὰς ἴσμεν τοὺς θεολόγους ἀνδρας, τὰς μὲν κοινοποιοῦντας ὡς ἐφ' ἐνὸς προσώρου, τὰς δὲ διαίροῦντας ὡς ἐπὶ δύο φύσεων· καὶ τὰς μὲν θεοπρεπεῖς κατὰ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τὰς δὲ ταπεινὰς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα παραδιδόντας»¹⁸. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς ὁδοῦ ὑπάρχει, ὀλίγον τι περαιτέρω ἀναπτύχθει, καὶ ὁ ὅρος τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

11. Mansi 7 σελ. 113.

12. Πρακτικὰ ἐνθ' ἄν. σελ. 87-88.

13. Αὐτόθ. σελ. 31.

14. Ed. Schwartz, ἐνθ' ἄν. σελ. 16.

15. Ἐνθ' ἄν. σελ. 111 καὶ 117.

16. Αὐτόθ. σελ. 50.

17. Ed. Schwartz, ἐνθ' ἄν. σελ. 17.

18. Ἰ. Καρμίρη, ἐνθ' ἄν. σελ. 149.

καὶ τὴν ἀφάνισε βυθίζοντάς τιν ἐἰς μέγαν βυθὸν τοῦ χρέους καὶ τὴν ἔφθειρε παντελῶς μετὰ τὴν ἐπιτημένην ἐκείνην τυραννικὴν καὶ ἀπάνθρωπον γνώμην καὶ ἀσπλαγχνον προαίρεσιν, ὅπου δὲν ἀφῆκε τινὰ νὰ μὴ τὸν λυπήσῃ ἢ νὰ τὸν ζημιώσῃ, διὰ νὰ πληρώσῃ μόνον τὰ πείσματα καὶ τὰ κακά του θελήματα, τίς νοῦς δύναται νὰ τὰ διηγηθῆ; τὰ ὁποῖα καὶ ἡ ἐκλαμπρότης σου ἀκούοντάς τα μανθάνοντάς τα καθ' ἑκάστην ἡμέραν παρὰ πολλῶν καὶ μὴ ὑποφέροντας νὰ βλέπῃ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ τυραννουμένην ὑπ' αὐτοῦ, συνηυδόκησεν εἰς τὴν καταστροφὴν του καὶ μᾶς ἠλευθέρωσε τῆς καταδυναστείας αὐτοῦ...»²²⁰.

Καὶ ἂφ' οὗ οὕτως εἶχον τὰ πράγματα καὶ συμφώνησι οἱ ῥηθεῖς Ἰωάννης Βασιλείου, ἰσχυρότατα ἐπιτηρέζων, συνεκροτήθη σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῶν «παρευρεθέντων ἀρχιερέων καὶ ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων», ἐν ἧ παρεῖστη καὶ ὁ ἐκ Μολδοβλαχίας ἐπανακάμψας Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Ἰωαννίκιος²²¹, ἡτις καὶ καθῆρε Παρθένιον τὸν Β', τῆ 16 Νοεμβρίου 1646. Ἐν τῇ ἀποφάσει τῆς διαληφθείσης Συνόδου συμπεριελήφθησαν καὶ τὰ ἀκόλουθα: «...ἔθεν τοι καὶ ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι συναχθέντες καὶ σύνοδος ὑπερτελεῖ συναθροισαντες καὶ εὐρόντες πάντα τὰ ἐν αὐτῇ πεπραγμένα θεραπείας μὴδ' ὁποιασοῦν ἀνεπίδεκτα, ἐξέωσαμεν αὐτὸν (τὸν Παρθένιον) τοῦ οἰκουμηνικοῦ θρόνου καὶ μακρὰν ἀπελάσαντες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πληρώματος αὐτῆς καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος τιμῆς ἀπάσης πνευματικῆς ἀλλότριον ἀποκατεστήσαμεν καὶ τῆς ἡμετέρας ἀδελφικῆς ὁμηγύρεως ἀπεκόψαμεν, ὧν ἕνεκα πάντων γράφομεν συνοδικῶς καὶ ἐν ἁγίῳ ἀποφαινόμεθα Πνεύματι, ἵνα ὁ νέος Παρθένιος, ὁ χρηματίσας πατριάρχης κατὰ Θεοῦ παραχώρησιν, εἴη καὶ διαμένοι καθηρημένος καὶ γεγυμνωμένος πάσης ἀρχιερατικῆς καὶ πνευματικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως καὶ πατριαρχικῆς ἀξίας καὶ ἀπρακτοῦ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς καὶ ἔξω τοῦ χρόνου καὶ τῆς ὁμηγύρεως τῶν ἀρχιερέων καὶ ἀλλότριος τῆς σειρᾶς αὐτῶν καὶ ἐκ παντὸς τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ οἰκουμηνικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως..., μηδεμίαν ἔχων ἀνάκλησιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα»²²².

Αὐθημερόν δ' ἐξελέγη ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας Ἰωαννίκιος Β', ὁ Σίφνιος²²³, ὁ δὲ Παρθένιος ἐξωρίσθη εἰς τὴν Κύπρον, εἰς ἣν ὁμως δὲν ἔφθασε ποτέ, δραπετεῦ-

σας καθ' ὁδὸν καὶ καταφυγὼν εἰς Ἰάσιον, ἔνθα ὄλως παραδόξως ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Ἰ. Βασιλείου, συναινέσαντος, ὡς εἶδομεν, εἰς τὴν ἔξωσιν αὐτοῦ. Αὐτόθι δὲ διαμένων, διεβουλευέτο τίνι τρόπῳ θὰ ἐφήρπαζε καὶ αὐτίς τὸν πατριαρχικὸν Θρόνον. Ὅθεν ἐπέτυχε, τῇ συνδρομῇ τοῦ βοεβόδα καὶ ἄλλων παραγόντων, νὰ συγκληθῆ ἑτέρα Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡτις καὶ αὕτη «ἐν ἁγίῳ Πνεύματι!» ἐξέβαλε τοῦ Θρόνου ὄλως ἀναιτίως τὸν θεοφιλῶς ποιμαίνοντα Ἰωαννίκιον Β', ἐκάλεσε δ' ἐπισήμως τὸν Παρθένιον «ἐπανελθεῖν καὶ ἀναλαβεῖν τοὺς οἶακας τῆς Ἐκκλησίας», τῆ 29 Ὀκτωβρίου 1648.

Ὁ συνοδικὸς Τόμος ὁ ἀποκαθιστῶν τὸν Παρθένιον Β' διελάμβανε τὰ ἑξῆς:

«...Τοῦ γὰρ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμηνικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Παρθενίου τοῦ οἰκουμηνικοῦ θρόνου παρεκβληθέντος, σκευωρία τινῶν καὶ πτερισμῶ κακίστων ἀνδρῶν, φθονούντων τῷ ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπωφελεί, ἐδράξατο τοῦ θρόνου Ἰωαννίκιος τις... ἀλλ' ὁ λύων τοὺς πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν τάφοις ἐξανιστῶν προέφθασε δι' ἐλέους αὐτοῦ... ἐκείνου μὲν τὸ μέρος ἔθηκε μετὰ τῶν ὑποκριτῶν, καὶ οἷα ἐπιβήτην καὶ ὀλετήρα παράνομον καὶ ἀκατάστατον ἐνδίκως ἐξέωσεν, ἡμᾶς δὲ συνήγαγεν ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος πάλιν καὶ ἐν ταῦτῳ συνεκρότησε καὶ εἰς πανήγυριν πρωτοτόκων ἀποκατέστησε, ράβδον δυνάμεως ἐξαποστείλας ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου αὐτοῦ... Εἰς δὲ ἀσφάλειαν τὴν τούτου καὶ συνάφειαν τῆς θείας ἡμῶν ἐνώσεως ἐγράφησαν χάρται καὶ ὑπεγράφη ἰδίαις ἡμῶν χερσὶ συνθηματικοί, ὡς φαίνονται ἀναγιγνωσκόμενοι, ὥστε τὸν μὲν Ἰωαννίκιον ἀποστραφῆναι ἀπαγγεῖλαι δὲ καὶ διὰ γραμμῶν ἡμετέρων, τῆς τε ἀρχιερατικῆς ὁμηγύρεως καὶ τιμίου συλλόγου κληρικοῦ, διαμνησθῆναι τὸν ἤδη διαληφθέντα παναγιώτατον ἡμῶν αὐθέντην καὶ δεσπότην τὸν οἰκουμηνικὸν πατριάρχην κύριον κύριον Παρθένιον ἐπανελθεῖν, εἰς ὃν καὶ προσεκλήθη νομίμως ὑψηλοτάτον, ἀγιώτατον οἰκουμηνικὸν ἀποστολικὸν περίβλεπτον πατριαρχικὸν θρόνον καὶ τοὺς οἶακας τῆς Ἐκκλησίας ἐπειλημένους... διοικεῖν κατὰ σοφὸν ἄριστον κυβερνήτην. Καὶ δὴ γράφομεν οἰκεία γνώμη καὶ αὐθαιρέτῳ βουλήν καὶ προαιρέσει ἀπαξάπαντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, ἀρχιερεῖς, κληρικοί, καὶ ἄρχοντες, τὸν παρόντα συνοδικὸν τόμον, ἀνανεοῦντες τὰ συμφωνητικὰ ἡμῶν γράμματα καὶ ἐπικυροῦντες, καὶ ὑποσχομέθα πρὸς τε Θεοῦ, τοῦ ἐτάζοντος καρδίας καὶ νεφροῦς, καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος καὶ μιᾶς φωνῆς, ἵνα ἀπὸ τῆς ἄρτι ὥρας ὦμεν ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ μιᾷ καρδίᾳ καὶ τῇ αὐτῇ διαθέσει μετὰ τῆς παναγιότητος αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ ἐπὶ πᾶσαν χρεῖαν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἀνάγκην αὐτοῦ κατεπεύγουσαν, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν περὶ αὐτὸν ἐνότητα ἀδιάρρηκτον καὶ τὴν ἀγάπην εἰλικρινῆ καὶ ἀνυπόκριτον, εἰς λόγον ὀρθὸν καὶ ἔργα

220. *Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 123, ὑποσ. 243, Δελικάνη, ἔνθ' ἄνωτ., τόμ. Γ', σελ. 327, Δοσιθέου, Ν. Συναγ., ἔνθ' ἄνωτ. φ. 230.

221. Οὗτος ἐπατριάρχευσεν μετὰ τῶν ἐτῶν 1645-1657, παρουσιαζόμενος καὶ ὡς Ἰωάννης θ' (βλ. Παπαδοπούλου Χρυσ., ἐν «Πανταίνῳ» ἔτ. 1926, σελ. 18, καὶ Ἱστορία Ἐκκλ. Ἀλεξ., ἔνθ' ἄνωτ.).

222. Γενναδίου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 104, Γερμανοῦ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 123, Δοσιθέου, ἔνθ' ἄνωτ. φ. 225, Σάθου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 576.

223. Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμανδρίτου, Κυκλαδίται Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἑξῆς, ἐν «Ἐκκλησία», ἔτ. ΛΗ' (1961), σελ. 285-286.

ἀπρόσκοπτα τῆς καθαρᾶς συνειδήσεως ἐν ὀρθότητι καὶ ἀληθείᾳ, ἐπὶ συμφέροντι καὶ τιμῇ αὐτοῦ τε καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν μέχρι τῆς προσκαίρου ταύτης ἡμῶν βιοτῆς, ἦν Θεῷ παραθησόμεθα...»²²⁴.

Τοιοιτρόπως ἤρξατο τὸ β' πατριαρχεῦον Παρθένιος ὁ Β'. Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ καλβινοὶ τινες ἔφεραν εἰς τὴν Κων/πολιν χιλιάδας ἐντύπων βιβλίων διαλαμβανομένων τὴν παρὰ τοῦ Μαξίμου Καλλιπολίτου, μαθητοῦ τοῦ Λουκάρως, μεταφρασθεῖσαν «εἰς ἀπλήν φράσιν νέαν Γραφήν». Ἐπέτυχον δ' οὗτοι καὶ ἔπεισαν τὸν πατριάρχη, ὅπως παράσχη τὴν ἄδειαν καὶ διανεμηθῶν ταῦτα εἰς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς. Τούτου ὅμως γενομένου, Μελέτιος ὁ Συρίγος, ἐν μιᾷ Κυριακῇ λαβὼν δύο, ἐκ τούτων, βιβλία, ἀνήλθεν εἰς τὸν ἰ. ἄμβωνα τοῦ πατριαρχικοῦ Ναοῦ καὶ ὁμιλήσας, ἀπέδειξεν ἰσχυρῶς, ὅτι ὁ τε μεταφράσας καὶ οἱ ἐκδόσαντες, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ συνεργούντες εἰς τὴν διάδοσιν αὐτῶν καὶ οἱ ἀναγιγνώσκοντες ταῦτα δὲν διέπονται ἐκ τοῦ ὑγιούς ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ ὡς αἰρετικοὶ ὑπόκεινται εἰς ἀνάθεμα. Καὶ ὁ μὲν Συρίγος πάραυτα ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Παρθενίου Β', ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε πλέον νὰ συστήσῃ αὐτά, οἱ δὲ ὀρθόδοξοι παρέδωσαν αὐτὰ εἰς τὴν φθοράν. Παρὰ ταῦτα δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι Παρθένιος ὁ Β' ἐχώλαινε περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἢ ὅτι παρεδέχετο ὡς ἀληθεῖς τὰς κατὰ τοῦ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρως ἀποδιδόμενας κατηγορίας, ἀφοῦ μάλιστα ἐτέλεσεν οὗτος τὴν νεομισμένην νεκρώσιμον αὐτοῦ ἀκολουθίαν καὶ ἀποκατέστησε τὴν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἱεράν αὐτοῦ μνήμην²²⁵.

Ἐναντίον τοῦ Παρθενίου Β' ἐστράφησαν λάβρως οἱ λατῖνοι ἰησουῖται, οἵτινες κατεσυκοφάντησαν αὐτὸν εἰς τοὺς Τούρκους, ἔχοντα ἀλληλογραφίαν μετὰ τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως καὶ «ἀπεργαζόμενον ἐπανάστασιν». Εἰς τοῦτο ἀτυχῶς φαίνεται, ὅτι συνείργησαν καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας Βασίλειος καὶ Μολδαβίας Ματθαῖος²²⁶.

Κατόπιν τούτου οἱ Τούρκοι ἐξεμάνησαν. Καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου Ἰβραήμ κατεβιβάσθη βιαίως τῆς πατριαρχίας, συνελήφθη παρευθὺς, τῇ 6 Μαΐου 1651²²⁷, καὶ στραγγαλισθεὶς ἔξω τῆς πόλεως, ἐρρίφθη εἶτα εἰς τὴν θάλασσαν, μέσον τῶν νήσων Ὁξείας καὶ Πλάτης, ὁπόθεν ἀνέσυσσαν μετὰ τινος ἡμέρας εὐσεβεῖς χριστιανοὶ τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον καὶ ἐνεταφίασαν ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ ἰ. μονῇ τῆς Καμαριωτίσσης²²⁸.

Γνωστοὶ πράξεις τοῦ Παρθενίου Β' εἶναι ἡμῖν

224. Γερμανοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 126-127, Δοσιθέου, ἐνθ' ἄνωτ., φ. 153, Σάθα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 581.

225. Δυοβουνιώπου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 14, Παπαδοπούλου Χρ., Κύριλλος ὁ Λούκαρις, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 310-311.

226. Παπαδοπούλου Χρυσ., Ἡ Ὀρθ. Ἀν. Ἐκκλ., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 147.

227. Αἱ χρονολογίαι καὶ ἡμερομηνίαι ποικίλουν παρὰ τοῖς διαφόροις ἱστορικοῖς. Οὕτω ὁ Βοβολίνης γράφει 16 Μαΐου 1650 (ἢ 10 Μαΐου 1651), σελ. 43, ὁ Μαθῆς τῷ 1651, σελ. 131, ὁ Δυοβουνιώτης, ἄχυσ' μηνὶ Μαΐῳ, ὁ Χρ. Παπαδόπουλος 16 Μαΐου 1650.

† Ο ΥΔΡΑΣ ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

Προκόπιος ὁ Μητροπολίτης Ὑδρας, ὁ γίγας τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ὁ πολὺς τῆς Ἱεραρχίας Ἐπίσκοπος ἀπεβίωσεν ἐν τῷ Θεραπευτηρίῳ «Εὐαγγελισμῶς» τὸ ἑσπέρας τῆς 3 π.μ. Ἐξέλιπεν οὕτω μία ἐξαιρετος Ἐκκλησιαστικὴ φυσιογνωμία. Ὁ Ὑδρας Προκόπιος ὑπῆρξεν ἐπιβλητικὸς εἰς ἐμφάνισιν καὶ παράσχημα, ἀριστος λειτουργός, αὐστηρὸς τηρητῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ τῶν παραδόσεων, διακριτικὸς εἰς παρησίαν, ἀριστοκράτης εἰς τὰς συναλλαγὰς του, ἀτεγκτος εἰς ἀτάκτους, στοργικὸς εἰς δεομένους, προστάτης τῶν οὐκ ἐχόντων ἄνθρωπον, ἄδολος, ἄκακος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει γεννηθεὶς ἐν ἔτει 1874 ἀνετράφη ἐν Ἀθήναις ὡς Δημήτριος Καραμάνος καὶ ἐσπούδασεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν τὰς ἐπιστήμας τῆς Θεολογίας καὶ τῆς Νομικῆς. Ἐν ἔτει 1900 ἐχειροτονήθη Διάκονος ὑπὸ τοῦ Ἀθηνῶν Προκοπίου. Τὸ ἔτος 1906 ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος καὶ ἐτοποθετήθη ἱερεὺς τοῦ στόλου καὶ διδάσκαλος τῆς Ναυτικῆς Σχολῆς Δοκίμων. Τὸν Μάιον τοῦ 1912 ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Ὑδρας καὶ Σπετσῶν. Δὲν παρήλθε τετραετία καὶ ὁ Ὑδρας, ἔνεκεν ἀφοσιώσεώς του εἰς Βασιλέα Κωνσταντῖνον, γίνεταί ἐκπτώτος τοῦ θρόνου του. Δοκιμάζεται μετ' ἄλλων 19 Ἀρχιερέων κατὰ τὴν περίοδον (1916—1922) τῆς ἐσωτερικῆς ἀνωμαλίας τῆς πατρίδος ἐξ αἰτίας τοῦ γνωστοῦ ἀναθέματος. Εἶναι ἡ περίοδος ἐκείνη καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία, ὡς συμβαίνει καὶ σήμερον, συνταράσσ-

αὶ ἐξῆς· α) Κατ' Αὐγουστον τοῦ ἔτους 1646 συνέστησε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σίφνου, ὑφ' ἣν ὑπήγαγε τὰς νήσους Σέριφον, Μύκονον, Φολέγανδρον, Σίκιον, Ἴον, Ἡράκλειαν, Ἀμοργόν, Ἀστυπάλαιαν καὶ Ἀνάφη²²⁹. β) Τῷ ἔτει 1646 ἐξέδωκε πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν πρᾶξιν περὶ προσαρτήσεως τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δέρκων χωρίου τοῦ ἀγίου Στεφάνου εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν²³⁰. γ) Τῷ 1650, μηνὶ Ἰανουαρίῳ, καθῆρε συνοδικῶς τὸν ἐπίσκοπον Εὐρίπου Δανιήλ²³¹.

(Συνεχίζεται)

*Αρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ
Ἱεροκέρυξ ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

228. Κατ' ἄλλους πορελήφθη ὑπὸ Χίων ναυτικῶν καὶ μετεφέρθη ἐν Χίῳ, ἐνθα καὶ ἐνεταφίασθη (βλ. Βαφειδίου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 23, 178, Βοβολίνης, ἐνθ' ἄνωτ., Γεδεών, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 577, Παπαρρηγοπούλου, Ἱστορία, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Ε', σελ. 493, 496).

229. Βιτάλης, Ἀνεκδ. Σιγίλλιον, ἐνθ' ἄνωτ., τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου... Φιλάρετος, ἐν «Κυκλαδικά», τόμ. Α' (1956), σελ. 326, τοῦ αὐτοῦ, Ὁ τελευταῖος ἱεράρχης Σίφνου-Μήλου καὶ αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ, ἐν «Ἐκκλησία», τόμ. ΛΘ' (1962), σελ. 506 καὶ ἐν Ἰδίῳ τεύχει, σελ. 5, Γεδεών Μ., Ἐγγραφοὶ λίθοι καὶ κεράμια, ἐν ΚΠόλει 1890, καὶ ἐν «Ἐκκλησιαστ. Ἀλήθεια», τόμ. Δ', σελ. 451.

230. Τσακοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 476.

231. Θέμελη Χρυσοστόμου (ἐπισκόπου Θουμακοῦ), Καθαίρειες μητροπολιτῶν Εὐρίπου, ἐν «Ἀρχεῖον Ἐκκλῆσ. καὶ Κανονικοῦ δικαίου», ἔτ. Ι', Ἀθήναι 1955, σελ. 110, 111.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Κλυδωνίζεται, ἀλλ' οὐ καταποντίζεται».

Μετὰ πολλῆς λύπης οἱ σόφρονες Ἕλληνες πιστοὶ παρακολουθοῦν τὸ γεγονός, ὅτι τινὲς ἐποφελήθησαν τοῦ δημιουργηθέντος ἐκ τῶν τελευταίων ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων ἀνεπιτρέπτου σάλου, διὰ τὰ ἐκδηλώσουσιν, ὡς μὴ ὄφειλε, τὰ καταπλημμυροῦντα τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐχθρικά πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν αἰσθήματα. Καὶ τὰ στραφοῦν ἐμπαθῶς κατ' αὐτῆς, λησμονοῦντες, ὅτι ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν αἰῶνων ἀντιμεταπίζει πάντοτε νικηφόρους τοὺς ἐξωτερικοὺς καὶ ἐσωτερικοὺς ἐχθρούς της.

Ἀληθῶς! Ὡς λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, «τοιούτον ἔχει μέγεθος ἡ Ἐκκλησία· πολεμουμένη νικᾷ· ἐπιβουλεύομένη περιγίνεται· ὑβριζομένη λαμπροτέρα καθίσταται· δέχεται τραύματα καὶ οὐ καταπίπτει ὑπὸ τῶν ἐλκῶν· κλυδωνίζεται, ἀλλ' οὐ καταποντίζεται· χειμάζεται, ἀλλὰ νανάγιον οὐχ ὑπομένει· παλαίει, ἀλλ' οὐχ ἡττᾶται· πωκτεύει, ἀλλ' οὐ νικᾶται».

Καὶ ἄλλη ἀπάντησις.

Τὸ ὅτι ἡ Ἱεραρχία μας, εἰς τὴν γραμμὴν τὴν ὁποίαν ἐτήρησε καὶ τηρεῖ, μόνον τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους καὶ μόνον τὸ χρέος της εἶχεν ὡς γνώμονα καὶ ὡς ὁδηγόν της, ἀποδεικνύεται ἀφ' ἐνός μὲν ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον λαϊκὴν συμπαράστασιν, ἣς ἔτυχε· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὸ ποιῶν τῶν ἐπιλεγέντων νέων Μητροπολιτῶν.

Τὸ δένδρον ἀληθῶς ἐκ τοῦ καρποῦ γνωρίζεται. Εἰς

σεται, ἐπεμβάσει τῆς Πολιτείας. Ἦτο ἀγωνιστὴς καὶ ὑπέρμαχος τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπόθει τὴν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡγάπα αὐτὴν ἀκριθανάτου, καὶ διὰ τοῦτο ἡγωνίζετο, ὅση αὐτῷ δύναμις, διὰ τὴν ἐπάνδρωσιν τῆς Ἐκκλησίας διὰ κληρικῶν σεμνῶν, χαρακτῆρα εὐθύτητος καὶ Θεοῦ φόβον ἔχόντων, μεμορφωμένων, ἀγωνιστῶν. Ἀξιόλογοι Ἱεράρχαι τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ἀναστήματα τοῦ Ὑδρας Προκοπίου εἶναι, ὡς οἱ μακαριστοὶ Γυθείου Προκόπιος, Γυθείου Φιλήμων, Κορινθίας Προκόπιος καὶ ὡς οἱ ζῶντες Σεβ. Ἡλείας Γερμανός, Δρυϊνουπόλεως Χριστοφόρος, Πειραιῶς Χρυσόστομος, Κοζάνης Διονύσιος, Ναυπακτίας Δαμασκηνός, Παροναξίας Ἐπιφάνιος, Κεφαλληνίας Προκόπιος καὶ πολλοὶ ἄλλοι κληρικοὶ ἐφημέριοι καὶ ἱεροκλήρυκες τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπέθανεν Ἱεράρχης ἔξοχος, μαχητὴς ἀσυναγώνιστος. Ἀπέθανεν εἰς στιγμὰς καθ' ἃς ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία δοκιμάζεται σφόδρα. Ἡ παρουσία του καὶ ἡ φωνὴ του καὶ τὸ κῦρος του καὶ ἡ ἱστορία του καὶ ἡ ἡλικία του καὶ ἡ πεῖρά του καὶ ἡ ἐπιβολὴ του θὰ ἦσαν λίαν χρήσιμα σήμερον. Ἄς μὲν ὅμως χρήσιμος ἡ μνήμη του.

Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ Ὑδρας Προκοπίου!

Ἄρχμ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ ΣΤΡΑΓΚΑΣ

τοὺς κατηγοροῦς της ἔχει πολλὰ τὰ ἀποστομωτικά νὰ εἴπῃ ἢ σεπτῆ μας Ἱεραρχία. Μεταξὺ τούτων εἶναι καὶ ἡ ποιότης τῶν γενομένων ἐκλογῶν. Διότι τὰ νέα μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Ἱεραρχίας εἶναι ὅλα, χωρὶς ἐξαιρέσειν, ἤθους ἀδιαβλήτου, πνευματικότητος ἐγνωσμένης, καὶ μὲ παρελθὸν πλήρες ἔργου καλοῦ εἰς τὸν ἀμπελώνα τοῦ Κυρίου.

Εἶναι δὲ βέβαιοι, ὅτι συμπληρωθεῖσα μὲ τοιοῦτον ἐκλεκτὸν ὕλικόν ἢ ἰθύνουσα τάξις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας θὰ εἰσέλθῃ, μὲ γοργότερον ρυθμὸν, εἰς νέαν δημιουργικὴν καὶ ἀναγεννητικὴν περιόδον· ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀφθονώτεροι θὰ εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ πνεύματος. Καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα θ' ἀποβαίῃ ὁλοῦν βαθύτερον καὶ ὁλοῦν φωτεινότερον, ἐπ' ἀγαθῶ ἀναμφισβητήτως τοῦ Ἔθνους, τοῦ ὁποίου φρουρεῖ τὴν πνευματικὴν παράδοσιν.

Ποῦ εἶναι ὁ λαός.

Ἐν ἀπὸ τὰ κύρια ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ὅλως ἀναληθῶς, προεβλήθησαν καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ κόρον προσφάτως, ὑπῆρξε καὶ τὸ ὅτι Ἀττὴ δῆθεν ἦλθεν ἀντιμέτωπος μὲ τὴν πλειονότητα τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν λαοῦ. Οὐδὲν ὅμως ψευδέστερον καὶ οὐδὲν πλέον ἀνυπόστατον. Διότι ἀκριβῶς ἡ πλειονότης τοῦ λαοῦ μας ἴσταται μὲ τὸ μέρος τῆς Διοικούσης καὶ Ποιμανούσης Ἐκκλησίας.

Ἐξαιρέσειν ἀποτελοῦν μόνον δύο κατηγορίαι ἄκροισ εὐάρθμοι. Οἱ συνειδητοὶ ἀπιστοὶ καὶ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ ἐλάχιστα ἐκεῖνα άτομα τῶν φανατικῶν καὶ «ζηλωτῶν». Ὁ πολὺς λαός, ἀντιθέτως, μὲ τὸ ἄγνόν καὶ ὑγιὲς κριτήριόν του ἴσταται ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς κρίσεως παρὰ τὸ πλεονόν τῆς Ἱεραρχίας του.

Καὶ ἀπόδειξις τούτου, ὑπεραρκούσα, εἶναι αἱ πρωτοφανεῖς εἰς ὄγκον καὶ θερμότητα λαϊκαὶ ἐκδηλώσεις εἰς τὰς διὰ τῶν προσφάτων ἐκλογῶν πληρωθείσας μητροπολιτικὰς ἑδρας, κατὰ τὰς ἐνθρονίσεις τῶν νέων Ἱεραρχῶν. Χωρὶς καμμίαν τεχνητὴν προετοιμασίαν, καὶ μάλιστα μὲ ἀντιθέτους παρορμήσεις, ἐντελῶς ἀθροιστήτως ὁ λαός μας ἀπέδειξε, διὰ τῶν ἐκδηλώσεών του τούτων, ὅτι εὐρίσκειται παρὰ τὸ πλεονόν τῶν Ποιμένων του. Καὶ ὅτι, ἀπὸ κοινοῦ αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνος εἶναι ἡ Ἐκκλησία.

«Ὁ Πέτρος καὶ οἱ Ἀπόστολοι εἶπον».

Εἰς ὅσα περὶ τῆς ὀφειλομένης πειθαρχίας πρὸς τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας καὶ πρὸς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας γράφει ἡ «Ζωή» οὐδεὶς εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ ἀντίρρησην. Διότι ὄντως, ἐπὶ τῆς πειθαρχημένης καὶ ἱεραρχουμένης ζωῆς θεμελιούται ἀσφαλῶς ἡ εὐτυχία καὶ ἡ προκοπὴ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Καὶ τὴν πειθαρχίαν αὐτὴν πρὸς τὰς «ὑπερεχούσας ἐξουσίας» εὐλαβῶς ἐτήρησε πάντοτε κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν αἰῶνων ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας. Ὑπὸ τὸν ὄρον

δμως νὰ τηρήται ἄμικτος πρὸς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν ἢ πνευματικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἡγεμονία· νὰ μὴ καταδυναστεύεται ἢ ἐλευθερία· καὶ νὰ γίνεται σεβαστὴ ἢ ἀλήθεια ἀπὸ τὰς δυνάμεις ἐν τῇ κοινωσίᾳ δυνάμεις.

Ὅταν ὁμως, κατὰ βαθεῖαν πεποιθήσῃ, δὲν συμβαίῃ τοῦτο, ἢ ἀπειθαρχία ἀποβαίνει χρέος καὶ Στανρός; ὡς ἄριστα γνωρίζουσι τοῦτο οἱ καλοὶ πατέρες τῆς ἀδελφότητος. Καὶ αἱ χειροτονίαι αἱ γενόμεναι, δυνάμει μάλιστα νόμου ὑφισταμένου καὶ ἰσχύοντος καὶ κατὰ χρονικὴν μόνον παράκαμψιν προσφάτου Πολιτικῆς πράξεως διὰ τῆς ὁποίας ἐπαναβεβαιοῦνται ὁ νόμος, δὲν εἶναι γεγονός δυνάμενον ὁποσδήποτε ν' ἀγνοηθῇ. Διότι εἶναι θεῖον μυστήριον πὸν ἐτελεσιουργήθη ἐντὸς τοῦ πνεύματος. Καὶ ἀποτελοῦν θεῖαν ἔνεργειαν καὶ ἔκχρυσιν τῆς θείας χάριτος ἐντὸς τοῦ κόσμου, διὰ τῆς ὁποίας μυσταγωγούμεθα πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀλήθειαν καὶ χειραγωγούμεθα διὰ τῶν χειροτονηθέντων πρὸς τὸν Ἄδρατον. Καὶ ἡ Ἐδαγγελικὴ ἐπιταγὴ εἶναι, ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ θεοπαράδοτων νόμων ἢ πειθαρχία ἀνήκει εἰς τοὺς δευτέρους. «Ὁ δὲ Πέτρος κοὶ οἱ Ἀπόστολοι εἶπαν· πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις» (Πράξ. ε', 29).

Πλανᾶται.

Ἀστράπτει καὶ βροντᾷ κατὰ τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας ὁ γνωστός ζηλωτὴς ἱεροκέρυξ. Καὶ ὅπως ἄλλοτε, ταλαιπωρούμενος ὑπὸ τοῦ ἀδυσωπῆτου καὶ ἀνερέδτου ἀναμορφωτικοῦ τῶν οἴστρου, συνήγειρε μαχητικούς τοὺς δαυδοὺς του ἐναντίον τῶν Καλλιστιῶν καὶ τοῦ Καρναβάλου καὶ ἐκινητοποίησε τὴν ἀστυνομίαν, καθυβρίζει σήμερον, μὲ γλῶσσαν ἀχαλίνωτον, τὴν ἐκθρέψασαν αὐτὸν Ἐκκλησίαν.

Διότι, ὡς φαίνεται, ἐκλαμβάνει τὸ πνεῦμα τῆς Χριστιανικῆς προάφτης τὸ ὁποῖον ἐπιδεικνύει ἀπέναντί του, ὡς ἐκπτώσιον. Καὶ διότι δυστυχῶς ἐν τῇ μισαλλοδοσίᾳ του καὶ τῷ φανατισμῷ του δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆσῃ, ὅτι ἢ πρὸς αὐτὸν ἀνοχὴ πηγῆν ἔχει τὴν δημοκρατικὴν τῆς φύσιν. Ἀλλὰ καὶ τὴν βαθεῖαν τῆς συνείδησιν καὶ πίστιν, ὅτι ἢ πραγματικὴ εὐγένεια τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως εὐρίσκειται εἰς τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.

Πλανᾶται ὁμως, ἐὰν ταυτίξῃ τὴν ἐλευθερίαν πρὸς τὴν ἀσυδοσίαν καὶ τὴν ἀχαλίνωτον ἔβρεομανίαν. Καὶ θεωροῦμεν διὰ τοῦτο ἐπανάγκης νὰ ὑπερθυμίσωμεν τὴν ρεαλιστικὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν εἶδει ὁ θεῖος Γρηγόριος Νάζιανζηνός, διὰ τοὺς ἐξάλλους εὐσεβόφρονας πὸν καθοδηγούμενοι ἀπὸ τὸ πνευματικὸν φῶς τῆς ἐγνωσθεῖς τῶν γνώσεως, καθυβρίζουν τὴν ἀγίαν Ἐκκλησίαν· «Ποία χάρις τῷ ὄνῳ βασιτάζειν τάλαντα χρυσοῦ; Ὁ ὄνος καὶ πολὺχρυσος ὑπάρχων ὀγκᾶσθαι οἶδεν». Διαλλαττόμενος ὅθεν μετὰ τοῦ θεῖου θυσιαστηρίου, ἃς ἐπικαλεσθῆ, ἐν κατανύξει καὶ συντριβῇ, τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Διότι «ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων, τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων» (Ρωμ. α' 18).

Μετὰ δεδικοιολογημένου σκεπτικισμοῦ.

Πολλὰ ἐγράψασαν εἰς τὸν Τύπον περὶ τῆς μετὰ

σχετικὴν συμφωνίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Βατικανοῦ «ἄρσεως ἐκατέρωθεν τῶν μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἀναθεμάτων τοῦ ἔτους 1054». Ἄλλοι ἐδέχθησαν τὴν εἶδησιν μετ' ἀπεριγράπτου χαρᾶς καὶ ἔτεροι μετὰ δεδικοιολογημένου σκεπτικισμοῦ.

Οἱ ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιούμενοι ἀναθεματισμοὶ δὲν ἔχουν τὸ νόημα ἐκδικητικῆς τιμῆς ἐκδηλώσεως ἐκ μέρους αὐτῆς, ἀλλ' ἀποβλέπουν εἰς πνευματικὸν σκοπὸν καὶ οἰοῦν ἐπιχωρῶν καὶ ἐπισημοποιῶν μίαν ἀπαράδεκτον στάσιν τῶν ἀναθεματιζομένων.

Ἐφ' ὅσον ἢ στάσις αὕτη ἐξακολουθεῖ κατ' οὐσίαν ὑφισταμένη καὶ μάλιστα ἐπιτενωμένη, ἐπὶ τῇ βάσει ποίας «οἰκονομίας» θὰ ἦτο δυνατόν νὰ δικαιολογηθῇ ἢ ἄρσις τοῦ ἀναθέματος;

Οἰκοθεν νοεῖται, ὅτι αἱ ἐπιφυλάξεις αὔται οὐδόλωσ σημαίνουν, ὅτι δὲν εὐχόμεθα, ἵνα τὸ συμβᾶν τῆς μημονευθείσης ἐξαλείψεως τῶν ἀναθεμάτων μὴ ἀποβῇ εἰς βῆρος τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ σημάδι πρᾶγματι τὴν ἀπαρχὴν μᾶς εἰλικρινετέρας περιόδου εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Τότε θὰ εἶχε κάποιαν ἀξίαν.

Ἐν συνεχείᾳ ἃς σημειωθῆ, ὅτι προῦν ἢ τις ἐφημερὶς ἐμορφοποίησε τὰς εἰς τὴν προηγουμένην παρατήρησιν ὑποδηλωθείσας ἐπιφυλάξεις διὰ τῶν ἐξῆς λόγων:

«Πῶς νὰ μὴ διατηρήσῃ τὰς ἐπιφυλάξεις του καὶ τὰς ἀνησυχίας του ὁ θρησκευτὸν ἑλληνικὸς λαός; ὅταν βλέπῃ τὸ μὲν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ προβαίῃ εἰς οὐσιαστικὴν ὑποχώρησιν (διὰ τῆς ἄρσεως τοῦ ἀναθέματος πὸν ἀπετέλει τὸν θῶρακα τῆς Ὁρθοδοξίας), τὸ δὲ Βατικανὸν νὰ περιορίζεται εἰς μίαν ἀνώδυνον δι' αὐτὸ ἀνάκλησιν τοῦ ἀφορισμοῦ χωρὶς προσηγουμένως νὰ ἔχη διαλύσει τὴν Οὐνίαν;

Ἄν ὁ ἐνοικὸς τοῦ Βατικανοῦ ἤθελε νὰ μὴ θεωρηθῆ ἀνεὶλικρινῆς μὲν αὐτός, ὑποπτοὶ δὲ αἱ προθέσεις του, ἐπρεπε νὰ δείξῃ τὴν καλὴν του προθεσίαν δι' ἄλλον τρόπον: μὲ τὴν, πρὸ πάσης ἄλλης ἐνεργείας, διάλυσιν τῆς ἐπαράτου Οὐνίας, πὸν ἰδρῶθη διὰ νὰ πληῖξῃ προδοτικῶς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Τότε θὰ εἶχε κάποιαν ἀξίαν ἢ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων καὶ ἢ ἀνάκλησις τῶν ἀφορισμῶν».

Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθῆ, ὅτι διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους θὰ ἐσήμαιεν ἀληθῆ καταρράκωσιν τοῦ κύρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ, ἂν ὁ Παναγιώτατος ὑπὸ τοιαύτας προϋποθέσεις ἐδέχετο νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην. Ἐλπίζομεν, ὅτι αἱ φῆμαι περὶ ἐπιχειρῶμενον ταξιδίον τῆς Κορυφῆς τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς Βατικανὸν εἶναι τελείως ἀνυπόστατοι.

Ἐμπαθῆς ἀγών.

Μὲ ἀγωνίαν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἕλληνες γονεῖς παρακολουθοῦν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν ἐφημερίδων τὰς ἀλληλοσυγκρουόμενας ἀπόψεις καὶ τὸν ἐμπαθῆ ἀγῶνα περὶ τὰ ζητήματα τῆς παιδείας καὶ περὶ τὴν λεγομένην ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν.

Τὸ θλιβερόν εἶναι, ὅτι ὁ ἀγὼν οὗτος συνδέεται κατὰ

τὸ πλεῖστον ἀφ' ἐνὸς μὲ τὰς πολιτικὰς καὶ ἰδεολογικὰς προκαταλήψεις ἢ ἀντιθέσεις τῶν συζητούντων καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ὅπερ συντελεῖ ὥστε μία μορφή τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης νὰ θεωρῆται ὡς αὐτοσκοπὸς καὶ οὐχὶ ὡς μέσον διὰ τοὺς γενικωτέρους μορφωτικὸς σκοποὺς τῆς ἑλληνικῆς παιδείας.

Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ ἐγκαταλειφθοῦν αἱ ἐκατέρωθεν ἀσρότητες καὶ νὰ ἀντιμετωπισθῇ σω- ρόνως τὸ ὅλον ζήτημα. Ἡ καθ' ὅλον προσπάθεια πρὸς ἀναγέννησιν τῆς παιδείας μας δὲν πρέπει νὰ κρί- νηται μόνον ἐπὶ τῇ βάσει μορφολογικῶν κριτηρίων ἢ πολιτικῶν προϋποθέσεων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς καθ' ἑλὴν ἐπόψεως, ἣτις δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλη ἢ ἡ ὑπὸ τοῦ ἑλληνορθόδοξου μορφωτικοῦ ιδεώδους ἐπιβαλ- λομένη.

«Πεδίον πνευματικῶν ζυμώσεων».

Χαίρομεν ὅλως ἰδιαιτέρως, διότι σχεδὸν εἰς ἕκα- στον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» ἔχομεν τὴν δυνατό- τητα νὰ παραθέτωμεν προσφάτους εἰδήσεις ἐκ Σο- βιετικῆς Ἐνώσεως, πιστοποιούσας ὅτι ἡ ἐν αὐτῇ ἀθεϊ- στικὴ προπαγάνδα ἀποτυγχάνει ὅλον ἐν καὶ περισ- σότερον.

Τοιοῦτοτρόπως πρὸ τινῶν ἡμερῶν ὁ κοσμήτωρ τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ὁρενμποουργκ Σ. Κιρμπιάτεφ, ἐν ἄρθρῳ αὐτοῦ δημοσιευθέντι εἰς τὴν «Ἰσβέστια», ὁμιλεῖ περὶ ἐξάρσεως τῆς θρησκευτικό- τητος μεταξὺ τῆς Ρωσικῆς νεολαίας καὶ περὶ ἀξια- νομένης ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος.

Τὸ πλέον εὐχάριστον εἶναι, ὅτι ὁ ἀρθρογράφος κα- τηγορεῖ τὰς κρατικὰς ἀρχάς, διότι ἀνέχονται τὰ ἐξῆς λίαν ἀξιοσημεῖωτα τρία γεγονότα: α) Ἡ διδασκαλία τοῦ ἐγγχειριδίου «Αἱ βάσεις τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀθεϊ- σμοῦ» εἶναι πλέον προαιρετικὴ. β) Διεκόπη ἡ ἀντι- θρησκευτικὴ προπαγάνδα εἰς τὰ σχολεῖα, τὰς παιδα- γογικὰς ἀκαδημίας καὶ τὰ πανεπιστήμια. γ) Καὶ αὐτὴ ἡ ἰστορία τῆς Ρωσίας διδάσκειται ἐν πνεύματι συμβι- βασμοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Θρησκείαν.

Πάντα ταῦτα ἐπαληθεύουν τὴν πρὸ τίνος καιροῦ δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν» ἄποψιν, καθ' ἣν «ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις σήμερον εἶναι πεδῖον με- γάλων πνευματικῶν ζυμώσεων».

«Οὐνισέφ»

Στενῶς συνηρημένη πρὸς τὸν Ο.Η.Ε. εἶναι ἡ παγκόσμιος ὀργάνωσις «Οὐνισέφ», ἣτις ἀποβλέπει εἰς τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων τῶν παιδιῶν. Τὰ δικαιώματα ταῦτα δὲν ἀναφέρονται μόνον εἰς τὴν διατροφήν, ἐνδυμασίαν, υγείαν καὶ κατοικίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν τῶν νεαρῶν βλαστῶν τῆς κοινωνίας.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι μία τοιαύτη ὀργάνωσις ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ ἔργον τεραστίως σημασίας καὶ με- γίστης σπουδαιότητος. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ αὕτη εἰς τὸν τομέα τῆς ἐκπαίδευσως τῶν παιδιῶν, δὲν πρέπει, ὅπως ἡ «Οὐνισέφ», νὰ ἔχῃ ἕνα ἀναιμικὸν οὐμα- νιστικὸν χαρακτῆρα, ἀπεξενωμένον τοῦ ζῶντος Χρι- στιανικοῦ πνεύματος. Ἡ πρόνοια τοῦ παιδιοῦ, διὰ

νὰ εἶναι οὐσιαστικὴ, πρέπει νὰ ἔχῃ χριστιανικὰ θε- μέλια. Ἄλλως τε ἡ πρόνοια αὕτη θὰ ἦτο ἀγνωστος, ἐὰν δὲν ἤρχετο ὁ Χριστός, ὁ κατ' ἐξοχὴν φίλος τῶν παιδιῶν.

Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης τῆς Γενεύης.

Λίαν ἀξιέπαινος εἶναι ἡ δρασίς τῆς ἑλληνορθόδοξου κοινότητος τῆς Γενεύης πρὸς προβολὴν τῆς Ἑλληνι- κῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς προστασίαν καὶ ἐξυπηρέ- τησιν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐργαζομένων Ἑλλήνων. Πρὸς τοὺς ἄλλοις πρόκειται νὰ ἀνεγερθῇ ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐλβετικῇ πόλει ἱερὸς ὀρθόδοξος ναός, ἑλ- ληνορθόδοξον πνευματικὸν κέντρον καὶ «ἑλληνικὴ ἐστία», εἰς τὴν ὁποῖαν οἱ ἐργαζόμενοι Ἕλληνες θὰ εὐρίσκουν καὶ θὰ παρακολουθοῦν τὰς ἀπὸ τοῦ ραδιο- φάνου ἑλληνικὰς ἐκπομπάς. Ὡσαύτως εἰς τὴν ἐστίαν ταύτην θὰ παρέχονται εἰς τοὺς Ἕλληνας πάσης φύ- σεως πληροφορίαι καὶ διευκολύνσεις.

Εἶναι περιττὸν νὰ τονισθῇ ἡ σημασία τῆς δράσεως αὐτῆς. Παρομοίᾳ δρασίς πρέπει ν' ἀναληφθῇ ὑφ' ὅλον ἀνεξαιρέτως τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων τῆς Εὐρώπης, ἵνα αὗται περιφρουρήσουν τοὺς Ἕλληνας ἐργάτας καὶ προφυλάξουν αὐτοὺς ἐκ τῶν κινδύνων τόσοσ τῆς προ- παγάνδας τῶν ἑτεροδόξων ἢ τῶν χιλιαστῶν, ὅσον καὶ τῶν ποικίλων πειρασμῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τρόπου τῆς ζωῆς. Εὐδυνχῶς ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος τῆς Γενεύης καὶ πολλὰ ἄλλα ἑλληνικὰ Παροικίαι τῆς Εὐρώπης ἐργάζονται δραστηρίως πρὸς τὴν κατεύθυν- σιν αὐτῆν.

Ἄς εὐχρηθῶμεν ἵνα ἐπεκταθῇ.

Δικαίως ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος ἐξῆρε τὸ γεγονός, ὅτι ἤρχισε καὶ εἰς τὸν τόπον μας νὰ δεικνῆται ἐν- διαφέρον διὰ τοὺς ἀγρότας. «Τὸ ἐξδοθὲν στατιστικὸν δελτίον ἀσφαλίσεως υγείας ἀγροτῶν τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς ἀναφέρει σχετικῶς μὲ τὴν κίνησιν τῶν ἀγρο- τικῶν ἰατρειῶν καὶ κοινοτικῶν σταθμῶν, ὅτι συνολι- κῶς εὐρίσκονται ἐν λειτουργίᾳ 1.131 ἰατρεῖα καὶ 118 ὑγειονομικοὶ σταθμοί. Μέσω τούτων ἐξυπηρετήθη κατὰ τὸν Μάιον πληθυσμὸς 3.790.113, ἐκ τῶν ὁποίων διὰ τῶν ἀγροτικῶν ἰατρειῶν 3.111.475 καὶ διὰ τῶν ὑγειονομικῶν σταθμῶν 487.635».

Ἄς εὐχρηθῶμεν, ἵνα τὸ διὰ τοὺς ἀγρότας ἐνδιαφέ- ρον καὶ φροντὶς ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τοὺς τομεῖς τῆς ἀνυ- ψώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, ὡς καὶ τῆς παροχῆς εἰς αὐτοὺς ἐκκαιρίων ὑγιῶς μορφώσεως καὶ ψυ- χαγωγίας, ἵνα μὴ αἰσθάνωνται οὗτοι τὴν ἀκατανί- κητον ἔλξιν τῶν μεγαλοπόλεων ἢ τῆς Εὐρώπης.

«Δῶρον Θεοῦ».

Νεοανατηγηθὲν ἐν Καναδᾷ πλοῖον 26.000 τόννων καὶ μήκους 220 μέτρων ἔλαβε τὸ ὠραῖον ἔνομα «Δῶρον Θεοῦ». Ἀσφαλῶς ἡ ὀνομασία αὕτη ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὰς ἐν τῷ Ἐθολογίῳ τῆς Ἐκκλησίας μας ὑπαρχούσας εὐχὰς «εἰς τὸ κατασκευάσαι πλοῖον» ἢ «εἰς κατασκευὴν σκάφους». Ἐν ταῖς εὐχαῖς ταύταις λέγονται πρὸς τοὺς ἄλλοις τὰ ἐξῆς: «Κύριε...τὸ πλοῖον τοῦτο διατήρησον· δὸς αὐτῷ Ἄγγελον ἀγαθὸν καὶ εἰρη-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝΤΑ

Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν σημερινὴν πρώτην ἡμέραν τῶν ἐργασιῶν Αὐτῆς, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτοπροσώπως ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Πατρῶν κ. Κωνσταντίνου, Τρίκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου, Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνοῦ καὶ Κυθήρων κ. Μελετίου ἔνστασις, ἐχόντων ἐπ' αὐτῆς καὶ τὴν σύμφωνον γνώμην τῶν ἀπουσιασάντων Σεβ. Μητροπολιτῶν Λευκάδος καὶ Ἰθάκης κ. Δωροθέου, Ξάνθης κ. Ἀντωνίου καὶ Διδυμοτείχου καὶ Ὀρεστιάδος κ. Κωνσταντίνου, περὶ μὴ συμμετοχῆς εἰς τὰς ἐργασίας τῆς παρούσης ἐκτάκτου συνελεύσεως αὐτῆς τῶν (15) δέκα πέντε νεοκλεγέντων καὶ δύο (2) μετατεθέντων Σεβ. Μητροπολιτῶν, μετὰ μακρὰν συζήτησιν διὰ ψήφων 30 ἔναντι δύο ἀπεφάσισεν:

1ον) Ὅπως οἱ νέοι Ἀρχιερεῖς, ὡς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιταί, καίτοι δικαιοῦμενοι μὴ μετὰσχῶσι προσωρινῶς εἰς τὰς ἐργασίας αὐτῆς. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἤχθη ἡ Ἱεραρχία πρὸς δημιουργίαν κλίματος διαλλακτικότητος, ἐν τῇ κρατούσῃ αὐτὴν βαθεῖα ἐπιθυμίᾳ ὅπως ἐπανασυνδέσῃ τὰς μετὰ τῆς Πολιτείας διαταραχθεῖσας σχέσεις αὐτῆς. Σημειωτέον ὅτι οἱ νεοκλεγέντες Ἀρχιερεῖς αὐτοβούλως ἀπέφυγον νὰ μετὰσχῶσι τῶν συνεδριῶν πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διαλλακτικῆς προσπάθειας τῆς Ἱεραρχίας.

2ον) Ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα συμμετοχῆς τῶν δύο μετατεθέντων Σεβ. Μητροπολιτῶν Πειραιῶς κ. Χρυσοστόμου καὶ Σερρῶν καὶ Νιγρίτης κ. Κωνσταντίνου ἀπεφάνθη, ὅτι οὐδὲν θέμα ὑφίσταται καὶ καλῶς οὗτοι μετέχουσιν τῶν συνεδριῶν αὐτῆς κατὰ τὴν μακρὰν ἐν προκειμένῳ Πράξιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Δεκεμβρίου 1965

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱεράς Συνόδου

Ἡ Ἱεραρχία ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως 1) ὅπως δι' Ἐπιτροπῆς ἀποτελούμενης ἐκ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ.κ. Χρυσοστόμου καὶ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἡλείας κ. Γερμανοῦ, Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος καὶ Κοζάνης κ. Διονυσίου ἐπιδώσῃ πρὸς τὴν Α. Μεγαλειότητα τῶν Βασιλέα τὸ ὑπ' Αὐτῆς ὑποβαλλόμενον ὑπόμνημα, τὸ σχετικὸν μὲ τὴν παρούσαν Ἐκκλησιαστικὴν κρίσιν. Ἐξουσιοδότησεν τὴν ἰδίαν Ἐπιτροπὴν ὅπως ἐπισκεφθῇ καὶ αὐθις τοὺς κ.κ. Ἀρχηγούς τῶν Κομμάτων διὰ τὸ αὐτὸ θέμα.

2) Ἀπέκρουσε πᾶσαν σκέμιν περὶ συγκροτήσεως Ἀριστίνδην, ἢ ὑπὸ οἰανδήποτε ἄλλην μορφήν καὶ ἐπωνυμίαν, Συνόδου, ὡς καὶ πᾶσαν πρότασιν τραυματίζουσαν τὸ θεοπαράδοτον καὶ αἰωνόβιον τῆς Ἐκκλησίας δίκαιον καὶ πολιτεύμα καὶ πλήττουσαν τὸ κύρος Αὐτῆς.

3) Κατέδικασε τὰ κατὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ληφθέντα

νικῶν· τοὺς μέλλοντας πλεῖν ἐν αὐτῷ διαφύλαξον· «εὐλόγησον αὐτό, ὀδηγῶν αὐτό ἐπὶ λιμένα θελήματός σου» λυτρούμενος αὐτό ἀπὸ φθορᾶς, καὶ ζάλης, καὶ κλύδωνος, καὶ μὴ καταποντισάτω αὐτό καταγίγς ὕδατος· μηδὲ καταπιέτω αὐτὸ βυθός· μηδὲ ἐπέλθοι αὐτῷ κίνδυνος μέγας ἢ μικρός· ἀλλ' ἔλθοι ἢ εὐλογία σου, καὶ ἡ χρησιμότης καὶ ἡ ἀγαθωσύνη ἐπ' αὐτό, καὶ ἐπὶ τὰς ἐμπειστευμένας τούτῳ ψυχάς».

Ἡ ἀνθρωπότης ἀσφαλῶς θὰ ἐβλεπε πολὺν καλυτέρας καὶ εὐτυχεστέρας ἡμέρας, εἰάν ὅλαι αἱ πραγματοποιήσεις τοῦ ὄλικου καὶ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ ἔθεωροῦντο μὲ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ.

ὑπὸ τῆς Πολιτείας μέτρα ὡς ἀδικώτατα καὶ ὅλως ἀνελεύθερα.

4) Ὅπως ἐκφρασθῇ ἡ εὐαρέσκεια καὶ ὁ δίκαιος Αὐτῆς ἔπαινος εἰς τὸν εὐλαβέστατον Ἐφημεριακὸν Κλήρον τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ πασῶν τῶν Ἱερώων Μητροπόλεων τῆς Χώρας διὰ τὴν ἐμπρέπουσαν συμπαράστασιν αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἱεραρχίαν κατὰ τὴν παρούσαν ἀνηλεῆ καὶ ἀδικαιολόγητον κατ' αὐτῆς καταφορὰν, καὶ

5) Διακόμωσα δέ, μετὰ ὥραϊαν ἀποχαιρετιστήριον προσλαλίαν τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου, τὰς ἐργασίας Αὐτῆς ἀνέθηκε τῇ Διαρκεῖ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν ἀγρυπνον παρακολούθησιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος καὶ ἐξουσιοδότησε ταύτην ὅπως, ἐφ' ὅσον ἤθελε παραστῆ ἀνάγκη, συγκαλέσῃ πάραυτα εἰς νέαν Συνέλευσιν τὴν Ἱεραρχίαν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15-12-1965

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱεράς Συνόδου

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 26ης Νοεμβρίου μέχρι τῆς 10ης Δεκεμβρίου 1964 ἐχοροστάτησεν εἰς διαφόρους ἱεροὺς ναοὺς Ἀθηνῶν, προήδρευσε τῶν συνεδριῶν τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ τῆς Διαρκούς Ἱεράς Συνόδου, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων, ἐδεχθῆ εἰς ἀκράσασιν διαφόρους ἐπιτροπὰς καὶ ἄτομα. Οὕτω:

Ἐχοροστάτησε: Τῇ 28ῃ Νοεμβρίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

— Τῇ 5ῃ Δεκεμβρίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

Προέστη: Τῇ 28ῃ Νοεμβρίου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου σηναγοῦ Μιχαὴλ Μιχαηλίδου.

— Τῇ 3ῃ Δεκεμβρίου εἰς τὸ Σύνταγμα Χωροφυλακῆς Μακρυγιάννη τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κατὰ τὴν Δεκεμβριανὴν ἐπανάστασιν πεσόντων ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας.

— Τῇ 4ῃ Δεκεμβρίου τῆς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσεῖσης Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ὑδρας καὶ Σπετσῶν κυροῦ Προκοπίου.

— Τῇ 5ῃ Δεκεμβρίου τοῦ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσεῖντος Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Νικολάου Πλαστήρα.

Προήδρευσε: Τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

Μετέβη: Τῇ 26ῃ Νοεμβρίου εἰς τὴν ἐνταῦθα Βελγικὴν Πρεσβείαν καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸ ἀνοιγὸν βιβλίον συλλυπητηρίων ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Βασιλομήτορος Ἐλισάβετ.

Ἐπεσκέφθη: Τῇ 26ῃ Νοεμβρίου τὸν ἀγοντα τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑορτῆς ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐργασίας κ. Ἀλλαμῆν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐξέφρασε τὰς εὐχὰς του.

Ἐδέχθη: Τῇ 27ῃ Νοεμβρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διονύσιον, Φθιώτιδος κ. Δασασκηνόν, Αἰτωλοακαρνανίας κ. Θεόκλητον, Δράμας κ. Διονύσιον καὶ Μαντινείας κ. Θεόκλητον.

— Τῇ 30ῃ Νοεμβρίου τὸν Προϊστάμενον τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιῶν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Καμπιάτην.

— Τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνὸν καὶ Παροναξίας κ. Ἐπιφάνιον, τὸν καθηγητὴν τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν κ. Πέτρον Στεργιώτην, τὸν Ἀρεοπαγίτην κ. Παπαϊωάννου καὶ τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱεράς Μονῆς Πεντέλης πανσοφ. ἀρχιμ. Γεώργιον Προκόπη.

— Τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου τὸν Σεβασμιωτάτον Μητροπολίτην Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Θεόκλητον, τὸν Διευθυντὴν τοῦ

Πνευματικού Φροντιστηρίου Κληρικών 'Ελλάδος πανοσ. ἀρχιμ. Χρυσόστομον Γαλιούρη και τὸν Προϊστάμενον τῆς Διευθύνσεως 'Εκκλησιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Καμπιώτην.

—Τῆ 7ῃ Δεκεμβρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἡλείας κ. Γερμανῶν, Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Μεθόδιον, Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεώργιον καὶ Φθιώτιδος κ. Διαμασκηῶν.

—Τῆ 8ῃ Δεκεμβρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διονύσιον, Φθιώτιδος κ. Διαμασκηῶν καὶ Παροναξίας κ. Ἐπιφάνιον, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Λαζαρίδην, τὸν Ἐφημέριον τοῦ Παρεκκλησίου τοῦ ἐν Κων/πόλει ἑλληνικοῦ Προξενείου κ. Τιμόθεον, τὸν Προσωπάρχην τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Κελεμένην καὶ τὴν δικηγόρον τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργείου Δίδα Παπανικολάου.

Ἱερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

—Ὁ Σεβασμιώτατος Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος ἐλθὼν ἐξ Ἀθηνῶν ἐνεκα τῆς ἀσθενείας τῆς ἀειμνήστου μητρὸς του, ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας νὰ διαφωτίσῃ τὸ ποιμνίον του, ὡς καὶ τοὺς Χριστιανοὺς τῶν δύο Μητροπόλεων Μηθύμνης καὶ Χίου, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Τοποτηρητοῦ, ἐπὶ τοῦ δημιουργηθέντος ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔδωκε μακρὰν συνέντευξιν εἰς τὴν Ἐφημερίδα «ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ», ὡμίλησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰς πυκνὴν συγκέντρωσιν τῶν ἐφημεριῶν, τῶν Ἐκκλησιαστ. Συμβουλίων, ἱεροψαλτῶν καὶ τῶν Ἐνοριακῶν Ἐσθίων καὶ ἐξέδωκεν διαφωτιστικὴν ἐγκύκλιον, ἥτις ἐκτυπωθεῖσα εἰς πολλὰς χιλιάδας ἀνεγνώσθη ἐπ' Ἐκκλησίας καὶ διενεμήθη εἰς τοὺς πιστοὺς.

—Τὴν 2αν Δεκεμβρίου ἀπεβίωσεν εἰς ἡλικίαν 88 ἐτῶν εἰς τὴν ἐν Χάλικι-Μυτιλήνης Μητροπολιτικῇ κατοικίᾳ ἡ πολυσέβαστος μήτηρ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. Ἰακώβου ΜΑΡΙΑ Γ. ΚΛΕΟΜΒΡΟΤΟΥ καὶ τῆ ἐπομένῃ ἐκηδεύθη σεμινοπρατικῶς εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν ἐξόχως συγκινητικὴν ἐν μέσῳ γενικοῦ πένθους ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Μυτιλήνης, χοροστατοῦντος τοῦ περιπηδημοῦντος ἐν Λέσβῳ Σεβασμ. Μητροπολίτου Σερρών κ. Κωνσταντίνου, τῆ συμμετοχῇ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς Μητροπόλεως, παρουσίᾳ ὅλων τῶν ἀρχῶν τῆς Νήσου καὶ χιλιάδων λαοῦ ποῦ κατέκλισε τὸν Ναόν, τὸν περιβόλον καὶ τὰς παρακειμένης ὁδοῦς. Ἡ ἀειμνήστος ἦτο ὄντως πραγματικὴ Χριστιανή. Ὑπῆρξεν σύζυγος μάρτυρος ἱερέως θανόντος συνεπειᾶ ἀφαντάστων κακουχιῶν, ὅς ὑπέστη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1918. Ἐμεινε χήρα εἰς ἡλικίαν 39 ἐτῶν μὲ 8 ἀνήλικα ὄρφανὰ, ἅτινα καὶ ἀνέθρεψεν ὡς ἄλλη ἡρώϊς καὶ ἐξέθρεψεν «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου». Διεκρίνετο διὰ τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεόν, τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ πρᾶον καὶ μελιχίον τοῦ χαρακτήρος τῆς καὶ διὰ τὴν ἀπέραντον καλωσύνην τῆς. Ὁ λαὸς τῆς Μυτιλήνης μετέχων εἰς τὸ πένθος τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς του τὴν ἔκλαυσε καὶ τὴν ἐκήδευσε πράγματι ὡς ἰδικὴν του μητέρα, αἱ δὲ ἐφημερίδες καὶ ὁ Ῥαδιοφωνικὸς Σταθμὸς Μυτιλήνης ἀφιέρωσαν συγκινητικώτατα ἄρθρα. Παραθέτομεν ἀπόσπασμα ἀπὸ χαρακτηριστικῶν ἄρθρων δημοσιευθῆν ἐἰς τὸν Λεσβιακὸν Τύπον: «... Ἡ δρῦς ἡ αἰωνόβιος κεῖται πλέον χαμαί. Καὶ εἶναι ὄφρα νὰ ὄσα προσφιλεῖ ἐκάλυπτε ἕως χθὲς μὲ τὴν ζειδωρον σκιάν τῆς. Καὶ εἶναι βαθὺς καὶ ὁ πόνος τῶν διότι δρῦς δι' αὐτὰ δὲν ὑπάρχει πλέον. Καὶ ἐστάθη δρῦς ἀλύγιστος ἐνώπιον τῶν καταιγίδων τῆς ζωῆς ἡ Μαρία Γεωργίου Κλεομβρότου. Ὑπῆρξεν ἀφθαστος εἰς τὸν πικρὸν ρόλον ποῦ τῆς ἔταξε ἡ μοῖρα. Νὰ ζήσει, καὶ νὰ ἀνυθρέψῃ, καθ' ὃν τρόπον εἶχεν ἀνατραφῆ αὐτὴ ἀπὸ τοὺς πατέρας, ὀκτώ, χωρὶς πατέρα, ὄρφανὰ τέκνα. Νὰ παίξῃ τὸν δύσκολον ρόλον τῆς χήρας μητέρας προστάτιδος ὄρφανῶν τέκνων ὡς ὑπερήφανος Ἑλληνίς. Ἡ Μαρία ὅμως Κλεομβρότου τὴν ὁποίαν τὰ λατρεύοντα αὐτὴν τέκνα—καὶ οἱ ἀπόγονοι—μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ καμάρι τῆς οἰκογενείας τῆς τὸν Σεπτὸν Ἱεράρχην μας κ.κ. Ἰάκωβον ἐκήδευσαν προχθὲς εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν ἐν θρήνοις καὶ κοπετοῖς, ἤξιζε κάθε τιμητικὴν μεταθανάτιον ἐκδήλωσιν...».

Κύριος ἀναπαύσαι τὴν ψυχὴν αὐτῆς.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑΝ

Ἐκφράζοντες ἀγαλλίασιν καὶ πανηγυρισμὸν ποιμνίου δι' εὐστοχον ἐκλογὴν ὑπερέχου Ἱεράρχου κ. Ἀλεξάνδρου Καντώνη, ὑποβάλλομεν θερμὴν παράκλησιν ταχεῖς ἐλεύσεώς του ἐν μέσῳ μετ' ἀγωνίας ἀναμένοντος Χριστιανικοῦ πληρώματος Καβάλας καὶ περιοχῆς.

Λέσχη Ποντίων Νομοῦ Καβάλας
Δημήτριος Σείτανίδης, πρόεδρος
Κων. Ραπτάρης, γεν. γραμματεὺς

Ἐργατοῦπαλλικὴ τάξις Καβάλας ὑποβάλλει θερμὴν παράκλησιν διευθετήσεως ἀναφύετων ζητημάτων Πολιτείας—Ἐκκλησίας πρὸς ὄφελος Χριστεπωνύμου ποιμνίου δι' ἀγίας ἡμέρας Χριστουγέννων.

Ἐργατοῦπαλληλικὸν Κέντρον Καβάλας
Πρόεδρος Τουμανίδης
Γεν. γραμματεὺς Καραβολάκης

Εὐσεβάστως ὑποβάλλομεν θερμωτάτην παράκλησιν Ὑμετέραν Μακαριότητα, διερμηνεύοντες αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς νέον ποιμενάρχην μας κ. Δωρόθεον, ὅπως συμβάλῃτε διὰ τοῦ κύρους σας εἰς ἄρσιν διαστάσεως μετὰ Πολιτείας καὶ νομικὴν τακτοποίησιν τοῦ κατὰ πάντα σεβαστοῦ μας ποιμενάρχου.

Προϊστάμενος ἐφημερίας Παναχράντου
Ἐκκλησιαστικὸν Συμβούλιον

Σύσσωμος Λαὸς Μυκόνου ἐκφράζει θερμὰς εὐχαριστίας διὰ δικαίαν καὶ ἐπαξίαν ἐκλογὴν συμπολίτου μας Μητροπολίτου Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας, Μήλου, Μυκόνου, Δωροθέου καὶ διατρανώνει ἀφοσίωσιν καὶ συμπαράστασιν τοῦ ἀγωνιζομένου Ἐκκλησίαν.

Πρόεδρος ἐπαγγελματιῶν Νικόλαος Φιορεντίνος, Πρόεδρος Ἀρτοποιῶν Μιχαὴλ Βαμβακούρης, Πρόεδρος Μεταλλωρύχων Μόσχος Κουματσιώτης, Πρόεδρος Λεμβούχων Δημ. Λυκούρης, Πρόεδρος Οἰκοδόμων Μιχαὴλ Κούκας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἀπεφάσισε τὸν διορισμὸν τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Βρυξελλῶν καὶ Βελγίου κ. Βασιλείου, τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λένινγκραντ πρωθιερέως Λιβεριῶν Βορονῶφ καὶ τοῦ θεολόγου Γ. Τροϊτσκι εἰς τὴν Διορθόδοξον Θεολογικὴν Ἐπιτροπὴν διὰ τὸν διάλογον μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ δὲ ἐπιθεωρητοῦ τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας ἀρχιμ. Φιλαρέτου καὶ τοῦ θεολόγου Γρηγορίου Σκόμπεϊ εἰς τὴν Διορθόδοξον Θεολογικὴν Ἐπιτροπὴν διὰ τὸν διάλογον μετὰ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίαν ἐξητάσθη καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀναπτύξεως σχέσεων μὲ τὰς ἀρχαίας Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀποδέχονται τὴν τετάρτην Οἰκουμένην Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος. «Ἀποδίδοντες μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητος μετὰ τῶν ἀρχαίων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, λέγει ἡ σχετικὴ ἀπόφασις τῆς Ἱεράς Συνόδου, παραγγέλλομεν ὅπως μελετήσουν τὰ σχετικὰ μὲ τὰς ἐν λόγω σεβαστάς καὶ ἀρχαίας Ἐκκλησίας θεολογικὰ προβλήματα ὁ πανιερώτατος ἐπίσκοπος Βολοκολάμακ Πιτιρίμ καὶ ὁ ὑψηλοῦ τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λένινγκραντ Ν. Ζαμπολότσκι, οἱ ὁποῖοι καὶ θὰ ἐνταχθοῦν εἰς τὴν Διορθόδοξον Θεολογικὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν σχέσεων καὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν ἀρχαίων κατ' Ἀνατολὰς Ἐκκλησιῶν, ὅταν ἡ τοιαύτη ἐπιτροπὴ ἤθελε συσταθῆ».

Αἱ ὡς ἄνω Θεολογικαὶ Ἐπιτροπαὶ θὰ λαμβάνουν ὁδηγίας ἀπὸ τὸν πρόεδρον τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων Τμήματος τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ἀπὸ τῆς 2ας μέχρι τῆς 9ης Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ., προσκλήσει τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, ἐπεσκέψθη τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν ἀντιπροσωπεῖα τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ πανιερωτάτου ἐπισκόπου Νύσσης κ. Ἰωάννου, τοῦ πανιερωτάτου Ἐπισκόπου Μπανιαιλόυκας κ. Ἀνδρέου, τοῦ πρωθιερέως Εὐθυμίου Ἰλιτς, τοῦ πρωθιερέως Μπόρις Στάνκοβσκυ καὶ

του κοσμητορος τής Θεολογικής Σχολής Βελιγραδίου πρωτοδιακόου Αιμιλιανού Τσάριτς. Η αντιπροσωπεία έπεσε κέφθη τήν Μόσχαν, τό Ζαγκόρσκ, τό Λένινγκραντ καί τήν Όδησσόν.

Ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Μόσχας κ. Άλέξιος προσέφεραν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἀνά ἕν ἐγκόλπουν, εἰς δέ τὰ λοιπά μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας ἀπένειμε τό ἐκκλησιαστικόν παράσημον τοῦ ἁγ. Βλαδιμήρου.

— Ο πάπας Παῦλος ὁ ΣΤ΄ ἐδέχθη τήν 30ήν Νοεμβρίου ἐ.ε. τόν Διευθυντὴν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου Ντούσαν Κάσιτς καί τόν καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου Λάζαρ Μίλιτς, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς τὴν Ρώμην ὡς παρατηρηταὶ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Β΄ Σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μακροῦς ἀκροάσεως ὁ Κάσιτς προσέφεραν εἰς τὸν πάπαν Παῦλον μίαν εἰκόνα ὡς προσωπικόν δῶρον τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Σερβίας κ. Γερμανοῦ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Σισανίου καί Σιατίστης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν ὑπ' ἀριθ. 184/21—10—65 Πρᾶξιν τοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου τὴν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 196 Φ.Ε.Κ. καταχωρηθεῖσαν καί ἀπάσας τὰς παραγράφους τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 ἄρθρου αὐτῆς, τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν πλήρωσιν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων, καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ κανονικὰ καί τὰ σύμφωνα πρὸς τὴν προμνησθεῖσαν Πρᾶξιν τοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου νόμιμα προσόντα πρὸς κατάληψιν τῶν κάτωθι κενῶν ὀργανικῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων:

α) 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Γερανείας Σιατίστης, 2) Ἁγίας Τριάδος Νεαπόλεως, 3) Ἁγίας Μαρίνης Τσοτυλίου.

Προτιμῶνται διὰ ταύτας πτυχιῶχοι Θεολογίας, β) 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγ. Ἀναργύρων Ἀπιδέας, 2) Ἁγ. Παρασκευῆς Λευκοθέας, 3) Ἁγ. Κωνίνου & Ἑλένης Ἁγίας Σωτήρας, 4) Ἁγ. Παρασκευῆς Ροδοχωρίου, 5) Παμμ. Ταξιαρχῶν Περιστέρας, 6) Ἁγ. Εὐσταθίου Κριμνίου, 7) Γεν. Θεοτόκου Σκαλοχωρίου, 8) Ἀποστ. Παύλου Φυσώκης, 9) Ἁγ. Ἀθανασίου Ροκάστρου, 10) Ἁγ. Θωμᾶ Ἀγιοῦσης, 11) Ἁγ. Νικολάου Ἀρδονοχωρίου, 12) Κοιμ. Θεοτόκου Διλόφου, 13) Κοιμ. Θεοτόκου Χειμερινοῦ, 14) Παμμ. Ταξιαρχῶν Χορηγοῦ, 15) Ἁγ. Νικολάου Κλήματος, 16) Εἰσοδ. Θεοτόκου Μελιδονίου, 17) Ἁγίου Δημητρίου Δάφνης, 18) Ἁγ. Γεωργίου Καλλιστρατίου, 19) Ἁγ. Ἀναργύρων Παραρχίου, 20) Ἁγ. Παύλου Λευκαδίου, 21) Ἁγ. Νικολάου Στέρνας, 22) Κοιμ. Θεοτόκου Λούβρης, 23) Ἁγ. Σπυρίδωνος Δραγασιᾶς, 24) Ἁγ. Νικολάου Διαλεκτοῦ, 25) Ἁγ. Δημητρίου Ἀχλαδιᾶς, 26) Ἁγ. Νικολάου Λεύκης, 27) Ἁγ. Ἀθανασίου Παναρέτης, 28) Ἁγ. Γεωργίου Σημάντρου.

Γίνονται δεκτοὶ διὰ ταύτας οἱ ἔχοντες Πτυχιὸν Παιδαγωγικῆς Ἐκκλ. Ἀκαδημίας ἢ Ἀπολυτήριον Γυμνασίου ἢ ἀποδεικτικὸν Β΄ Τάξεως Γυμνασίου ἢ ἀπολυτήριον παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου.

Ὅσοι ὑποχρεοῦνται ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «Ἐκκλησία» ὑποβάλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων των.

Ἐν Σιατίστῃ τῇ 10ῃ Νοεμβρίου 1965

† Ο Σισανίου καί Σιατίστης ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

Ἱ. Μητρόπολις Θηβῶν καί Λεβαδείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καί ἐφημεριῶν» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικὰ καί νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὰς κάτωθι κενὰς ἐφημεριακὰς θέσεις: 1) Ἁγίου Ἀνδρέου Ὀρχομενοῦ, 2) Ἁγίου Γεωργίου Ἀκοντίου, 3) Ἁγίου Νικολάου Ἀκαμειῶν, 4) Ἁγίου Νικολάου Ἐλικῶνος, 5) Γενεθλ. Θεοτόκου Μαυρογείας, 6) Προφήτου Ἡλία Δαυλείας, 7) Κοιμήσεως Θεοτόκου Εὐαγγελιστρίας, 8) Εἰσοδίου Θεοτόκου Ἀραζώβρης, 9) Ἁγίου Δημητρίου Ἀναλήψεως, 10) Ἁγίου Γεωργίου Μαυρονερίου, 11) Ἁγίου Νικολάου Κορω-

νείας, 12) Ἁγίου Ἀθανασίου Μωρικίου, 13) Εὐαγγ. Θεοτόκου Φάρου, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ ὡς ἄνω Α.Ν. ὀριζόμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Λεβαδείᾳ τῇ 30 Νοεμβρίου 1965

† Ο Θηβῶν καί Λεβαδείας ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ἱ. Μητρόπολις Διδυμοτείχου καί Ὁρεστιάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 46, 47 καί 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱ. Ναῶν καί Ἐφημεριῶν» ὡς ἐτροποποιήθη καί διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱ. Ναῶν: 1) Πολιάς, 2) Ἰσακίου, 3) Βρύσης, 4) Κορύμβου, 5) Κισσαρίου, 6) Λαγοῦ, 7) Μεγάλου Δερείου, 8) Ρούσης, 9) Ψαθάδων, 10) Σιταργιάς, 11) Κοτρωνιάς, 12) Σιδηροῦ, 13) Κορνοφωλιάς, 14) Θεραπειοῦ, 15) Ἀμμοβόου, 16) Γαλήνης, 17) Καναδᾶ, 18) Κριοῦ, 19) Πάλης, 20) Πλάτης, 21) Στέρνας, 22) Πτελέας καί 23) Χανδρᾶ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱ. Κανόνων καί τῶν Νόμων τοῦ Κράτους προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «Ἐκκλ. Ἐκκλ.», ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Διδυμοτείχῳ τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου 1965

† Ο Διδυμοτείχου καί Ὁρεστιάδος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν ὑπ' ἀριθ. 184/1965 Πρᾶξιν τοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου καί τὰ ἄρθρα 46 καί 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καί ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καί ἔχοντας τὰ κανονικὰ καί νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἁγίου Δημητρίου Νυμφοπέτρας, 2) Ἁγίου Νικολάου Ἀγγελοχωρίου, 3) Προφήτου Ἡλίου Νικοπόλεως, 4) Ταξιαρχῶν Ὄσσης, 5) Ἁγίου Παντελεήμονος Βαμβακιάς, 6) Ἁγίου Ἀθανασίου Παλαιοκάστρου, 7) Ἁγίας Παρασκευῆς Μικρᾶς Βόλβης, 8) Ἁγίου Θωμᾶ Μεγάλης Βόλβης, 9) Κοιμήσεως Θεοτόκου Λοφίσκου καί 10) Ἁγίου Γεωργίου Στίβου, τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεραῖς Μητροπόλεως, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων, πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Θεσσαλονικῇ τῇ 9 Δεκεμβρίου 1965

† Ο Θεσσαλονικῆς ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Decisions. The Addis Abeba Oriental Orthodox Churches Conference January, σελ. 24.

The Oriental Orthodox Churches Addis Ababa Conference January, 1965, Addis Ababa—August, 1965 σ. 142.

Μηνὴ Γρ. Χαρίτου, Μελέτη ἐπὶ τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἐκδ. δευτέρα ὑπὸ Κ.Β.—Γ.Μ., ἐν Ἀθήναις 1965, σελ. 96.

Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Ι. Κοτσώνη, Ἀπαντήσεις εἰς σύγχρονα προβλήματα, Ἀθήναι 1965, σελ. 280.

Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου, ὕμνογράφου τῆς ἐν Κ/πόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Εἰρηναίου Ἐπισκόπου τῆς ἐν Γαλατία πόλεως Λουγδούνου. Ἐκδ. μετὰ προλόγου ἐπιστάσις καί δαπάναις τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ Εἰρηναίου Λοράνδου, Ἱερατικῶς προϊσταμένου τοῦ ἐν Νικαίᾳ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Τριάδος. Ἐν Ἀθήναις 1965, σελ. 16.

Γεωργίου Χ. Δελέγια, ἀρχιμανδριτοῦ, Ἱερατικοὶ Στοχασμοί, Πειραιεὺς 1965, σελ. 22.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΜΒ' ΤΟΜΟΥ (1965) ΤΗΣ "ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,"

ΕΠΙΣΗΜΑ

Ἐόρτια Γράμματα: τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσοστόμου σελ. 6, 247.—Τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου σελ. 43, 275.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρου σελ. 275.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀντιοχείας κ. Θεοδοσίου σελ. 7, 248.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου σελ. 43, 248.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Σερβίας κ. Γερμανοῦ σελ. 8, 248.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ρουμανίας κ. Ἰουστινιανοῦ σελ. 44, 306.—Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Κυρίλλου σελ. 8, 249.—Τοῦ Μακ. Καθολικοῦ Γεωργίας κ. Ἐφραίμ Β' σελ. 4, 307.—Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου σελ. 9, 275.—Τοῦ Σεβ. Τοποτηρητοῦ Βαρσοβίας κ. Γεωργίου σελ. 45, 249.—Τοῦ Μακ. Μητροπολίτου Πράγας κ. Δωροθέου σ. 9, 250.—Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Φιλλανδίας κ. Παύλου σελ. 45, 276.—Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ κ. Πορφυρίου σελ. 46, 276.—Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λένινγκραντ κ. Νικοδήμου σελ. 250.—Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἑσθονίας κ. Ἀλεξίου σελ. 46, 250.—Τοῦ Μακ. Καθολικοῦ Ἀρμενίας κ. Βασκέν Α' σελ. 47, 251.—Τοῦ Μακ. Καθολικοῦ Κιλικίας κ. Κόρεν σελ. 47, 277.—Τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντερβούριας κ. Μιχαήλ σελ. 47, 277.—Τοῦ Ἐπισκόπου Δυτικῆς Νέας Ὑόρκης κ. Σκέϊφ σελ. 48.

ΚΓ' Συνέλευσις τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σελ. 499.—Ἡ πρώτη συνεδρία τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 11ῆς Συνοδικῆς Περιόδου, σελ. 500.

Ἀνακοινωθέντα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας σελ. 453, 474, 494, 516, 533, 560, 646.—Ἀνακοινωθέντα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σελ. 150, 301, 321, 346, 373, 436, 610.—Κατάλογος τῶν πρὸς ἀρχιερατεῖαν ἐκλογίμων, σελ. 540.

Ἡ πληρώσις τῶν κενῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν, σελ. 574.—Βιογραφικὰ σημεῖωματα τῶν νέων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν: Χίου κ. Παύλου σελ. 575, Μηθύμνης κ. Ἰακώβου σελ. 576, Φιλίππων κ. Ἀλεξάνδρου σελ. 584, Σύρου κ. Δωροθέου σελ. 585, Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτηρίου σελ. 586, Μαντινείας κ. Θεοκλήτου σελ. 587, Κεφαλληνίας κ. Προκοπίου σελ. 589, Ζιχνῶν κ. Νικοδήμου σελ. 635, Αἰτωλοακαρνανίας κ. Θεοκλήτου σελ. 635, Σάμου κ. Παντελεήμονος σελ. 638 καὶ Ἀργολίδος κ. Χρυσοστόμου σελ. 639.

Ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Χρυσοστόμου, σελ. 631.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: Μήνυμα πρὸς τὸ χριστεπώνυμον πληρῶμα σελ. 457.—Ποιμαντορικὴ ἐγκύκλιος πρὸς τὸν εὐσεβῆ ἑλληνικὸν λαόν, σελ. 559.

Τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: Ἐγκύκλιος πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, σελ. 131.—Ἐγκύκλιος 1204 πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σελ. 170.—Ἐγκύκλιος 1314 πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σελ. 267.—Ἐγκύκλιος 1316 πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σελ. 325.—Ἐγκύκλιοι 1318, 1318Α, 1319, 1320 καὶ 1312 σελ. 402, 403.

Τοῦ Μακακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσοστόμου: Ποιμαντορικὴ ἐγκύκλιος ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, σελ. 3.—Μήνυμα εἰς τὰ ἀχραντα πάθη τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, σελ. 241.—Πασχάλιον μήνυμα, σελ. 244.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Θεοδοσίου Κ. Σπεράντσα, Θὰ συντελέση βασικῶς, σελ. 41.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἄς μὴ διατάζωμεν, σελ. 73.—Τοῦ αὐτοῦ, Τέχνη καὶ ἔργα, σελ. 105.—Τοῦ αὐτοῦ, Ὁρθοδοξοῦντας ἐν παντί, σελ. 129.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἦτο καιρὸς, σελ. 153.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἐορτὴ ἑορτῶν, σελ. 210.—

Τοῦ αὐτοῦ, Ἐαρος πνοή, σελ. 245.—Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, σελ. 273.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἀποτελεῖ παρήγορον μῆνυμα, σελ. 305.—Τοῦ αὐτοῦ, Βλάπτεται καιρίως, σελ. 329.—Τοῦ αὐτοῦ, Δὲν ἀρμόζει, σελ. 353.—Τοῦ αὐτοῦ, Εἴπερ ποτὲ σήμερον, σελ. 377.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Μεταμορφώσεως, σελ. 410.—Τοῦ αὐτοῦ, Κιβωτὸν σωτηρίας καὶ Μητέρα τῆς Ὁρθοδοξίας, σελ. 441.—Τοῦ αὐτοῦ, Βαρυτάτη ἢ εὐθύνη, σελ. 481.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπέστη ὁ καιρὸς, σελ. 497.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ συντομωτέρα ὁδὸς, σελ. 521.—Τοῦ αὐτοῦ, Λησμονεῖται ἀτυχῶς, σελ. 541.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἀφοῦ τὸ ἀγνοοῦν, σελ. 557.—Τοῦ αὐτοῦ, Δυσφημῆται καὶ βάλλεται, σελ. 581.—Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ τρία ἐπιτιμωτικά μνημόματα, σελ. 614.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου, Ἡ ἐν Εὐβοίᾳ ἱερὰ μονὴ Ἐρια, σελ. 75.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἐν Εὐβοίᾳ ἱερὰ μονὴ Ἀρμά, σελ. 107.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἐν Εὐβοίᾳ ἱερὰ μονὴ Θεολόγου, σελ. 135.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἐν Εὐβοίᾳ ἱερὰ μονὴ Παναγίας Περιβλέπτου, σελ. 155.—Τοῦ αὐτοῦ, Μοναστηριακὰ Καρύστου, σελ. 215.—Τοῦ αὐτοῦ, Μοναστηριακὰ βορείου Εὐβοίας, σελ. 283.—Μητροπολίτου πρώην Λήμνου Βασιλείου, Σημειώσεις περὶ Λαυριωτῶν ἡγουμένων, σελ. 133.—Γ. Α. Γαλίτου, Ὁ ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἡ Κόρινθος, σελ. 368, 378.—Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ὁ Ἡπειρώτης Μάξιμος ὡς πρόμαχος τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Ρωσίᾳ, σελ. 422, 449.—Τοῦ αὐτοῦ, Ζωὴ καὶ ἔργον τῶν ἐξ Ἡπείρου ὀρμωμένων Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν, σελ. 465, 509, 527, 545, 602, 640.

ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ἐπίσκεψις τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἑσθίαν σελ. 21, 56, 81, 111, 138, 164, 225, 260 2^ο 31.

Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος, Ὁκτακόσις ἔτη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Οὐφάλης, σελ. 213.—Ἰωάννου Καρμίρη, Ἡ Γ' φάσις τῆς Β' Βατικανέου Συνόδου, σελ. 221, 251, 309, 334, 356, 390, 418.—Τοῦ αὐτοῦ, Αἱ τελευταῖαι ἐξελίξεις τῶν σχέσεων μεταξύ Ὁσθόδοξων καὶ Ἀντιχάλκιδονέων. Ἡ περὶ διαλόγου ἀπόπειρα, σελ. 480.—Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἐπὶ τῶν ἱρακτικῶν τῆς ἐν Λατίναις διασκέψεως, σελ. 458, 486, 503 522, 543, 598, 638.—Ἀνταλλαγὴ ἐπιστολῶν μεταξύ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου καὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας κ. Μεθοδίου, σελ. 592.

ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀρχιμ. Ι. Α. Παπαδοπούλου, Μαρριολογία, σελ. 27, 62, 92, 116, 142.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ

Σάββα Ἀγουρίδου, «Πέτρος καὶ Ἰωάννης» κατὰ τὸ τέταρτον εὐαγγέλιον, σελ. 524.

ΠΑΤΕΡΙΚΑ

Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος (33-117 μ.χ.), σελ. 96.

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

Γ. Π. Γιαννακοπούλου, Οἱ ἀπὸ δημίων καὶ δεσμοφυλάκων ἄγιοι, σελ. 548.—Τοῦ αὐτοῦ, Κρητικὴ ἀγιολογία ἢ Κρητικὸν Λειμωνάριον, σελ. 601.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ

Πρωτοσ. Χρυσοστόμου Γιαλούρη, Τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον, σελ. 25.

ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΙΚΑ

Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντε-

λετήμονος, Ἡ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν Ἐπισκόπων, σελ. 484.—Μητροπολίτου Μαρωνείας Τιμοθέου, Διαπιστώσεις ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θέματος, σελ. 562.—Μητροπολίτου Παραμυθίας Τίτου, Περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς Πολιτείας καὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας ὁμοδόξους Ἐκκλησίας, σελ. 563.—Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ κατατεθὲν εἰς τὴν Βουλὴν σχέδιον Νόμου «Περὶ ρυθμίσεως ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων», σελ. 565.—Χαρ. Φραγκίστα, Γνωμοδότησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ μεταθετοῦ τῶν Ἐπισκόπων, σελ. 569.—Ἰερέως Ἰωάννου Διώτου, Πρὸς διαφώτισιν τῶν ἀπληροφωρητῶν, σελ. 572.—Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, σελ. 623.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Πράξις ὑπ' ἀριθ. 184 τῆς 21 Ὀκτωβρίου 1965 «Περὶ τρόπου πληρώσεως κενῶν Μητροπολιτικῶν ἑδρῶν καὶ ἐφημεριῶν θέσεων, ὡς καὶ τρόπου ψηφίσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», σελ. 537.

ΘΕΙΚΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Βασιλείου Ἐξάρχου, Περὶ τὰς πνευματικὰς εὐθύναις καὶ ὑποχρεώσεις τῆς νέας ἐλληνικῆς γενεᾶς, σελ. 235.—Ἰωάννου Ν. Θεοδωρακοπούλου, Πίστις καὶ λογικὴ, σελ. 331.—Ἰωάννου Κ. Παπαζαχαρίου, Ἡ οἰκογενειακὴ κατάστασις καὶ ἡ ἐγκληματικότης, σελ. 341, 363.—Μητροπολίτου Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, Ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἐναντι τῶν ξένων, σελ. 443.—Μητροπολίτου Κερκύρας Μεθοδίου, Παραινετικὰ ὑποθήκαι πρὸς εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν, σελ. 590.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

Πρεσβυτέρου Boris Bobrinskoy (μετάφρασις Ἀρχιμ. Νικοδήμου Γκατζιρούλη), Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὴν θεῖαν Λειτουργίαν, σελ. 294, 317.—Περιστατικὴ εὐχή τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνου (21.5.1965), σελ. 308.—Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος, Ἡ ἱεροτελεστία τῆς ὀνομασθεσίας, σελ. 417.

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ

Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Μπαρδάκου, Βόσκε τὰ ἀρνία σου, σελ. 296.—Τοῦ αὐτοῦ, Διὰ τὴν ἀναζωογόνησιν τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου, σελ. 488.

Ἡ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Προσφώνησις τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τοὺς ἱεράρχας τῆς Ἑλλάδος, σελ. 177.—Ἀντιφώνησις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσοστόμου, σελ. 184.—Ὁ ἑορτασμός τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, σελ. 183.—Μητροπολίτου Ἀργολίδος Χρυσοστόμου, Ἐδραῖοι καὶ ἀμεκίνητοι, σελ. 187.—Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἐρχου καὶ ἴδε, σελ. 189.—Ἰωάννου Καρμίρη, Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας, σελ. 192.—Νικολάου Β. Τωμαδάκη, Ὀρθοδοξία καὶ Διαλεκτική, σελ. 194.—Παναγ. Ι. Παναγιωτάκου, Βασιλεὺς καὶ Ἐκκλησία ἐπὶ τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας, σελ. 196.—Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Παπουτσοπούλου, «Ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον», σελ. 198.—Πρωτοσ. Χρυσοστόμου Γιαλούρη, Ἡ «Μεγάλῃ Ἰδέα» σήμερον, σελ. 199.—Πρωτ. Ἀντωνίου Γαβαλά, Ὁ θρίαμβος τῆς Ὀρθοδοξίας, σελ. 202.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Μητροπολίτου Παραμυθίας Τίτου, Τὸ νόημα τοῦ χρόνου, σελ. 10.—Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Τὸ τρισσὸν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτύριον τοῦ ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους, σελ. 145.—Ἀπὸ τὰς διδασχὰς τοῦ ἀγ. Κοσμά, Ἡ καθαρὰ ἐξομολόγησις, σελ. 159.—Ἀρχιμ. Χρυσ. Δεληγιαννοπούλου, Ἡ ὑποδοχὴ εἰς τὸν ἐρχόμενον σελ. 212.—Τοῦ αὐτοῦ, Παῦλος ὁ Χριστοφόρος, σελ. 382.—Γεωργίου Σωτηρίου, Ἡ ταφή τοῦ σεπτοῦ σκηνώματος τοῦ Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου τοῦ Λεσβίου (21 Μαρτίου 1965), σελ. 228.—Ἡ προσέλευσις εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης Ἀννης-Μαρίας, σελ.

263.—Τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὰς Ἀθήνας, σελ. 277.—Ἀνακοίνωσις σελ. 293.—Μητροπολίτου Γερμανίας Πολυεύκτου, Ἐπείγουσαι ἀνάγκαι, σελ. 354.—Πρωτοσ. Χρυσοστόμου Γιαλούρη, Ὁ ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τὸν σύγχρονον κόσμον, σελ. 378.—Ἀπὸ τὴν τελετὴν ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου, σελ. 411.—Ἀνδρέου Κοκκέβη, Οἱ ἱεράρχαι, σελ. 582.—Μητροπολίτου Κερκύρας Μεθοδίου, Ἐπὶ τῶν γεγονότων, σελ. 616.—Θεοδόσιου Σπεράντσα, Ὀλέθριον παράδειγμα ἢ κακοποίησις τῆς Ἐκκλησίας, σελ. 620.—Ἐκκλησιᾶς τῶν πρεσβυτέρων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, σελ. 622.

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

Ὁ Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν Ἀγαθάγγελος, σελ. 69.—Ὁ Κεφαλληνίας Ἱερόθεος, σελ. 369.—Φώτης Κόντογλου, σελ. 428.—Ἀρχιμ. Σεβαστιανοῦ Ἀσπιώτη, Λόγος ἐπικήδειος εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κεφαλληνίας Ἱεροθέου, σελ. 431.—Π. Ι. Μπρατσιώτου, Κασσιανὸς Μπεζουμπράζωφ, ἐπίσκοπος Κατάνης, σελ. 469.—Πάνος Παπαϊωάννου, σελ. 475.—Ἀρχιμ. Χαρίτωνος Συμεωνίδου, Λόγος ἐπικήδειος εἰς τὸν Μητροπολίτην Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου, σελ. 549.—Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Στράγκα, Ὁ ὕδρος Προκόπιος, σελ. 642.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ-ΔΙΑΣΚΕΥΕΙΣ

Ἰωάννου Καρμίρη, Ἡ Γ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ρόδου, σελ. 12, 49, 80.—Ἐκπαιδευτικὸν συνέδριον, 237.—Διεθνὲς Συνέδριον Παλαιοδιαθηκολόγων ἐν Γενεύῃ, σελ. 495.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, σ. 36, 69, 100, 125, 150, 170, 206, 236, 268, 301, 325, 347, 373, 404, 436, 453, 474, 494, 517, 533, 553, 610, 646.

Ἱεραὶ Μητροπόλεις: Κυθήρων σελ. 80.—Πειραιῶς, σελ. 171.—Κίτρους σελ. 237.—Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης σελ. 269.—Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης σελ. 302, 437.—Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων σελ. 326.—Κεφαλληνίας σελ. 374.—Κορινθίας σελ. 405.—Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας σελ. 454.—Σισακίου καὶ Σιατιστῆς σελ. 475.—Τρίκκης καὶ Σταγῶν σελ. 533, 611.—Μαρωνείας σελ. 554.—Μυτιλήνης, σελ. 647.

Ὄικουμενικὸν Πατριαρχεῖον, σελ. 37, 70, 101, 126, 151, 172, 237, 269, 303, 327, 348, 374, 606, 437, 454, 518, 534.

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, σελ. 476, 495. Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας, σελ. 102, 518. Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, σελ. 102, 126, 238, 270.

Ἐκκλησία Ρωσίας, σελ. 37, 71, 102, 151, 172, 238, 3027, 304, 348, 374, 406, 438, 454, 476, 495, 519, 647.

Ἐκκλησία Σερβίας, σελ. 38, 126, 173, 270, 327, 349, 374, 454, 476, 445, 647.

Ἐκκλησία Ρουμανίας, σελ. 173, 406, 496.

Ἐκκλησία Βουλγαρίας, σελ. 102, 126, 173, 374, 406, 438, 455, 476.

Ἐκκλησία Κύπρου, σελ. 172, 327, 348, 611.

Ἐκκλησία Τσεχοσλοβακίας σελ. 102, 238, 327.

Ἐκκλησία Πολωνίας, σελ. 349, 476, 519.

Κοπτικὴ Ἐκκλησία, σελ. 174.

Ἐκκλησία Αἰθιοπίας σελ. 127, 174.

Ἀντιχάλκιδόνιοι Ἐκκλησιαί, σελ. 477.

Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, σελ. 38, 174, 270, 304, 349, 375, 407, 438, 455, 477.

Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, σελ. 349, 519.

Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, σελ. 38, 174, 238, 349, 375, 407, 455, 477, 519.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἡ χορωδία τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λένινγκραντ, σελ. 22.—Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης τοῦ Λένινγκραντ κ. Νικόδημος ἐν μέσῳ πολυπληθοῦς ἐκκλησιασματος ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Λένινγκραντ, σελ. 23.—Ἄγγελος. Λεπτομέρεια εἰκόνος τοῦ Ἀνδρέου Ροῦμπλεβ, σελ. 24.—Ὁ τάφος τοῦ Νητοστογιέφσκη ἐν Λένινγκραντ, σελ. 24.—Ρωσικὴ εἰκὼν τῆς Παναγίας, σελ. 57.—Ἄγγελος. Λεπτομέρεια εἰκόνος τοῦ Ἀνδρέου Ροῦμπλεβ, σελ. 57.—Πικνὸν ἐκκλησιασμα εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς Ὁδησοῦ, σελ. 58.—Εὐλαβῆς προσέλευσις τῶν πιστῶν τῆς Ὁδησοῦ εἰς τὴν θείαν Κοινωνίαν, σελ. 59.—Ναὸς τοῦ 16ου αἰῶνος (Usrenskii Sobor) εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ ἁγ. Σεργίου ἐν Ζαγκόρσκ, σελ. 60.—Μέρος τῆς χορωδίας τῶν νεαρῶν σπουδαστῶν τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας, σελ. 61.—Ἡ Θεολογικὴ Ἀκαδημία τῆς Μόσχας ἐν Ζαγκόρσκ, σελ. 88.—Πικνὸν ἐκκλησιασμα εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Ὁδησοῦ, σελ. 89.—Ἄπ. Παῦλος, σελ. 90.—Ἐκκλησιασμα ἐν τῷ τοῦ καθεδρικῷ ναοῦ τῆς Ὁδησοῦ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θείου Κηρύγματος, σελ. 91.—Εἰς μίαν ἐκ τῶν αἰθουσῶν βυζαντινῆς εἰκονογραφίας τῆς Πανακτοῦ Τρετιάκωφ ἐν Μόσχᾳ, σ. 112.—Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λένινγκραντ κ. Νικόδημος κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας Λειτουργίας ἐν τῷ ναῷ τῆς ἐν Λένινγκραντ Θεολογικῆς Ἀκαδημίας, σελ. 113.—Εὐσεβεῖς νεανίδες τῆς Ὁδησοῦ ἐτοιμαζόμεναι νὰ προσφέρουν ἄνθη εἰς τὰ μέλη τῆς ἐλληρικῆς Ἀντιπροσωπείας, σελ. 114.—Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ταλλίν καὶ Ἑσθονίας κ. Ἀλέξιος μετὰ πρωτερέων καὶ μελῶν τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Θεοσ/νίκης καὶ τῶν Θεολογικῶν Ἀκαδημιῶν Μόσχας καὶ Λένινγκραντ, σελ. 115.—Παλαιὰ εἰκὼν ρωσικῆς τέχνης, σελ. 116.—Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λένινγκραντ φάλλει τοὺς χειρετισμοὺς τοῦ ἁγ. Νικόλαου ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Λένινγκραντ, σελ. 138.—Ἀριστουργήματα τῆς ρωσικῆς εἰκονογραφίας, σελ. 139.—Ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας κ. Ἀλέξιος κατὰ τὴν ὥραν τῆς θ. Λειτουργίας ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Μόσχας, σελ. 140.—Ἡ κεφαλὴ εἰκόνος τοῦ ἁγ. Δημητρίου, ἔργον τοῦ Ἀνδρῶν Ροῦμπλεβ, σελ. 141.—Παλαιὸν δεῖγμα τῆς ρωσικῆς εἰκονογραφίας, σελ. 166.—Αἱ Α.Α.Μ.Μ. ὁ Βασίλειος Κωνσταντίνος καὶ ἡ Βασίλισσα Ἄννα-Μαρία καὶ ἡ Α.Β.Υ. ἡ Διάδοχος Εἰρήνη πλαισιούμενοι ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χρυσόστομου, Σεβ. Ἱεραρχῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Γ. Παπανδρέου, σελ. 179.—Ἡ ἀναστήλωσις τῶν σείπτων καὶ ἁγίων εἰκόνων, σελ. 204.—Ἡ εἰς ἄδου κάθοδος, σελ. 209.—Εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Πετσόρας, σελ. 227.—Ὁ Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας Ἱγνάτιος ὁ Λέσβιος, σελ. 229.—Ἡ σαρκοφάγος ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐναπετέθη τὸ σείπτον σκῆνωμα τοῦ Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Ἱγνατίου τοῦ Λεσβίου, σελ. 230.—Ἡ Α.Μ. ὁ Βασίλειος μετὰ τὴν ταφὴν βαθύτατα συγκεκλινημένος προσεύχεται, σελ. 231.—Τρεῖς νεαροὶ μοναχοὶ ἐν Ζαγκόρσκ εὐθὺς μετὰ τὴν κουράν αὐτῶν, σελ. 261.—Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος πλαισιούμενος ἐν τῇ ἱ. μονῇ Πεντέλης ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ ἁγίου Ὁρους, σελ. 281.—Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χερσῶνος καὶ Ὁδησοῦ κ. Βόρις μετὰ τῶν Ἑλλήνων καθηγητῶν, σελ. 291.—Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, σελ. 379.—Τοιχογραφία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου Πατησίων, ποιηθεῖσα διὰ χειρὸς Φ. Κόντογλου, σελ. 409.—Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐναρκτήριον συνεδρίαν τῆς 111ης Συνδικτικῆς Περιόδου, σελ. 501.—Ὁ Χίου κ. Παῦλος, σελ. 575.—Ὁ Μηθύμνης κ. Ἰάκωβος, σελ. 576.—Ὁ Φιλίππων κ. Ἀλέξανδρος, σελ. 584.—Ὁ Σύρου κ. Δωρόθεος, σελ. 585.—Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτήριος, σελ. 586.—Ὁ Μυτινησίας κ. Θεόκλητος, σελ. 588.—Ὁ Κεφαλληνίας κ. Προκόπιος, σελ. 589.—Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ, σελ. 613.—Ὁ Ζιχνῶν κ. Νικόδημος, σελ. 634.—Ὁ Αἰτωλοασκαρνανίας κ. Θεόκλητος, σελ. 635.—Ὁ Σάμου κ. Παντελεῖμων, σελ. 636.—Ὁ Ἀργολίδος κ. Χρυσόστομος, σελ. 637.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Μαρωναίας ΤΙΜΟΘΕΟΣ
† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:
Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἐτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Τρία ἐλπιδοφόρα μηνύματα.
Μεθοδίου Μητροπολίτου Κερκύρας, Ἐπὶ τῶν γεγονότων.
Θεοδοσίου Σπεράντσα, Ὁλέθριον παράδειγμα ἡ κακοποίησις τῆς Ἐκκλησίας.
Ἐκκλησίαι τῶν Πρεσβυτέρων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.
Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.
Ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Χρυσόστομου.
Οἱ νέοι Μητροπολίται.
Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν Aarhus διασκέψεως.
Ἀρχιμ. Φιλάρετου Βιτάλη, ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ζωὴ καὶ ἔργον τῶν ἐξ Ἠπείρου ὁρμωμένων Οἰκουμηνικῶν Πατριαρχῶν.
Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Στράγκα, † Ὁ Ὑδρας Προκόπιος.
Παρατηρήσεων στήλη.
Ἐκκλησιαστ'κὰ χρονιά.
Τηλεγραφήματα πρὸς τὴν Ἱεραρχίαν.
Προκηρύξεις.
Βιβλιογραφία.
Τὰ περιεχόμενα τοῦ ΜΒ' τόμου τῆς «Ἐκκλησίας».

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ
Μενάνδρου 4—Ἀθήναι—Τηλ. 311.121

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Γεώργιος Σ. Χρυσάφη:
Ἱασωνίδου 22 — Σούρμενα